



HACETTEPE
HALK SAğLIğI
VAKFI



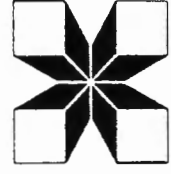
INTERNATIONAL
DEVELOPMENT
RESEARCH CENTRE

SİGARA İÇME KONUSUNDAKİ DAVRANIŞLAR VE TUTUMLAR (Ankara - Türkiye)

Ankara, 1997



HACETTEPE
HALK SAğLIğI
VAKFI



INTERNATIONAL
DEVELOPMENT
RESEARCH CENTRE

SİGARA İÇME KONUSUNDAKİ DAVRANIŞLAR VE TUTUMLAR (Ankara - Türkiye)

Proje No: 94 - 0200 / 02882

Prof. Dr. NAZMİ BİLİR
Doç. Dr. BAHAR GÜÇİZ DOğAN
Dr. ALİ NACİ YILDIZ, Y. Lisans

Ankara, 1997

Proje Ekibi

Proje Sorumlusu:	Prof. Dr. Nazmi Bilir, MD
Proje Ekibi: (alfabetik sıra ile)	Doç. Dr. Bahar Güçiz Doğan
	Doç. Dr. Salih Emri
	Doç. Dr. Fuat Kalyoncu
	Dr. Naci Yıldız
Saha Koordinatörü:	Dr. Özlem Atlı

"Bu çalışma International Development Research Centre (IDRC)-International Tobacco Initiative (ITI) tarafından desteklenmiştir."

Türkiye'de sigara alışkanlığı çok önemli bir halk sağlığı sorunudur. Sigara içme sıklığı 15 yaş ve üzerindeki grupta % 44.5'tir (erkeklerde % 62.8, kadınlarda % 24). Bu değer 1988 yılına aittir ve ülke düzeyinde bir örnek grupta yapılmış olan tek çalışmadır. Bununla birlikte değişik gruplar üzerinde yapılan çok sayıdaki başka çalışmalardan elde edilen sonuçlar da bu değerleri doğrulamaktadır. Ülkemizde sigara içme sıklığına ilişkin oldukça fazla sayıda bilgi mevcuttur. Ancak, sigara alışkanlığını kontrol altına almak için gerekli gerekli stratejileri belirlemek bakımından , sigara alışkanlığının toplumdaki sıklığının yanı sıra sigara içme nedenleri, toplumun sigara içilmesi ile ilgili görüşleri ve bu konulardaki tutum ve davranışlarının da bilinmesi gerekir. Bu noktadan hareketle bu çalışma Türkiye'de toplumun değişik kesimlerini yansıtan örnek gruplar belirlenmek suretiyle, kişilerin sigara içme davranışları ve sigara içilmesi ile ilgili tutumlarının değerlendirilmesi amacı ile yapılmıştır.

Ankara'da ortaokul ve lise öğrencileri, bu öğrencilerin anneleri, aynı okullarda görevli öğretmenler, doktorlar, sporcular, gazeteciler, sanatçılar ve milletvekilleri olmak üzere 9 ayrı grup araştırma kapsamına alınmıştır. Sonuç olarak, sigara içme alışkanlığı öğrencilerde en az, gazeteciler, milletvekilleri ve doktorlar arasında ise en fazla bulunmuştur. Değişik gruplardaki kişilerin, sigara içilmesi ile ilgili olarak konulan (reklam yasağı, çocuklara sigara satışının engellenmesi, toplu olarak bulunulan ortamlarda sigara içilmesinin kısıtlanması, vb.) kısıtlamalar konusuna genellikle olumlu yaklaşımları saptanmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler çeşitli tablolar halinde sunulmuştur. Rapor hakkındaki her türlü görüş ve eleştiri, araştırma sonuçlarının daha fazla irdelenmesine ve tartışılmasına olanak sağlayacaktır. Ülkemizde çok ciddi bir toplumsal sorun olan sigara salgınının önlenmesi bakımından yapılacak çok şey vardır. Bu yöndeki çalışmalara ufak bir katkı sağlayabilmek amacı ile yapılan bu çalışmanın ortaya koyduğu bilgilerin ülkemizde sigara konusunda yapılacak çeşitli etkinlikler bakımından yarar sağlayacağı ümidini taşıyorum. Tütün ve Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanun'un bu araştırma sürmekte iken yürürlüğe girmiş olmasını da çok olumlu bir rastlantı olarak ifade etmek istiyorum.

Pof. Dr. Nazmi Bilir

Proje Koordinatörü

Her araştırma bir ekip çalışmasını gerektirir. Ekipteki her bireyin de araştırmanın ortaya çıkarılmasında çok değerli emeği vardır. Bu araştırma ile ilgili olarak, araştırma dūřüncesinin ortaya çıkışından itibaren her aşamada yakını ilgi ve desteğini gördüğüm değerli hocam sayını Prof. Dr. İzzet Barış'a şükranlarımı sunarım. Kendisi, bu araştırmanın yapılmasından önceki dönemde de ülkemizdeki sigara salgını ve bu salgının kontrolü konusuna çok önem vermiş ve bu alandaki çabaları ile pek çok kişiye örnek olmuştur.

Bir araştırmanın yapılması için, istekli olmanın yanı sıra, maddi desteği sağlayan International Development Research Centre (IDRC) International Tobacco Initiative (ITI)'e ve bu kuruluş ile sözleşme yaparak maddi desteğin kullanılabilir hale gelmesini sağlayan Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı'na çok teşekkür ederim. Projenin IDRC tarafında Dr. Enis Barış, planlama aşamasından itibaren hem teknik, hem de moral olarak önemli destek sağlamıştır. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakóltesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Münevver Bertan da araştırmanın değişik dönemlerdeki yol göstericiliği ile destek olmuş, anabilim dalının insan gücü ve teknik olanaklarından yararlanma bakımından her türlü kolaylığı göstermiştir. Kendilerine şükranlarımı sunarım.

Araştırmanın veri toplama aşamasını büyük bir titizlikle sürdüren ve düzenli veri toplanmasını sağlayan Dr. Özlem Atlı'ya, verinin toplanması, değerlendirilmesi ve raporun yazılması aşamalarında çok kıymetli emeklerinden dolayı Doç. Dr. Bahar Güçüz Doğan ve Dr. Ali Naci Yıldız'a, bilgileri dikkatle bilgisayar ortamına aktararak değerlendirilmelerini sağlayan Mehmet Özdemir'e, veri toplanması sırasında değişik gruplarla iletişimin sağlanmasında önemli rolleri olan Doç. Dr. Fuat Kalyoncu ve Doç. Dr. Salih Emri'ye, araştırmanın değişik aşamalarında görüşlerine başvurduğumda zaman ayırıp beni yönlendiren Halk Sağlığı Anabilim Dalı'ndaki arkadaşlarıma, araştırma gruplarının belirlenmesi sırasında kayıtlarını incelememize olanak vererek grubu temsil eder örnek almamızı sağlayan Ankara Tabip Odası yöneticilerine, Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığı'na ve Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve araştırmaya katılarak görüşlerini bildiren bütün katılımcılara teşekkür ederim.

Prof. Dr. Nazmi Bilir

Proje Koordinatörü

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. GİRİŞ	1
II. AMAÇLAR	7
III. YÖNTEM	10
IV. BULGULAR	13
IV.1. Araştırma Gruplarının Sigara İçme Alışkanlıkları	13
IV.2. Araştırma Gruplarının Bazı Özelliklerine Göre Sigara İçme Durumu	18
IV.3. Araştırma Gruplarının Sigaraya İçmeye İlişkin Bazı Davranışları	36
IV.3.A. Son Hafta İçinde Çeşitli Durumlarda Sigara İçme	36
IV.3.B. Sigara İçmeye İlişkin Bazı Görüşler	41
IV.4. Araştırma Gruplarının Sigara İçme Durumuna Göre Sigara İçmeye İlişkin Bazı Düşünceleri	43
IV.5. Araştırma Gruplarının Sigarayı Bırakmaya İlişkin Düşünceleri	73
V. TARTIŞMA	80
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER	95
IV.1. Sonuç	95
IV.2. Öneriler	99
VII. KAYNAKLAR	102
VIII. EKLER	107
VIII. 1. Anket Formu	107
VIII. 2. Tutumlara İlişkin Tablolar	115
VIII.3. Sigarayı Bırakma Davranışına İlişkin Tablolar	124

I. GİRİŞ

Tütün kullanımının geçmişı 4 000 yıl öncesine dayanmaktadır. Bu dönemlerde Meksika, Orta ve Güney Amerika yerlilerinin tütün sakızları çiğnedikleri bilim adamlarınca saptanmıştır. Tütün Avrupa'ya 1492'de Amerika Kıtası'na ayak basan Christopher Columbus tarafından getirilmiş, 1560 yılında Fransızların Portekiz elçisi tarafından Fransa Kraliçesi'ne takdim edilmiştir. Tütün kullanımı Kırım, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile Avrupa'da hızla artmıştır. 1614 yılında Londra'daki tütüncü dükkânı sayısı yüzlerle ifade edilmeye başlamıştır.

Tütün önceleri yeni dünya yerlilerinden öğrenildiği şekli ile kullanılmış, 1853-1856 yılları arasındaki Kırım Savaşlarında Osmanlılar'ın kullandığı, kıyılmış tütünün kağıda sarılarak yani sigara şeklinde kullanılması öğrenilmiştir. İlk sigara fabrikası Londra'da kurulmuş, 1880 yılında bir Amerikalı tütün sarma makinesinin patentini almış, bundan sonra tütün kesintisiz kağıt şeritlere dökülerek otomatik olarak biçimlendirilip sigara haline getirilmeye başlanmıştır.

1930-60 yılları arasında Avrupa'da akciğer kanserinin çok yüksek oranda artması dikkati çekmiş ve bu durumdan tütünün sorumlu olabileceğine ilişkin fikirler ortaya atılmıştır. Avrupa'da 10 ülkede birbirinden bağımsız olarak yapılan 14 araştırmada akciğer kanseri ve kronik akciğer hastalıklarına yakalananların çoğunun sigara içtikleri anlaşılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde sağlıklı ve sigara içmekte olan 178 bin kişi izlenmiş, bunların 12 bininin 4 yıl içinde öldüğü saptanmıştır. Bu ölümlerde en önemli ölüm nedeninin sigaranın yol açtığı kalp damar hastalığı, kanser ve kronik bronşit olduğu ortaya çıkmıştır. Yine bu çalışma, sigaraya başlama yaşı ve içilen sigara sayısı ile hastalıklar arasında sıkı bir ilişki olduğunu da göstermiştir. Sigaranın insan sağlığı üzerindeki etkisini bilimsel olarak en iyi gösteren çalışma 1950-60 yılları arasında İngiltere'de Sir Richard Doll ve arkadaşlarının 35 434 erkek İngiliz doktor üzerinde yaptıkları araştırmadır. Bu çalışma ile sigara içen doktorlarda

başta kalp-damar hastalığı ve akciğer kanseri olmak üzere tütünle ilgili hastalıkların çok fazla görüldüğü bütün dünyaya duyurulmuştur. Sigara alışkanlığı kanser ölümlerinin en önemli nedeni olup gelişmiş ölkelerde erkeklerde görölen kanserlerin % 40-45'i, tüm nüfustaki kanserlerin ise % 30'u sigaraya bağlıdır. Akciğer kanseri ölümlerinde bu oran % 80-90'a ulaşmaktadır.

Tütün ve sigaranın, öldürücü hastalıklara neden olmasının yanısıra, güçlü bir bağımlılık yapma özelliği de vardır. Bu özellik nikotin ile ilgilidir. Nikotin, morfin ve kokain ölçüsünde, bağımlılık yapan bir maddedir. Sigara içmeyi bir kez deneyen her dört kişiden üçü sigara tiryakisi olmaktadır .

Gelişmiş ölkelerde tütün tüketimi 1920-60 yılları arasında artış göstermiş, bir süre ulaştığı üst noktada bir plato çizmiş, daha sonra ise azalma eğilimine girmiştir. 1975-90 yılları arasında Finlandiya, İsveç, İngiltere, Belçika Hollanda ve İsviçre'nin de aralarında bulunduğu 12 Avrupa ölkesinde tütün tüketiminde istikrarlı bir düşüş göstermiştir. Tütün tüketimi Güney, Doğu ve Orta Avrupa ölkelerindeki erkekler arasında yüksek, kadınlar arasında ise düşüktür ancak bu ölkelerde kadınlarda sigara içenlerin yüzdesi yükselme eğilimindedir. Kuzey ve Batı Avrupa'da ise erkekler ve kadınlar arasında sigara içenlerin yüzdesi düşmektedir. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da da sigara içenlerin yüzdesi düşme eğilimi içindedir. Gelişmiş ölkelerde sigara içme sıklığı erkek nüfusta % 30-50, kadınlarda % 20-40 arasında değişmektedir. Gelişmekte olan ölkelerde ise erkekler arasında sigara içenlerin yüzdesi yaklaşık aynı iken, kadınlarda bu yüzde % 2-10 arasında değişmektedir. Sigara tüketimi gelişmiş ölkelerde düşüş eğilimine girerken, gelişmekte olan ölkelerde artmaktadır. Örneğin Hindistan'da sigara tüketimi 1970-80 yılları arasında % 400 artmıştır. Bu ölkelerde sigara tüketimindeki artış özellikle son 20 yılda daha hızlı olmuştur. Artışın nedeni, tütün şirketlerinin gelişmiş ölkelerdeki kısıtlamalar yüzünden son yıllarda üçüncü dünya ölkelerindeki yoğun sigara içimini özendirici reklam ve kampanyalarıdır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1985 yılında yayınladığı bir rapora göre sigara üreticileri gelişmiş ölkelerde yasal nedenlerle satamadıkları yüksek katranlı ve nikotinli sigaraları gelişmekte olan ölkelerin pazarlarına sürmektedirler.

Türkiye, kişi başına sigara tüketimim yönünden, Avrupa ülkeleri arasında Yunanistan'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Sigara tüketimi 1976 yılında kişi başına 1.8 adet iken, bu sayı 1984'te 2.7'ye yükselmiştir. Türkiye'de sigara içme çok yaygın bir alışkanlıktır. Gelişmiş ülkelerdeki genel eğilimin tersine, Türkiye'de sigara içme yüzdesi artmaktadır. Sigara içme sıklığının göreceli daha düşük olduğu çocuklar, gençler ve kadınlar bu alışkanlığa karşı korunması gereken başlıca risk gruplarını oluşturmaktadırlar. Türkiye'de sigara alışkanlığının durumuna ilişkin yeterli araştırma bulunmamaktadır. Eldeki bilgiler bazı yöresel ve küçük gruplar üzerinde yapılan araştırmalar ile sınırlıdır. Sigara içmenin yaygınlığı konusunda ülke çapında temsil niteliği bulunan tek çalışma olan ve 1988 yılında yapılan "Sigara Alışkanlıkları ve Sigarayla Mücadele Kampanyası Kamuoyu Araştırması"nın sonuçlarına göre ülkede 15 yaş üstü erkeklerin % 62.8'i, kadınların % 24.3'ü, tüm nüfusun ise % 43.6'sı sigara içmektedir. Bu çalışmada sigara içme ölçütü olarak "paket taşıma" alınmıştır. Oysa Dünya Sağlık Örgütü'nün sigara tiryakiliği tanımı "her gün düzenli biçimde en az bir sigara içmek" şeklindedir. Bu tanımın ölçüt alınması durumunda, ülkemizdeki sigara içme oranı daha yüksek çıkacaktır.

Öğretmenler ve sağlıkçılar toplumun sigara içme alışkanlığı yönünden önem taşıyan ve özellikle gençlere örnek olma işlevleri de gözönüne alındığında yaygın biçimde sigara içmelerinin ne derece sakıncalı olduğu görülebilir. 1988'de Elazığ İli'nde yapılan bir araştırmaya göre hekim ve diş hekimlerinde sigara içme hızı erkeklerde % 54.9, kadınlarda % 39.5, hasta yanında sigara içenlerin oranı ise % 56.8'dir. Ebe ve hemşireler üzerinde yapılan bir araştırmada ise bu kişilerin % 50.8'inin sigara içtiği saptanmıştır . 1989 yılında Edirne'deki ortaöğretimde çalışan öğretmenleri arasında yaptıkları araştırmada erkek öğretmenlerde sigara içme hızı % 62.4, kadın öğretmenlerde % 33.8 bulunmuştur .

Tablo 1. Türkiye’de yapılmış çeşitli araştırmaların sonuçlarına göre sigara içme hızı

Araştırma	Grup	Yer	Sigara İçme Prevalansı (%)	
			Erkek	Kadın
Bağcı, T., ve ark. (1996)	Otobüs şöförleri	Bolu	95.0	-
Bağcı, T., ve ark. (1995)	İşçiler	Ankara	44.4	-
Sezer, R.E.,ve ark. (1989)	Öğrenciler	Elazığ	41.2	9.5
Saltık, A., ve ark. (1989)	Öğretmenler	Edirne	62.4	33.8
Kocabaş, A. (1988)	Öğrenciler	Tokat	52.4	8.9
Sezer, R.E. (1988)	Doktorlar ve diş hekimleri	Elazığ	19.9	11.0
Sezer, R.E. (1983)	Öğrenciler	Ankara	31.8	14.4

Türkiye’de hastalık ve ölümlerle ilgili veriler yetersiz olduğundan, sigara alışkanlığının yol açtığı sağlık sorunları ve ölümler kesin olarak saptanamamaktadır. Ancak sigara içme alışkanlığının uzun süredir yaygın olduğu toplumlarda gözlenen sigaraya bağlı yoğun hastalık ve erken ölümlerin ölkemiz için de geçerli olduğu düşünülebilir. Sigara ile ilişkili hastalıkların Türkiye’nin en çok öldüren hastalıklar listesindeki yeri bu alışkanlığın sağlık sonuçları ile ilgili ipuçları vermektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü’nün il ve ilçe merkezlerini kapsayan 1990 yılı ölüm istatistiklerine göre ilk sırada yer alan ölüm nedeni kalp-damar hastalıkları, üçüncü ölüm nedeni kanser, dördüncü ölüm nedeni ise serobrovasküler hastalıklardır. Başta gelen ölüm nedenleri sigara ile ilişkili olan hastalıklardır. Sağlık Bakanlığı Kanser Savaş Daire Başkanlığı kayıtlarına göre yeni kanser vaka sayısı 1983 ile 1990 arasında üç kat artmıştır. Kanser ölümleri arasında birinci sırayı da bronş-akciğer kanseri almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün değerlendirmelerine göre sigara içme alışkanlığının yaygın olduğu ölkelerde bu kanserlerin % 80-90’ı sigaraya bağlıdır .

Son yıllarda sigara dumanının yalnızca sigara içen bireyi değil, aynı zamanda o ortamı paylaşan başka insanları da benzer biçimde etkilediği kesin verilerle kanıtlanmıştır. Pasif içicilik denilen bu durumun, sigara ve alkol alışkanlığını izleyen üçüncü önlenilebilir ölüm nedeni olduğu ortaya konmuştur. Bu nedenle özellikle son

yıllarda pasif içicilerin korunmasına yönelik çeşitli önlemler gündeme gelmiş, gelişmiş ülkelerde ve 1996 yılında da ülkemizde bu konuda önemli adımlar atılmıştır.

Uluslararası tütün denetimi politikalarına yönelik ilk adım 1984'te Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi'nce 38 maddelik "Herkese Sağlık" hedefleri yürürlüğe konularak atılmıştır. Avrupa Bölgesi'nin 16. hedefi "1985'te tüm üye ülkelerde nüfusun % 80'inin sigara içmiyor olmasını ve 1980-95 arasında sigara tüketiminin % 50 azaltılmasını" öngörüyordu. Bu hedefe yönelik DSÖ Avrupa Bölge Komitesi eylemi, 1987'de benimsenen "Tütünle İlgili Avrupa Birinci Eylem Planı" olmuştur. Bu plan sigara alışkanlığının denetimi için kapsamlı bir yaklaşımı içermekteydi ve planda belirlenen amaçların 1992 yılına kadar gerçekleştirilmesi isteniyordu. DSÖ'nün 1988 yılında başlattığı önemli bir uluslararası etkinlik de "Dünya Sigara İçmeme Günleri"dir. Her yılın 31 Mayıs günü tiryakilerin bir gün sigara içmeyerek bırakmaya ilk adımı atmaları istenmektedir. Aynı zamanda satıcılar o gün sigara satmamaya, gazeteler ise sigara reklamı almamaya çağrılmaktadır. DSÖ bir de "Sigara Alarmı (Tobacco Alert)" dlı süreli yayını çıkartmaktadır. Ayrıca bu konuda özel yayınlar çıkartılmakta, bunun yanı sıra DSÖ'nün tüm yayınlarında sigara ile ilgili bilgi ve gelişmelere yer verilmektedir. Uluslararası düzeyde başka bir etkinlik "Sigara ya da Sağlık" konulu dünya konferanslarıdır. DSÖ'nün yanı sıra diğer uluslararası kuruluşlar da sigara alışkanlığı ile ilgili savaşta kendi ilgi alanlarına giren toplum kesimlerine yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO); Dünya Çalışma Konfederasyonu (Confederation of World Labor), Sigara ya da Sağlık Avrupa Tıp Topluluğu (EMASH) bu kuruluşlardan bazılarıdır.

Gelişmiş ülkelerde sigara içmeme davranışı gitgide toplumsal bir norm olmaya başlarken, bu ülkelerde kamuya açık ya da ortak kullanılan kapalı yerlerde sigarayı kısıtlama politikaları önemli başarılar sağlamaktadır. Yapılan araştırmalara göre sigara içenlerin % 80'i sigara içmeyenlerin temiz hava soluma hakkını kabul etmektedir. Buna rağmen, toplumda aşırı bir tepki ile karşılaşmamak için sigara içimini kısıtlayıcı önlemlerin adım adım gerçekleştirilmekte, bu sırada da sigaranın zararları hakkında bilgilendirme çalışmaları yürütülmektedir.

Sigaranın zararlarından korunma bakımından izlenmesi gereken stratejinin 3 ögesi vardır. Bunlardan birincisi çocukların ve gençlerin sigara alışkanlığını kazanmamasıdır. Bunun için sigara reklamları ve satışı ile ilgili kısıtlamalar yapılmalıdır. Örneğin değişik ülkelerde yazılı ve görsel yayın organlarının bir kısmında veya tamamında sigara reklamları ve belirli bir yaş sınırının altındaki çocuklara sigara satılması yasaklanmıştır. Ayrıca otomatik makineler (vending machine) aracılığı ile sigara satışına da izin verilmemektedir. İkinci öge sigara alışkanlığına sahip olanların bu alışkanlıktan kurtulmalarıdır. Bu konuda sigarayı bırakmak isteyenlere çeşitli şekillerde destek sağlanabilmektedir. Stratejinin üçüncü ögesi ise kendileri sigara içmediği halde başkalarının içtiği sigaradan zarar gören pasif içicilerin korunmasıdır. Bu amaca ulaşmak için de insanların toplu olarak buldukları yerlerde (okul, işyeri, sağlık kuruluşları, toplu taşıma araçları, restoran, sinema, vb). sigara içilmesi konusunda kısıtlamalar yapılmalıdır. Bu hedeflere ulaşmak için izlenmesi gereken yol toplumsal düzeyde eğitim çalışmaları yapılmasıdır. Çocukluk dönemlerinden ve ilkokul sıralarından başlayarak yapılacak eğitimlerin bu bakımdan çok yararı vardır. Ancak eğitim çalışmalarının yanı sıra sigara konusundaki yasanın varlığı da çok önemlidir. Türkiye’de sigara reklamları, sigara satışı ve sigara içilmesi konularında bazı kısıtlamalar getiren bir yasa 1991 yılında Parlamento tarafından kabul edilmiş, ancak Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir.

Türkiye’de sigara ile ilgili olarak bugüne kadar yapılmış olan çalışmalarda sigara alışkanlığının sıklığı ortaya konmakla birlikte, insanların hangi nedenlerle sigara içtikleri ve sigara içilmesi konusundaki bazı tutum ve davranışlar yeterince incelenmemiştir. Bu çalışmada değişik toplum kesimlerinden olan kişilerin sigara içme alışkanlıklarının yanı sıra, insanların sigara içilmesi ile ilgili bazı tutumları ve davranış özelliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Türkiye’de tütün ve tütün mamullerinin üretim ve satışı uzun bir zaman devlet tekelinde olmuştur. Yakın zamana kadar Tekel Genel Müdürlüğü her yıl tütün alımlarını ve tütün mamullerinin üretimini gerçekleştiren tek kuruluştur. Bu yüzden Türkiye’de yakın zamana dek tütün ve tütün mamullerinin reklamının yapılması da söz konusu değildi. Ancak 1984’te ilk kez Tekel aracılığı ile Amerikan sigaraları ithali ve ihracı serbest bırakılmış, 1986 yılında çıkarılan bir yasa ile de ülkeye yabancı marka

sigaraların ithali ve yabancı sigara firmalarının Türkiye'de sigara üretimini yapmaları serbest hale gelmiştir. Bunu izleyen dönemde Türkiye'de sigara reklamları yapılmaya başlanmış ve özellikle yabancı marka sigaraların tüketiminde artış gözlenmiştir. Çalışmanın amaçlarından birisi de 1986 yılından sonraki dönemde kişilerin sigara içme alışkanlıklarında yerli marka sigaralardan yabancı marka sigaralar yönünde bir değişim olup olmadığını saptamaktır.

Her ne kadar sigaraya karşı kapsamlı bir savaşın yürütülemediyse de, ülkemizde bu konuda bazı mevzuat bulunmaktadır. Ağustos 1986 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile devlete ait kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra radyo-televizyon yayınlarında sigara ve her çeşit tütün mamulünün reklamı yasaklanmıştır. Ayrıca 2 Mayıs 1991 tarihli kararname ile sigara paketleri üzerine "sağlığa zararlıdır" uyarısının yazılması zorunlu kılınmıştır.

Çalışmanın uzun dönemdeki amacı ise toplumda sigara konusunda kamuoyu oluşturulması ve Parlamento gündeminde bulunan ve sigara reklamları ile sigara satışı konusunda bazı kısıtlamalarla pasif sigara dumanı maruziyetinin önlenmesini amaçlayan tasarının yasalaşmasına katkıda bulunmaktır.

II. AMAÇLAR

Bu çalışma:

- a) toplumun çeşitli kesimlerinden alınan örneklerde sigara içme sıklığını belirlemek,
- b) bu kişilerin bazı durumlarda veya ortamlarda sigara içilmesi konusundaki düşüncelerini belirlemek,
- c) Türkiye'ye yabancı sigara ithalinin ve yabancı marka sigara üretiminin serbest hale geldiği 1986 yılını izleyen dönemde kişilerin içtikleri sigaralarda yerli sigaralardan yabancı sigaralara geçiş olup olmadığını saptamak,
- d) sigara içen kişilerin sigara içme davranışı ile ilgili bazı özelliklerini belirlemek,
- e) sigaraya karşı yapılması planlanan bazı etkinliklerde doktorların, öğretmenlerin, sanatçı ve sporcuların, basın mensuplarının ne tür katkıları olabileceği konusunda fikir ve görüş oluşturmak ve

f) parlamento gündeminde bulunan sigara karşıtı yasa tasarısı ile ilgili olarak parlamenterlerin ve toplumun duyarlılığını artırmak amaçları ile planlanmış ve uygulanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan gruplar sigara içilmesi konusunda toplumda özelliği olan kişilerden oluşmaktadır. Araştırma grupları şöyle belirlenmiştir:

1. Öğrenciler: Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de sigara alışkanlığı genellikle erken çocukluk döneminde edinilmektedir. Bu nedenle ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan "öğrenciler" grubu araştırmaya dahil edilmiştir.
2. Öğretmenler: Öğretmenler davranışları öğrenciler tarafından benimsenen ve taklit edilen kişilerdir. Sevilen bir öğretmeni sigara içerken gören öğrencilerin sigara içmeyi arzu etmesi olasılığı yüksektir. Bu yüzden gençlerin sigara alışkanlığı edinmelerinde önemli bir rolü olan öğretmenler de araştırma kapsamına alınmışlardır.
3. Anneler: Araştırma kapsamındaki öğrencilerin anneleri de, evde çocuklarının olumlu ya da olumsuz davranışlar benimsemelerinde model oldukları için, araştırma kapsamına alınmışlardır.
4. Doktorlar: Sigara konusunda yapılacak olan çalışmalarda doktorların önemli sorumlulukları vardır. Doktorlar öncelikle kendileri sigara içmeyerek toplumdaki kişilere bu konudaki davranışları ile örnek olma durumundadırlar. Bundan başka hasta-hekim ilişkisi içinde doktorlar, hastalarına sigaranın sağlık açısından zararları konusunda bilinçlendirerek sigara karşıtı etkinliklerde rol oynayabilirler.
5. Sanatçılar: Toplumda kişilerin beğenisini kazanmış olan tanınmış sanatçılar da sigara içmeyerek olumlu örnek oluşturabilirler. Ve özellikle gençleri sigaranın zararları konusunda bilinçlendirerek sigara karşıtı etkinliklerde rol oynayabilirler.
6. Sporcular: Sanatçılar gibi sporcular da topluma "olumlu örnek" oluşturabilirler. Öte yandan Dünya Sağlık Örgütü'nün 1996 yılında sigara konusundaki sloganı "sanatta ve sporda sigarasızlık" olarak ifade edilmiştir. Bu nedenlerle sanatçı ve sporcudan birer grup da araştırma kapsamına alınmıştır.
7. Basın mensupları: Her konuda olduğu gibi sigara konusundaki çalışmalarda da basın çok önemli bir yeri vardır. Sigaranın sağlık açısından olan sakıncalarının basın organları aracılığı ile geniş kitlelere ulaştırılması olanağı vardır. Basının konuya

ilgisini çekebilmek amacı ile bir grup basın mensubu da araştırmaya dahil edilmiştir.

8. Milletvekilleri: Çalışmanın uzun dönemdeki amacı Parlamento gündeminde bulunan tasarının yasa haline gelmesine katkıda bulunmak üzere milletvekilleri de araştırma kapsamına alınmıştır. (alışmanın planlama aşamasında Parlamento'nun gündeminde olan tasarı, veri toplama aşamasının bitişinden sonra yasalaşarak yürürlüğe girmiştir.)

III. YÖNTEM

Tanımlayıcı bir çalışma olan bu araştırmada, araştırma bölgesi olarak Ankara İli seçilmiştir. Bu ilin seçilmesindeki başlıca unsur araştırmacıların Ankara'da bulunmasıdır. Bu bakımdan araştırmanın Ankara'da yürütülmesinin kolaylık sağlayacağı, buna karşılık araştırma gruplarının Ankara'dan seçilmesinin, elde edilecek bilgiler açısından de yan tutmaya yol açmayacağı düşünülmüştür.

Araştırma kapsamına alınması gereken en az kişi sayısı öğrenciler için 500, öğretmenler ve doktorlar için de 250'şer olarak belirlenmiştir. Sekiz ayrı grupta araştırma kapsamına alınan kişiler şöyle seçilmiştir:

1. Öğrenciler ve öğretmenler: Ülkemizde yapılan önceki çalışmaların bulgularına göre ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara içme prevalansı % 10, öğretmenlerde ise % 40'tır. Buna göre hesaplanan örnek büyüklüklerine göre yaklaşık olarak 504'er ortaokul ve lise öğrencisi ile 246 öğretmenin araştırma kapsamına alınması hedeflenmiştir. İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden Ankara'daki ortaokul ve liselerin listesi ile her bir okuldaki öğretmen ve öğrenci sayıları alınmış, orantılı basit rastgele yöntemle 11 okul belirlenmiştir. Daha sonra yine basit rastgele yöntemle bu okulların orta ikinci sınıflarından bir ve lise ikinci sınıflarından bir sınıf seçilmek suretiyle bu sınıflarda okuyan öğrenciler araştırma kapsamına alınmışlardır. Çalışma sonunda ulaşılan öğrenci sayısı 1 064'tür. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler ile aynı okullarda çalışmakta olan öğretmenlerden de çeşitli branşlarda olmak üzere toplam 254 öğretmene ulaşılmıştır.
2. Anneler: Araştırma kapsamındaki öğrencilerin 680 tanesinin adresi saptanabilmiştir. 500 anne ile görüşme yapılması hedeflenmiş, sonuçta evde bulunabilen ve görüşmeyi kabul eden 499 anne ile görüşülmüştür.

3. Doktorlar: Ankara Tabip Odası'nda çalışma yerleri ve adresleri kayıtlı olan ve Ankara'da görev yapmakta olan 1 775 uzman, 2 021 pratisyen ve asistan doktordan 120 uzman, 130 pratisyen/asistan doktor basit rastgele yöntem ile belirlenmiş, araştırma sonunda 105 uzman ve 132 pratisyen hekime ulaşılmıştır..
4. Sanatçılar: Ankara'da bulunan Devlet Opera ve Balesi'nde çalışan 130 koro ve bale sanatçısı araştırma kapsamına alınmıştır.
5. Sporcular: Ankara Demirspor Klübü'nün lisanslı sporcuları olan 38 futbolcu ile Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü Sporcu Eğitimi ve Sağlığı Araştırma Merkezi ile ilişkili çalışan boks, taekwando, güreş, atıcılık, hentbol gibi sporlarla ilgilenen Milli Takım sporcuları araştırma kapsamına alınmışlardır; ulaşılabilen sporcu sayısı 149'dur.
6. Basın mensupları: Bütün basın mensubu grubunu temsil etmemekle birlikte, bazı gazetelerin ve televizyon istasyonlarının Ankara bürolarında çalışmakta olan .109 basın mensubuna ulaşılabilmektedir.
7. Milletvekilleri: Örnek alınmaksızın Parlamento'daki 550 milletvekilinin tamamının araştırma kapsamına alınması planlanmış, ancak bu kesimde araştırmaya katılım çok düşük olmuştur. Posta ile gönderilen ilk tur anketlerde katılım 6 milletvekilinde kalmış, daha sonra parlamenterlerin sekreterlerine anket formu bırakılarak ve doldurulan anketler tekrar elden takip edilerek toplanmasına rağmen 550 milletvekilinden ancak 61'ine (% 11.1) ulaşılabilmektedir.

Veri toplama aracı ankettir (Ek I). Çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından önerilen anket örnekleri araştırmacılar tarafından incelendikten sonra hazırlanan anket formu önce Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri'nde çalışan 20 memura uygulanmış, edinilen bilgiler ışığında ankete son şekli verilmiştir . Ek I'de verilen soru formu sorulan tüm soruları içermektedir. Araştırma gruplarının özelliklerine göre bazı sosyo-demografik özelliklere ilişkin sorular yalnız ilgili gruba sorulmuştur.

Araştırmada veriler hazırlanan anket formunun çeşitli araştırma gruplarında farklı teknikler ile doldurulması ile elde edilmiştir. Öğrencilere ait bilgiler gözlem altında anket doldurma yöntemi ile elde edilmiştir. Örneğe çıkan okulların yöneticileri ile görüşülerek okullara uygun olan zamanlarda anket formları sınıfta öğrencilere dağıtılarak doldurmaları istenmiştir. Adresleri belirlenebilen annelerden önce görüşme randevusu alınmış, daha sonra bu annelerin evlerine gidilerek bilgiler yüzyüze görüşme tekniği ile elde edilmiştir. Öğretmenlerden bilgi toplanmasında da bu teknikten yararlanılmıştır. Örneğe çıkan doktorlar işyerlerinde ziyaret edilmiş, anket formunu kendilerinin doldurması istenmiştir. Doktorların bir bölümü formu hemen doldurarak geri vermiş, bir kısmından ise form bir sonraki ziyarette alınmıştır. Sanatçı ve sporcular ile yüzyüze görüşülmüş, Basın mensuplarının bir bölümü ile yüzyüze görüşülmüş, bir bölümüne ise formlar bırakılmış ve doldurulmuş formlar daha sonra alınmıştır. Milletvekillerinden bilginin nasıl toplanacağı konusunda siyasi partilerin grup başkan vekilleri ile görüşülmüş, anketlerin milletvekillerine posta ile gönderilmesinin ve aynı şekilde toplanmasının uygun olacağı öğrenilmiştir. Parlamentodaki 550 milletvekilinin tümüne posta ile,içinde pullu ve üzerine dönüş adresi yazılı bir zarf bulunan anket formları gönderilmiştir. Ancak bu yolla 6 adet formun gelmesi üzerine milletvekillerine bu kez sekreterleri aracılığı ile elden formların ulaştırılmasına çalışılmıştır.

Çalışmanın veri toplama aşaması Nisan-Aralık 1996 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama saha koordinatörü denetiminde çalışan anketörler aracılığı ile yapılmıştır. Seçilen 20 anketör saha koordinatörü tarafından eğitilmiş ve anketörler veri toplama sırasında koordinatör tarafından denetlenmişlerdir.

Araştırmada veriler SPSS 5.0 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin işlenmesi ve analizi Eylül 1996-Ocak 1997 tarihleri arasında yapılmıştır.

IV. BULGULAR

Toplumun çeşitli kesimlerinde sigara içme sıklığını ve kişilerin sigara içme konusundaki bazı düşüncelerini belirlemek amaçları ile gerçekleştirilmiş olan bu araştırmada veriler beş bölümde analiz edilmiştir. Birinci bölümde araştırma gruplarının tanıtımı ve bu gruplarda sigara içme sıklığı, ikinci bölümde bazı özelliklere göre sigara içme sıklığı, üçüncü bölümde sigara içmeye ilişkin bazı davranışlar, dördüncü bölümde araştırmaya dahil edilen grupların sigara içme durumuna göre sigara konusundaki düşünceleri, beşinci bölümde ise sigarayı bırakmaya ilişkin düşüncelerin dağılımı incelenmiştir.

IV.1. Araştırma gruplarının sigara içme alışkanlıkları

Öğretmen, anne, sporcu, sanatçı, doktor, basın mensubu (gazeteci), milletvekili, ortaokul ve lise öğrencileri olmak üzere 9 grupta toplam 2 503 kişi araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan kişilerin gruplara göre dağılımı Tablo IV.1.1'de görülmektedir. Milletvekilleri dışında, diğer gruplarda çalışma başında hedeflenen sayılara ulaşılmıştır.

Tablo IV.1.1. Araştırma kapsamına alınan kişilerin gruplara göre dağılımı
(Ankara, 1996)

Araştırma Grupları	Sayı
Lise öğrencisi	552
Ortaokul öğrencisi	512
Anne	499
Öğretmen	254
Doktor	237
Sporcu	149
Sanatçı	130
Gazeteci	109
Milletvekili	61
Toplam	2503

Araştırma kapsamına alınan kişilerin bir bölümü bazı soruları yanıtlamadığından, bundan sonraki tabloların toplam sayıları değişik olabilmektedir.

Araştırma kapsamında bulunan değişik gruplardaki kişilerin bazı sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo IV.1.2'de verilmiştir. Öğretmenler, anneler, sporcular, sanatçılar doktorlar ve gazeteciler otuzlu yaşlardadırlar. Milletvekillerinin yaş ortalaması 47.2 ± 8.5 , sporcuların yaş ortalaması ise 23.7 ± 5.4 'tür. Öğretmen grubunda kadınlar, sporcu ve milletvekillerinde ise erkekler çoğunluktadır. Gazeteci, sanatçı, ve doktorlarda ise görüşülen kadın ve erkek sayıları hemen hemen eşittir. Sporcu, gazeteci ve öğrenciler dışındaki gruplarda evli olanlar çoğunluktadır. Sporcuların yaklaşık olarak beşte birinin (% 22.8), gazetecilerin ise yarısının (% 47.7) evli oldukları belirlenmiştir. Öğrenciler arasında evli olan yoktur. Sporcuların hiçbirinin çocuğu yoktur. Anneler ile milletvekillerinin (sırası ile 2.8 ± 1.3 ve 2.7 ± 1.2), öğretmenler ile de gazeteciler, sanatçılar ve doktorların ortalama çocuk sayıları birbirine çok yakındır (sırası ile 1.5 ± 0.9 , 1.2 ± 0.9 , 1.1 ± 0.8 ve 1.2 ± 0.8).

Tablo IV.1.2. Araştırma kapsamına alınan grupların bazı sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	n	Yaş (ort. ± SS)	Cinsiyet E / K	Eğitim (yıl/kişi)	Medeni durum (halen evli %)	Çocuk sayısı (ort. ± SS)
Lise öğrencisi	552	16.5 ± 1.0	1.6	10.0	-	-
Ortaokul öğrencisi	512	13.7 ± 0.8	1.2	7.0	-	-
Anne	499	39.8 ± 6.1	-	7.6	95.2	2.8 ± 1.3
Öğretmen	254	35.4 ± 7.1	0.7	15.0	84.6	1.5 ± 0.9
Doktor	237	36.3 ± 9.1	1.1	17.0	77.2	1.2 ± 0.8
Sporcu	149	23.7 ± 5.4	7.3	11.2	22.8	0
Sanatçı	130	37.7 ± 10.5	0.9	14.4	69.2	1.1 ± 0.8
Gazeteci	109	30.9 ± 7.6	1.4	13.3	47.7	1.2 ± 0.9
Milletvekili	61	47.2 ± 8.5	19.3	14.8	96.7	2.7 ± 1.2

Araştırmaya çeşitli branşlardan öğretmen katılmıştır. Branşlarına göre incelendiğinde öğretmenlerin % 25.2'si fen bilimleri, % 34.8'i sosyal bilimler, % 13.6'sı yabancı dil, % .26.4'ü de diğer branş öğretmenidir.

Yöntem bölümünde de belirtildiği gibi araştırmada hem uzman, hem de pratisyen hekimlerin sigara içme alışkanlıkları incelenmiştir. Araştırma kapsamına alınan doktorların % 44.3'ü uzman, % 55.7'si pratisyendir.

Araştırmaya katılan annelerin büyük bir çoğunluğu (% 74.0) ev kadınıdır. Çalışan annelerin % 12.0'nin yönetici veya yüksek okul mezunu meslek sahibi olduğu, % 7.0'inin büro ve eğitim hizmetlerinde çalıştığı, % 2.9'unun işçi olduğu belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerin araştırma gruplarına göre sigara içme alışkanlıkları Tablo IV.1.3'te görülmektedir. Araştırma sırasında sigara içme sıklığı ortaokul öğrencileri arasında en düşük (% 3.5), gazeteciler arasında en yüksek (% 63.9) olarak bulunmuştur. Gazetecileri öğretmenler (% 50.8), sanatçılar (% 46.2) ve doktorlar (% 43.9) izlemektedir. Davranışları yönünden gençlere model olabilecek kişilerde sigara içme sıklığının yüksek olması dikkat çekicidir. Ortaokul öğrencilerinde sigara içenlerin oranı en düşük olarak bulunmuş olmakla birlikte, bu öğrencilerin de % 4.7'sinin daha önce sigara içip bıraktığı dikkate alındığında, bu gruptaki öğrencilerin % 8.2'sinin (% 4.7 + % 3.5) bugüne kadar sigarayı denemiş oldukları anlaşılmaktadır. Lise öğrencilerinin de yaklaşık üçte biri sigara içmektedir. Bir önlem alınmadığı takdirde bu grubun önemli bir bölümünün ileride sigaraya bağlı sağlık sorunları bakımından risk altında olacağı tahmin edilebilir.

Tablo IV.1.3. Araştırma kapsamına alınan grupların sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigara içme durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Number	%
Lise öğrencisi	67.5	4.2	28.3	551	100.0
Ortaokul öğrencisi	91.8	4.7	3.5	511	100.0
Anne	63.1	6.7	30.2	494	100.0
Öğretmen	38.5	10.7	50.8	252	100.0
Doktor	38.0	18.1	43.9	237	100.0
Sporcu	56.9	8.2	34.9	146	100.0
Sanatçı	39.2	14.6	46.2	130	100.0
Gazeteci	29.6	6.5	63.9	108	100.0
Milletvekili	42.4	30.5	27.1	59	100.0

Sigara içen ortaokul öğrencileri ortalama 12.4 ± 1.8 yaşında, lise öğrencileri de 14.2 ± 2.0 yaşında sigara içmeye başlamışlardır. <yaş ortalaması itibariyle lise öğrencilerine en yakın olan sporcularda sigaraya başlama yaşı 16.8 ± 3.5 'tir. Diğer gruplarda da sigaraya başlama yaşı 18.7 ± 3.2 ile 23.3 ± 6.6 arasında değişmektedir. Grüldüğü gibi sigaraya başlama yaşı giderek düşmektedir. Günde içilen sigara sayısı bakımından milletvekilleri (ortalama 21.3 ± 11.3) ve doktorlar (ortalama 21.0 ± 5.0) en çok sigara içen gruplardır (Tablo IV.1.4).

Tablo 1.4. Araştırmaya katılan gruplarda sigara içenlerin sigara içmeye ilişkin bazı özellikleri (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigara içme		Ortalama sigaraya başlama yaşı (yıl)	Ortalama sigara içme süresi (yıl)	Günde içilen ortalama sigara sayısı
	Yaşam boyu (%)	Halen (%)			
Ortaokul öğrencileri (n:512)	8.2	3.5	12.2 ± 1.8	1.3 ± 1.2	3.2 ± 3.3
Lise öğrencileri (n:552)	32.5	28.3	14.2 ± 2.0	2.4 ± 2.0	7.3 ± 7.3
Öğretmenler (n:254)	61.8	50.8	20.5 ± 4.9	14.1 ± 7.5	12.3 ± 9.8
Anneler (n:499)	36.9	30.2	22.8 ± 6.2	14.9 ± 6.9	19.3 ± 8.4
Doktorlar (n:237)	62.0	43.9	21.0 ± 5.0	13.9 ± 7.9	15.1 ± 10.6
Gazeteciler(n:109)	70.4	63.9	18.9 ± 4.0	11.9 ± 8.0	16.2 ± 9.0
Sporcular (n:149)	43.1	34.9	17.9 ± 3.8	5.3 ± 4.4	9.6 ± 7.8
Sanatçılar (n:130)	60.8	46.2	20.3 ± 5.8	15.5 ± 9.8	13.6 ± 9.1
Milletvekilleri (n:60)	57.6	27.1	21.3 ± 5.4	20.3 ± 8.9	22.9 ± 12.7

IV.2. Araştırma Gruplarının Bazı Özelliklerine Göre Sigara İçme Alışkanlıkları

Çeşitli gruplarda sigara içme alışkanlığının incelendiği bu araştırmada, gruplardaki kişilerin bazı özelliklerine göre sigara içme durumları da irdelenmiştir. Hemen hemen tüm gruplarda sigara içen kadınların oranı erkeklerden düşüktür.

Öğretmenlerin cinsiyete göre sigara içme durumu Tablo IV.2.1'de görülmektedir. Görüşülen öğretmenlerin % 41.1'i erkek, % 58.9'u kadındır. Erkek öğretmenlerin % 35.6'sı yaşamları boyunca hiç sigara içmediklerini belirtmişlerdir. Bu oran kadın öğretmenlerde % 40.7'ye yükselmektedir. Her üç öğretmenden yaklaşık ikisi (% 64.3) yaşamlarının bir döneminde sigara içmiştir ya da halen sigara içmektedir. Halen sigara içtiğini belirten kadın öğretmenlerin oranı (%53.8) erkek öğretmenlerden (% 46.5) fazladır.

Tablo IV.2.1. Öğretmenlerin cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	35.6	17.8	46.5	101	41.1
Kadın	40.7	5.5	53.8	145	58.9
Toplam	Sayı 95 % 38.6	26 10.6	125 50.8	246	100.0

Araştırma grupları içinde sigara içme alışkanlığı gazeteciler arasında en yaygındır (% 63.6). Hem kadın, hem de erkek gazeteciler yüksek oranda sigara içmektedirler. Hiç sigara içmemiş erkek gazetecilerin oranı (% 24.2), kadın gazetecilerden (% 37.8) düşüktür (Tablo IV.2.2).

Tablo IV.2.2. Gazetecilerin cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	24.2	8.1	67.7	62	57.9
Kadın	37.8	4.4	57.8	45	42.1
Toplam	Sayı %	32 29.9	7 6.5	68 63.6	107 100.0

Araştırma sırasında görüşülen erkek sporcuların % 35.9'u sigara içerken, bu oran kadın sporcularda % 27.9'a düşmektedir. Daha önce sigara içip bırakmış olan kadınların oranı da (% 22.2) erkek sporcuların (% 6.9) üç katıdır. Ancak görüşülen sporcuların beşte dördünün erkek olduğu gözönünde bulundurulmalıdır (Tablo IV.2.3).

Tablo IV.2.3. Sporcuların cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	57.3	6.9	35.9	131	87.9
Kadın	50.0	22.2	27.9	18	12.1
Toplam	Sayı %	84 56.4	13 8.7	52 34.9	149 100.0

Çalışmada sigara içme alışkanlıkları hakkında bilgi toplanan sanatçıların % 60.8'i hayatlarının bir döneminde sigara içmiş veya halen sigara içmektedirler. Sanatçı grubunun % 53.8'ini oluşturan kadın sanatçıların % 40.0'ı araştırma sırasında sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Erkek sanatçılarda bu oran % 53.3'tür (Tablo IV.2.4).

Tablo IV.2.4. Sanatçıların cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	26.7	20.0	53.3	60	46.2
Kadın	50.0	10.0	40.0	70	53.8
Toplam	Sayı %	51 39.2	19 14.6	60 46.2	130 100.0

Doktorların cinsiyete göre sigara içme durumu Tablo IV.2.5'te verilmiştir. En az sigara içen gruplardan biri olması beklenen doktorların % 42.9'u halen sigara içmektedir. Yaşamı boyunca hiç sigara içmemiş kadın doktorların oranı % 54.5 iken, her 4 doktordan ancak biri hiç sigara içmediğini belirtmiştir.

Tablo IV.2.5. Doktorların cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	24.0	24.8	51.2	121	51.9
Kadın	54.5	11.6	33.9	112	48.1
Toplam	Sayı %	90 38.6	43 18.5	101 42.9	233 100.0

Parlamentodaki sayılarına paralel olarak çalışmaya katılan milletvekillerinin yalnızca 3'ü kadındır. Bunların da 2'si hiç sigara içmediklerini belirtmiştir. Halen sigara içen erkek milletvekillerinin oranı da % 26.3'tür (Tablo IV.2.6).

Tablo IV.2.6. Milletvekillerinin cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	42.1	31.6	26.3	57	95.0
Kadın	66.7	-	33.3	3	5.0
Toplam	Sayı %	26 43.3	18 30.0	16 26.7	60 100.0

Tablo IV.2.7 ve IV.2.8'de ortaokul ve lise öğrencilerinin cinsiyete göre sigara içme alışkanlıkları görülmektedir. Ortaokul öğrencileri arasında halen sigara içenlerin oranı lise öğrencilerinin yaklaşık dokuzda biridir (ortaokul öğrencilerinde % 3.6, lise öğrencilerinde % 27.1). Ancak her iki grupta da sigara içen kızların oranı erkeklerin yaklaşık yarısıdır. Yine kızlar arasında hiç sigara içmemiş olanların oranı erkeklerden daha fazladır.

Tablo IV.2.7. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Erkek	88.9	6.6	4.4	271	53.9
Kadın	94.8	2.6	2.6	232	46.1
Toplam	Sayı %	461 91.6	24 4.8	18 3.6	503 100.0

Tablo IV.2.8. Lise öğrencilerinin cinsiyete göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Cinsiyet	Sigara İçme Durumu			Toplam		
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%	
Erkek	63.0	5.5	31.5	330	61.6	
Kadın	78.6	1.5	19.9	206	38.4	
Toplam	Sayı	370	21	145	536	
%		69.0	3.9	27.1		100.0

Gruplarda yaşa göre sigara içme alışkanlıkları incelendiğinde anneler hariç, tüm gruplarda artan yaşla birlikte hiç sigara içmemiş olanların oranının azaldığı görülmektedir.

Tablo IV.2.9'da araştırma kapsamına alınanların yaşlarına göre sigaraya başlama yaşları verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi, 19 yaş ve altındakilerin % 76.1'i 16 yaşından önce sigaraya başlamıştır. 20 yaş ve üstündekilerde ise çoğunluğun sigaraya başlama yaşı 16 ve daha ileri yaşlardır.

Tablo IV.2.9. Araştırmaya katılanların yaşa ve sigaraya başlama yaşına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Yaş	Sigaraya başlama yaşı				Toplam	
	=<11	12-15	16-20	21+	Sayı	%
=<19	12.6	63.6	23.8	-	214	100.0
20-29	4.7	9.9	55.4	30.0	130	100.0
30-39	0.9	9.7	52.6	36.8	291	100.0
40-49	0.5	9.6	47.8	43.1	209	100.0
50+	1.9	-	38.9	59.3	54	100.0
Toplam	Sayı	38	195	397	268	898
%		4.2	21.7	44.2	29.9	100.0

Yirmi beş yaşından küçük öğretmenlerde hiç sigara içmemiş olanların oranı % 58.3 iken, 45 yaş ve üstündeki öğretmenlerde % 16.7'ye düşmektedir. Benzer bir eğilim sigarayı içmiş bırakmış olan öğretmenlerde de göze çarpmaktadır. Artan yaşla birlikte halen sigara içenlerin oranı da artmakta, 40-44 yaşlarda doruğa ulaşmakta (% 65.5), sonra tekrar azalma eğilimine girmektedir (Tablo IV.2.10).

Tablo IV.2.10. Öğretmenlerin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 24	58.3	8.3	33.4	12	4.8
25-29	54.9	3.9	41.2	51	20.5
30-34	48.9	8.5	42.6	47	18.9
35-39	35.1	10.5	54.4	57	22.9
40-44	20.7	13.8	65.5	58	23.3
45, +	16.7	25.0	58.3	24	9.6
Toplam	Sayı 94 % 37.8	27 10.8	128 51.4	249	100.0

Anneler arasında hiç sigara içmemiş olanların oranı, küçük oynamalar dışında, benzerdir. (Tablo IV.2.11). Hemen her yaşta üç anneden biri halen sigara içmektedir. Ancak 50 yaş ve üstündeki annelerde sigara içenlerin oranı diğer yaş gruplarındaki annelerden oldukça düşüktür (% 15.2).

Tablo IV.2.11. Annelerin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 29	66.7	-	33.3	9	1.9
30-34	58.9	4.1	37.0	73	15.0
35-39	66.3	4.0	29.7	172	35.4
40-44	60.0	81	31.9	135	27.8
45-49	57.8	10.9	31.3	64	13.2
50, +	69.7	15.2	15.2	33	6.8
Toplam	Sayı	304	33	149	486
	%	62.6	6.8	30.7	100.0

Gazeteciler arasında hiç sigara içmeyenlerin oranı yaşla azalırken halen sigara içenlerin oranı çok değişmemekte, sigara içmiş bırakmış olanların oranı da artmaktadır (Tablo IV.2.12).

Tablo IV.2.12. Gazetecilerin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 24	31.8	9.1	59.1	22	20.4
25-34	33.3	1.8	64.9	57	52.8
35-34	22.7	9.1	68.2	22	20.4
45, +	14.3	28.6	57.1	7	6.5
Toplam	Sayı	32	7	69	108
	%	29.6	6.5	63.9	100.0

Sporcularda yaşa göre sigara içme alışkanlığı Tablo IV.2.13'te görülmektedir. Yirmi yaşın altında her 6 sporcudan biri sigara içmektedir. İlerleyen yaşla birlikte halen sigara içen sporcuların oranı da artmaktadır. Otuz ve yukarı yaştaki her iki sporcudan biri sigara içmektedir.

Tablo IV.2.13. Sporcuların yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 19	71.4	10.7	17.9	28	19.0
20-24	55.1	8.7	36.2	69	46.9
25-29	50.0	10.0	40.0	30	20.4
30, +	45.0	5.0	50.0	20	13.6
Toplam	Sayı %	82 55.8	13 8.8	52 35.4	147 100.0

Sanatçıların yaşa göre sigara içme durumları incelendiğinde, annelere benzer şekilde, 55 yaş ve üstünde sigara içenlerin oranının diğer yaş gruplarındakilerin yaklaşık yarısı olduğu göze çarpmaktadır. Yirmi beş yaş altındaki sanatçılar arasında daha önce sigara içmiş bırakmış kimse yoktur. Sigarayı bırakanların oranı 35 yaştan sonra artmaktadır. Bu grupta ilginç bir bulgu da 35-54 yaş arasında hiç sigara içmemiş kişilerin oranının diğer yaş gruplarından oldukça düşük olmasıdır (Tablo IV.2.14).

Tablo IV.2.14. Sanatçıların yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 24	55.6	-	44.4	9	7.0
25-34	47.9	6.3	45.8	48	37.2
35-44	23.3	20.9	55.8	43	37.2
45-54	26.7	26.7	46.7	15	11.6
55, +	57.1	21.4	21.4	14	10.9
Toplam	Sayı	50	19	60	129
	%	38.8	14.7	46.5	100.0

Tablo IV.2.15'te doktorlarda yaşa göre sigara içme durumu görülmektedir. Yaşamlarının bir döneminde sigara içmiş veya halen sigara içen doktorlar arasında en yüksek oran 45-49 yaş grubundadır. (% 86.4). Araştırma kapsamına alınan doktorlar arasında en genç yaş grubu olan 30 yaş altındaki doktorlar arasında hiç sigara içmemiş olanların oranı (% 59.6) diğer tüm yaş gruplarından yüksektir. Araştırma sırasında sigara içme alışkanlığının en yaygın olarak 35-39 yaş grubundaki doktorlarda olduğu görülmüştür (% 61.5).

Tablo IV.2.15. Doktorların yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 29	59.6	9.6	30.8	52	22.3
30-34	45.5	13.6	40.9	66	28.4
35-39	21.2	17.3	61.5	52	22.3
40-44	34.8	30.4	34.8	23	9.9
45-49	13.6	45.5	40.9	22	9.4
50. ,+	38.9	16.7	44.4	18	7.7
Toplam	Sayı	90	43	100	233
	%	38.6	18.5	42.9	100.0

Milletvekillerinin yaşa göre sigara içme durumu Tablo 2.16'da görülmektedir. Kırk yaşın altındaki milletvekillerinin % 41.7'si halen sigara içiyorken, 50 yaş ve üstündeki milletvekillerinde bu oran % 25.0'a düşmektedir. Kırk yaşın üzerinde sigarayı bırakanların yüzdesi de artmaktadır.

Tablo IV.2.16. Milletvekillerinin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
< = 39	50.0	8.3	41.7	12	20.7
40-49	45.5	31.8	22.7	22	37.9
50 ,+	33.3	41.7	25.0	24	41.4
Toplam	Sayı	24	18	16	58
	%	41.4	31.0	27.6	100.0

Ortaokul ve lise öğrencileri arasında 12 yaşındakilerin tamama yakını hiç sigara içmediklerini belirtmişlerdir. İlerleyen yaşla her iki grupta da hiç sigara içmeyenlerin oranı azalmaktadır. On altı yaş ve üstündeki ortaokul öğrencilerinin % 50.0'ı halen sigara içmektedir ya da içip bırakmıştır. Lise öğrencileri arasında da 18 yaşındakilerin % 59.0'ı, 19 yaş ve üstündekilerin % 83.3'ü araştırma sırasında sigara içtiklerini belirtmişlerdir (Tablo 2IV.17-IV.2.18).

Tablo IV.2.17. Ortaokul öğrencilerinin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
12	100.0	-	-	21	4.2
13	94.7	4.3	1.0	207	41.2
14	93.5	3.2	3.2	217	43.1
15	78.3	10.9	10.9	46	9.1
16-18	50.0	25.0	25.0	12	2.4
Toplam	Sayı	462	24	17	503
	%	91.8	4.8	3.4	100.0

Tablo IV.2.18. Lise öğrencilerinin yaşa göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Yaş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
12-13	100.0	-	-	5	0.9
14	76.9	-	23.1	13	2.4
15	86.7	6.7	6.7	30	5.5
16	73.2	3.3	23.5	213	39.3
17	67.8	4.3	27.8	230	42.4
18	30.8	10.3	59.0	39	7.2
19-20	16.7	-	83.3	12	2.3
Toplam	Sayı	367	23	152	542
	%	67.7	4.2	28.0	100.0

Araştırma gruplarının sigaraya başlama yaşlarına göre dağılımı Tablo IV.2.19' da, görülmektedir. Öğretmen, anne, gazeteci, sporcu, sanatçı ve milletvekili gruplarında sigaraya başlama yaşı 16 ve üstü yaşlarda yoğunlaşırken, doktorların % 33.3'ünün 15, % 38.7'sinin de 16 yaş ve üstünde, ortaokul öğrencilerinin % 56.4'ünün

13 yaşın altında, lise öğrencilerinin ise % 55.0'ının 15 yaş ve üstünde sigaraya başladıkları belirlenmiştir.

Tablo IV.2.19. Araştırmaya katılanların sigaraya başlama yaşına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigaraya başlama yaşı						Toplam	
	<=12	13	14	15	16-20	21, +	Sayı	%
Ortaokul öğrencisi	56.4	17.9	20.5	2.6	2.6	UD*	39	100.0
Lise öğrencisi	56.4	17.9	20.5	2.6	2.6	2.6	167	100.0
Anne	-	0.6	1.7	2.2	46.7	48.9	180	100.0
Öğretmen	3.4	3.4	0.7	2.8	51.7	37.9	145	100.0
Doktor	3.6	-	1.5	2.2	42.2	50.4	135	100.0
Sporcu	4.0	5.9	3.9	11.6	56.9	17.6	51	100.0
Sanatçı	2.7	1.4	5.5	1.4	61.6	27.4	73	100.0
Gazeteci	1.4	-	4.1	20.3	50.0	24.3	74	100.0
Milletvekili	3.3	-	-	-	63.3	33.3	30	100.0

* Bu yaşta ortaokul öğrencisi yoktur.

Çalışmada sigara içme süresi halen sigara içen ya da daha önce sigara içmiş bırakmış olan kişilere sorulmuştur (Tablo IV.2.20). Gruplardaki kişilerin sigaraya başlama yaşına bağlı olarak sigara içme süreleri değişmektedir. Öğrenciler ve sporcular hariç, tüm gruplarda son 1 yıl içinde sigaraya başlamış olan kişi sayısı çok azdır. Sigara içenlerin ya da içmiş olanların tümü en az 1-5 yıllık içicilerdir. Öğretmenlerin % 66.9'u 6-20 yıl, annelerin % 53.3 'ü 11-20 yıl, gazetecilerin % 45.9'u 6-15 yıl, sporcuların % 54.9'u 1-5 yıl, sanatçıların % 39.7'si 11-20 yıl, doktorların % 52.6'sı 6-15 yıl, milletvekillerinin de % 53.4'ü 11-20 yıl sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Yirmi yıldan uzun süre sigara içen milletvekillerinin oranı % 43.3, doktorların oranı % 22.2, sanatçıların oranı % 27.4, gazetecilerin oranı % 18.6'dır. Sigara içen veya içmiş

bırakmış olan 30 ortaokul öğrencisinin % 74.4'ü, 167 lise öğrencisinin % 82.0'ı 1-5 yıl sigara içtiklerini belirtmişlerdir.

Tablo IV.2.20. Araştırmaya katılanların sigara içme süresine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigara içme süresi (yıl)						Toplam	
	<=1	1-5	6-10	11-15	16-20	21, +	Sayı	%
Ortaokul öğrencisi	25.6	74.4	UD	UD	UD	UD	39	100.0
Lise öğrencisi	10.2	82.0	7.8	UD	UD	UD	167	100.0
Anne	0.6	11.7	16.1	22.2	31.1	18.3	180	100.0
Öğretmen	0.7	13.8	20.7	22.1	24.1	18.6	145	100.0
Doktor	-	13.3	29.6	23.0	11.9	22.2	135	100.0
Sporcu	7.8	54.9	27.5	7.8	-	2.0	51	100.0
Sanatçı	2.7	15.1	15.1	20.5	19.2	27.4	73	100.0
Gazeteci	-	27.0	21.6	24.3	13.5	13.5	74	100.0
Milletvekili	-	6.7	6.7	16.7	26.7	43.3	30	100.0

Araştırma gruplarının günde içtikleri sigara sayısı incelendiğinde öğretmenlerde yığılımın 5 ve beşten az (% 31.9) ile 16-20 (% 26.9) adet sigara grubunda olduğu, gazeteciler arasında günde 11-15 sigara içenlerin oranının % 24.3, 16-20 sigara içenlerin oranının % 32.4 olduğu, sanatçıların yaklaşık dörtte birinin günde 5 veya daha az, dörtte birinin de 16-20 sigara içtiği, doktorlar arasında günde 5 veya daha az (%22.4), 16-10 adet (%20.1) ve 16-20 adet (% 22.4) sigara içenlerin oranının yaklaşık olarak aynı olduğu, milletvekillerinin % 40.0'nın günde bir paketin üzerinde sigara içtiği, ortaokul öğrencilerinin yaklaşık dörtte üçünün, lise öğrencilerinin yarısının günde 5 veya daha az, lise öğrencilerinin dörtte birinin ise (% 26.1) 6-10 adet sigara içtiği belirlenmiştir (Tablo IV.2.21)

Tablo 2.21. Araştırma gruplarına göre günde içilen sigara sayısı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigara sayısı / gün					Toplam	
	<=5	6-10	11-15	16-20	21, +	Sayı	%
Ortaokul öğrencisi	78.4	18.9	2.7	-	-	37	100.0
Lise öğrencisi	50.9	26.1	13.9	7.9	1.2	165	100.0
Anne	38.9	26.7	8.9	20.0	5.6	180	100.0
Öğretmen	31.7	20.7	13.8	26.9	6.9	145	100.0
Doktor	22.4	20.1	17.9	22.4	17.2	134	100.
Sporcu	40.0	28.0	10.0	18.0	9.0	50	100.0
Sanatçı	23.3	20.5	16.4	26.0	13.7	73	100.0
Gazeteci	8.1	21.6	24.3	32.4	13.5	74	100.0
Milletvekili	3.3	20.0	13.3	23.3	40.0	30	100.0

Çeşitli gruplarda sigara içme alışkanlıklarının incelendiği bu çalışmada araştırma sırasında sigara içen veya daha önce sigara içmiş ve bırakmış olan kişilerin yabancı sigara ithaline izin verildikten sonraki dönemde (1986-90) yerli sigaradan yabancı markaya geçip geçmedikleri de irdelenmiştir. Buna göre, yukarıda belirtilen dönemde annelerin, sporcuların, sanatçıların ve doktorların içtikleri sigaranın markasını değiştirdikleri saptanmıştır. Annelerin % 7.2'si, sporcuların % 3.9'u, sanatçıların % 10.4'ü, doktorların da % 3.7'si içtikleri sigaranın markasını değiştirmişlerdir. Marka değişikliği yapanlar 6-10 yıllık sigara içicilerinde daha fazladır. (Tablo IV.2.22-IV.2.25)

Tablo IV.2.22. Annelerin sigara içme süresi ve yabancı sigara ithaline izin verildiği dönemde (1986-1990) marka değiştirme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme süresi (yıl)	Yerliden yabancıya marka değişikliği			
	Var	Yok	Toplam	
			Sayı	%
< 1	-	100.0	1	0.6
1-5	4.8	95.2	21	11.7
6-10	13.8	86.2	29	16.1
11-15	5.0	95.0	40	22.2
16-20	8.9	91.1	56	31.1
21 +	3.0	97.0	33	18.3
Toplam	Sayı	13	167	180
	%	7.2	92.8	100.0

Tablo IV.2.23. Sporcuların sigara içme süresi ve yabancı sigara ithaline izin verildiği dönemde (1986-1990) marka değiştirme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme Süresi (yıl)	Yerliden yabancıya marka değişikliği			
	Var	Yok	Toplam	
			Sayı	%
< 1	-	100.0	4	7.8
1-5	-	100.0	28	54.9
6-10	14.3	85.7	14	27.5
11-15	-	100.0	4	7.8
16-20	-	-	-	-
21 +	-	100.0	1	2.0
Toplam	Sayı	2	49	51
	%	3.9	96.1	100.0

Tablo IV.2.24. Sanatçıların sigara içme süresi ve yabancı sigara ithaline izin verildiği dönemde (1986-1990) marka değiştirme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme süresi (yıl)	Yerliden yabancıya marka değişikliği			
	Var	Yok	Toplam	
			Sayı	%
< 1	-	100.0	1	1.5
1-5	11.1	88.9	9	13.4
6-10	18.2	81.8	11	16.4
11-15	23.1	76.9	13	19.4
16-20	-	100.0	14	20.9
21, +	5.3	94.7	19	28.4
Toplam	Sayı	7	60	67
	%	10.4	89.6	100.0

Tablo IV.2.25. Doktorların sigara içme süresi ve yabancı sigara ithaline izin verildiği dönemde (1986-1990) marka değiştirme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme süresi (yıl)	Yerliden yabancıya marka değişikliği			
	Var	Yok	Toplam	
			Sayı	%
< 1	-	-	-	-
1-5	-	100.0	18	13.4
6-10	7.5	92.5	40	29.9
11-15	-	100.0	31	23.1
16-20	-	100.0	16	11.9
21, +	6.9	93.1	29	21.6
Toplam	Sayı	5	129	134
	%	3.7	96.3	100.0

İçilen sigaranın markaları değerlendirildiğinde öğretmenlerin % 66.5'inin, annelerin % 66.5'inin, ortaokul öğrencilerinin de % 52.9'unun yerli markaları, sporcuların % 59.0'nun, gazetecilerin % 72.9'unun, sanatçıların % 72.9'unun, milletvekillerinin % 57.1'inin ve lise öğrencilerinin % 67.0'nun yabancı sigara markaları

tercih ettikleri belirlenmiştir. Doktorlar arasında yerli ve yabancı marka sigaralar eşit oranda içilmektedir (Tablo IV.2.26).

Tablo 2.26. Araştırma gruplarında halen sigara içen kişilerin içtikleri sigaranın markasına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Marka			Toplam	
	Yerli	Yabancı	Fark etmez	Sayı	%
Ortaokul öğrencisi	52.9	35.3	11.8	17	100.0
Lise öğrencisi	28.7	67.0	4.3	139	100.0
Öğretmen	66.5	29.3	4.2	119	100.0
Anne	66.5	25.3	8.2	146	100.0
Doktor	46.6	46.6	6.8	88	100.0
Sporcu	35.9	59.0	5.1	39	100.0
Sanatçı	25.0	72.9	2.1	48	100.0
Gazeteci	25.7	72.9	1.4	70	100.0
Milletvekili	42.9	57.1	-	14	100.0

Tablo IV.2.27’de öğretmenlerin çalıştıkları okul tipine göre sigara içme durumu yüzde dağılımı görülmektedir. imam hatip liselerinde görevli olan öğretmenlerin % 63.5’i hiç sigara içmemişken, Anadolu liselerinde öğretmenlerde bu oran % 33.7’ye, diğer liselerde görevli öğretmenlerde ise % 26.3’e düşmektedir. Daha önce sigara içmiş bırakmış olan öğretmenlerin oranı da imam hatip liselerinde görevli olan öğretmenlerde diğer liselerde görevli olan öğretmenlerden yüksektir. Tablo IV.2.28 ve IV.2.29’da ise okullarına göre ortaokul ve lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlıkları verilmiştir. Her ne kadar sigara içme alışkanlığı olanlar ortaokul öğrencilerinin küçük bir bölümü iseler de, bu öğrenciler arasında en yüksek oranda Anadolu liselerinde okuyan öğrenciler sigara içmektedir (% 4.3). Sigarayı içmiş bırakmış olanlar ise en yüksek imam hatip liselerindeki öğrencilerdir (% 12.7). Lise öğrencileri arasında ise imam hatip ve düz lise okuyan öğrenciler yaklaşık aynı

oranda (sırası ile % 35.5 ve % 36.4):ve Anadolu lisesinde okuyanların yaklaşık iki katı (% 17.8) sigara içme alışkanlığına sahiptir.

Tablo IV.2.27. Öğretmenlerin çalıştıkları okula göre sigara içme durumları yüzde dağılımı Ankara, 1996)

Okul	Sigara içme durumu				Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Arasına içiyor	Sürekli içiyor	Sayı	%
Anadolu Lisesi	33.7	9.8	26.1	30.4	92	36.2
Düz Lise	26.3	10.1	18.2	45.5	99	39.0
İmam Hatip Lisesi	63.5	14.3	11.1	11.1	63	24.8
Toplam	Sayı 97	28	49	80	254	
	% 38.2	11.0	19.3	31.5		100.0

Tablo IV.2.28. Ortaokul öğrencilerinin okul tipine göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Okul	Sigara içme durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	İçiyor	Sayı	%
Anadolu Lisesi	95.2	0.5	4.3	188	36.7
Düz Lise	93.2	3.9	2.9	206	40.2
İmam Hatip Lisesi	83.9	12.7	3.4	118	23.0
Toplam	Sayı 470	24	18	512	
	% 91.8	4.7	3.5		100.0

Tablo IV.2.29. Lise öğrencilerinin okul tipine göre sigara içme durumu yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Okul	Sigara içme durumu			Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	İçiyor	Sayı	%
Anadolu Lisesi	78.7	3.6	17.8	225	40.8
Düz Lise	60.9	3.6	35.5	220	39.9
İmam Hatip Lisesi	57.0	6.5	36.4	107	19.4
Toplam	Sayı	372	23	157	552
		67.4	4.2	28.4	100.0

IV.3.Sigara İçmeye İlişkin Bazı Davranışlar:

IV.3.A. Son Hafta İçinde Çeşitli Durumlarda Sigara İçme

Araştırma kapsamına alınan kişilerden sigara içenlere sigara içme davranışlarına ilişkin bazı özelliklerini ortaya çıkarmak amacı ile iki grup halinde soru yöneltilmiştir. İlk grup sorularda kişilerin araştırma tarihinden önceki son bir hafta içinde çeşitli durumlardaki sigara içme davranışları sorulmuş, yanıtlar gruplara göre Tablo IV.3.A.1-IV.3.A.9'da verilmiştir. Çocuğu olmayan kişilere, son hafta içinde lokantaya gitmemiş, otobüse binmemiş ve içki içmemiş olanlara ilgili sorular yöneltilmemiştir. Buna göre sigara içme alışkanlığı olan kişiler % 58.8- % 100.0 arasında değişen oranlarda evde sigara içmişlerdir. Öğretmenlerin % 63.3'ü çocuklarının yanında, % 68.0'ı öğrencilerin görebileceği bir yerde, % 36.6'sı işyerinde çalışırken, % 81.3'ü işyerinde iş arasında, % 75.0'ı lokantada, % 33.3'ü otobüste, % 69.6'sı öfkelenip, % 48.4'ü içki ile, % 65.9'u neşelenip, % 78.9'u sıkıntıdan, % 25.6'sı ise yolda yürürken sigara içtiğini belirtmiştir. Tanımadığı birisine sigara ikram eden öğretmenlerin oranı % 20.8, annelerin % 20.8, gazetecilerin % 38.5, sporcuların % 43.9, sanatçıların % 35.2, doktorların % 16.5, milletvekillerinin % 53.8, ortaokul öğrencilerinin % 35.3, lise öğrencilerinin % 53.5'tir.

Anneler ev dışında en çok işyerinde iş arasında (% 75.2) ve iş yerinde çalışırken (% 60.0) sigara içmektedirler. Son hafta içinde sıkıntından sigara içen annelerin oranı % 82.6, öfkelenip sigara içen annelerin oranı % 69.7, neşelenip sigara içen annelerin oranı da % 58.6'dır. Annelerin % 85.5'i çocuklarının yanında sigara içtiklerini belirtmişlerdir.

Gazeteciler hemen her koşul ve ruh halinde yüksek oranda sigara içmektedirler. Gazeteciler en düşük oranda lokantada sigara içtiklerini belirtmişlerdir (% 31.3).

Tablo IV.3.A.1. Sigara içen öğretmenlerin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	90.4	9.6	125	100.0
Çocuklarının yanında	63.3	36.7	98	100.0
Öğrencilerin görebileceği yerde	68.0	32.0	125	100.0
İşyerinde çalışırken	36.6	63.4	123	100.0
İşyerinde iş arasında	81.3	18.7	123	100.0
Lokantada	80.2	19.8	116	100.0
Otobüste	41.1	58.6	99	100.0
Yolda yürürken	25.6	74.4	125	100.0
Öfkelenip	69.6	30.4	125	100.0
İçki ile	55.6	44.4	108	100.0
Neşelenip	65.9	34.1	123	100.0
Sıkıntından	78.9	21.1	123	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	20.8	79.2	125	100.0

Tablo IV.3.A.2. Sigara içen annelerin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	97.2	2.8	145	100.0
Çocuklarının yanında	85.2	14.5	145	100.0
İşyerinde çalışırken	60.0	40.0	145	100.0
İşyerinde iş arasında	75.2	24.8	145	100.0
Lokantada	49.5	50.5	93	100.0
Otobüste	12.3	87.7	73	100.0
Yolda yürürken	2.8	97.2	144	100.0
Öfkelenip	69.7	30.3	145	100.0
İçki ile	25.3	74.7	87	100.0
Neşelenip	58.6	41.4	145	100.0
Sıkıntından	82.6	17.4	144	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	9.8	90.2	143	100.0

Tablo IV.3.A.3. Sigara içen gazetecilerin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	87.0	13.0	69	100.0
Çocuklarının yanında	60.1	39.9	33	100.0
İşyerinde çalışırken	94.1	5.9	68	100.0
İşyerinde iş arasında	98.5	1.5	66	100.0
Lokantada	92.4	7.6	66	100.0
Otobüste	47.6	52.4	42	100.0
Yolda yürürken	44.6	55.4	65	100.0
Öfkelenip	77.6	22.4	67	100.0
İçki ile	79.3	20.7	58	100.0
Neşelenip	60.9	39.1	64	100.0
Sıkıntıdan	85.3	14.7	68	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	38.5	61.5	65	100.0

Tablo IV.3.A.4. Sigara içen sporcuların son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	71.4	28.6	42	100.0
Çocuklarının yanında	42.9	57.1	14	100.0
İşyerinde çalışırken	58.8	41.2	34	100.0
İşyerinde iş arasında	57.1	42.9	35	100.0
Lokantada	87.5	12.5	40	100.0
Otobüste	61.1	38.9	36	100.0
Yolda yürürken	57.1	42.9	42	100.0
Öfkelenip	70.7	29.3	41	100.0
İçki ile	57.9	42.1	38	100.0
Neşelenip	65.0	35.0	40	100.0
Sıkıntıdan	75.6	24.4	41	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	43.9	56.1	41	100.0

Tablo IV.3.A.5 Sigara içen sanatçıların son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	83.3	16.7	54	100.0
Çocuklarının yanında	55.9	44.1	34	100.0
İşyerinde çalışırken	64.2	35.8	53	100.0
İşyerinde iş arasında	81.5	18.5	54	100.0
Lokantada	90.7	9.3	54	100.0
Otobüste	54.2	45.8	48	100.0
Yolda yürürken	34.0	66.0	53	100.0
Öfkelenip	67.9	32.1	56	100.0
İçki ile	75.5	24.5	49	100.0
Neşelenip	67.3	32.7	52	100.0
Sıkıntıdan	74.5	25.5	55	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	35.2	64.8	54	100.0

Tablo IV.3.A.6 Sigara içen doktorların son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	83.7	16.3	92	100.0
Çocuklarının yanında	49.2	50.8	59	100.0
İşyerinde çalışırken	68.1	31.9	91	100.0
İşyerinde iş arasında	85.4	14.6	89	100.0
Lokantada	75.3	24.7	85	100.0
Otobüste	36.5	63.5	63	100.0
Yolda yürürken	24.2	75.8	91	100.0
Öfkelenip	62.0	38.0	92	100.0
İçki ile	65.8	34.2	73	100.0
Neşelenip	42.2	57.8	90	100.0
Sıkıntıdan	72.2	27.8	90	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	16.5	83.5	91	100.0

Tablo IV.3.A.7. Sigara içen milletvekillerinin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	100.0	-	14	100.0
Çocuklarının yanında	76.9	23.1	13	100.0
İşyerinde çalışırken	100.0	-	14	100.0
İşyerinde iş arasında	100.0	-	13	100.0
Lokantada	84.6	15.6	13	100.0
Otobüste	33.3	66.7	9	100.0
Yolda yürürken	28.6	71.4	14	100.0
Öfkelenip	46.2	53.8	13	100.0
İçki ile	83.3	16.7	12	100.0
Neşelenip	57.1	42.9	14	100.0
Sıkıntıdan	71.4	28.6	14	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	53.8	46.2	13	100.0

Tablo IV.3.A.8. Sigara içen ortaokul öğrencilerinin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	58.8	41.2	17	100.0
Ders çalışırken	6.3	93.7	16	100.0
Lokantada	50.0	50.0	16	100.0
Otobüste	14.3	85.7	14	100.0
Yolda yürürken	56.3	43.7	16	100.0
Öfkelenip	62.5	37.5	16	100.0
İçki ile	7.1	92.9	14	100.0
Neşelenip	52.9	47.1	17	100.0
Sıkıntıdan	76.5	23.5	17	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	35.3	64.7	17	100.0
Okulda ders aralarında	12.5	87.5	16	100.0

Tablo IV.3.A.9 Sigara içen lise öğrencilerinin son hafta içinde sigara içme ile ilgili bazı davranışlarına göre dağılımı (Ankara, 1996)

Davranış (sigara içme)	Evet	Hayır	Toplam	
			Sayı	%
Evde	76.2	23.8	147	100.0
Ders çalışırken	43.4	56.6	143	100.0
Lokantada	75.2	24.8	137	100.0
Otobüste	35.8	64.2	120	100.0
Yolda yürürken	75.0	25.0	144	100.0
Öfkelenip	87.1	12.9	147	100.0
İçki ile	36.8	63.2	125	100.0
Neşelenip	63.6	36.4	140	100.0
Sıkıntılı	87.7	12.3	146	100.0
Tanımadığı birisine sigara ikramı	53.5	46.5	142	100.0
Okulda ders aralarında	55.3	44.7	141	100.0

Sporcuların öfkeli (% 70.7) ve sıkıntılı (% 75.6) oldukları durumlarda yüksek oranda sigara içtikleri, lokantanın % 87.5 ile en yüksek oranda sigara içilen yer olduğu belirlenmiştir. Sanatçılar da en yüksek oranda lokantada (% 90.7) sigara içmektedirler. Bunu iş yerinde iş arasında sigara içenler (% 81.5) izlemektedir. Sanatçılar arasında içki ile birlikte sigara içenlerin oranı da yüksektir (% 75.5). Sanatçılar en az yolda yürürken (% 34.0) sigara içmektedirler.

Doktorların % 68.1'inin iş yerinde çalışırken, % 85.4'ünün de yine iş yerinde iş arasında sigara içmeleri, iş yerleri gözönüne alındığında, dikkat çekicidir. Doktorlar en düşük oranda yolda yürürken sigara içtiklerini belirtmişlerdir (% 24.2).

Milletvekillerinin tamamı son hafta içinde evde, iş yerinde çalışırken ve iş yerinde iş arasında sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Bunu lokantada (% 84.6) ve içki ile birlikte (% 83.3) sigara içme izlemektedir. Tanımadığı birisine sigara ikram edenler arasında en yüksek oran milletvekillerinindir (% 53.8).

Ortaokul ve lise öğrencileri en yüksek oranlarda sıkıntılıdan sigara içtiklerini belirtmektedirler (sırası ile % 76.5 ve % 87.7). Bunu ortaokul öğrencilerinde % 62.5 ile, lise öğrencilerinde ise % 87.1 ile öfkelenip sigara içmek izlemektedir. Sigara içen her dört lise öğrencisinden üçü son hafta içinde evde sigara içtiğini belirtmiştir. Okulda ders aralarında sigara içen lise öğrencilerinin oranı (% 55.3), ortaokul

öğrencilerinin (% 12.5) dört katından fazladır. Lise öğrencileri arasında da tanımadığı birisine sigara ikram edenlerin oranı oldukça yüksektir. (% 53.5).

IV.3.B: Sigara içmeye ilişkin bazı görüşler

Araştırma kapsamına alınan çeşitli gruplardan kişilere Ek II'de listesi verilen çeşitli ifadelerle katılıp katılmadıkları sorularak sigara içmeye ilişkin bazı tutumları öğrenilmeye çalışılmıştır.

Ortaokul öğrencileri dışında kalan gruplarda kişiler genellikle yemeklerden sonra ve içki ile birlikte sigara içtiklerini, çay-kahve içerken sigara içmeyi sevdiğini belirtmişlerdir. Tüm gruplarda kişilerin yaklaşık olarak yarısı arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Milletvekilleri dışındaki diğer gruplarda sigara içmeyen arkadaşların yanında sigara içilmediği vurgulanmıştır.

Öğretmenlerin % 9.7'si genellikle sigarası yanarken farkında olmadan yenisini yaktığını, % 7.4'ü sabah kahvaltıdan önce sigara içtiğini, % 17.3'ü sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yaktığını, % 61.0'ı arkadaşlarla birlikte daha çok sigara içtiğini, % 44.4'ü sigara içmeyen arkadaşlarıyla birlikte olunca sigara içmediğini, % 34.2'si sigara dumanını içine çekmeyi çok sevdiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sigara içmenin kişiyi daha olgun göstermediğini düşünmektedirler. Genellikle öfkeli, heyecanlı zamanlarda sigara içerek sakinleştiğini belirten öğretmenlerin oranı % 55.3'tür.

Anneler hemen hemen yarısı her konumda sigara içtiğini belirtmişlerdir. Sigara içen dört anneden biri sabah kahvaltıdan önce sigara içtiğini, yine dört anneden biri sigarayı fark etmeden yaktığını belirtmiştir. Sigaranın mutsuzluğunu giderdiğini belirten annelerin oranı % 45.9'dur. Sigara içen annelerin % 48.3'ü sigara dumanını içine çekmeyi sevdiğini belirtmişlerdir.

Sigara içen gazetecilerin yaklaşık yarısı sigaranın dikkatini konu üzerinde toplamaya yardım ettiğini belirtmiştir. Sigara dumanını içine çekmeyi çok seven

gazetecilerin oranı % 44.9'dur. Gazetecilerin % 63.6'sı sabah kahvaltısından önce sigara içmediğini, % 71.2'si ise sigarası yanarken farkında olmadan ikinci bir sigara yakmadığını belirtmiştir. Üç gazeteciden ikisi öfkeli, heyecanlı olduğunda, dört gazeteciden ikisi rahat zamanda, dinlenirken sigara içmektedir.

Sporcuların % 87.2'si fark etmeden ikinci bir sigara yakmadığını, % 76.2'si kahvaltıdan önce sigara içmediğini, % 77.5'i sigara içerken daha olgun görüldüğünü düşünmediğini, % 67.5'i de sigaranın dikkatini toplamaya yardım etmediğini belirtmiştir.

Sanatçıların büyük çoğunluğu sigara içmenin kişiyi daha olgun göstermediğini düşünmektedir. Sigara dumanını içine çekmeyi çok seven sanatçıların oranı % 51.0, öfkeli veya heyecanlı iken sakinleşmek için sigara içen sanatçıların oranı % 56.0, dinlenirken sigara içtiğini belirtenlerin oranı da % 53.3'tür. Sanatçıların yaklaşık üçte biri kahvaltıdan önce sigara içmektedir.

Dört doktordan biri sigarası yanarken farkında olamadan diğerini yaktığını, % 19.4'ü otomatik olarak sigara yaktığını belirtmiştir. Tanımadığı kişilerle birlikte iken sigara içmenin ilişki kurmayı kolaylaştırdığını düşünen doktorların oranı % 7.0'dır. Doktorların yaklaşık yarısı öfkeli olduğunda, yaklaşık üçte ikisi de dinlenirken sigara içmektedir.

Milletvekilleri en çok yemekte, içki ile, çay-kahve ile, öfkeli olduklarında ve işleri yoğun olduğunda sigara içmektedirler.

Ortaokul öğrencilerinin % 38.9'u öfkeli iken, % 50.0'ı dinlenirken sigara içmekte, % 44.4'ü arkadaşları ile birlikte daha çok sigara içtiğini, % 17.7'si sigara dumanını içine çekmeyi çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Lise öğrencilerinde de benzer bir durum söz konusudur. Lise öğrencilerinin % 51.5'i sigaranın mutsuzluğunu giderdiğini, % 69.4'ü öfkeli olduğunda, % 62.2'si dinlenirken sigara içtiğini, % 30.5'i sigara içmenin ilişki kurmayı kolaylaştırdığını, % 13.8'i sigara içerken daha olgun görüldüğünü, % 11.8'i sigara içmese ellerini nereye koyacağını bilmediğini, % 56.6'sı sigara dumanını içine çekmeyi çok sevdiğini belirtmiştir.

IV.4. Araştırma Gruplarının Sigara İçme Durumuna Göre Sigara İçmeye İlişkin Bazı Düşünceleri

Araştırma sırasında insanların toplu olarak buldukları bazı kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşler de incelenmiştir. Çalışmada incelenen bu yerler şehirlerarası otobüs, tren, yurtiçi uçak, lokanta/kafeterya, işyeri/ofis, okul ve hastanedir.

Araştırmaya katılan tüm gruplarda sigara içmeyenlerin büyük çoğunluğu toplu bulunulan bazı kapalı yerlerde sigara içilmesine karşı olduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sırasında sigara içenler ise hem çeşitli gruplarda, hem de toplu bulunulan yerin özelliğine göre farklı görüşler bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri Tablo IV.4.1'de özetlenmiştir. Buna göre hiç sigara içmemiş olan öğretmenler en fazla okulda (% 88.7) ve hastanede (% 97.9), en az da lokantada (% 62.9) olmak üzere, genellikle toplu bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine karşı olduklarını belirtmişlerdir. Halen sigara içen öğretmenlerin de sigara içilmesine en az karşı çıktıkları yer lokantadır (% 10.9). Sigara içen öğretmenlerin % 43.4'ü okulda sigara içilmesine karşı iken, % 55.8'i özel koşullar sağlanırsa okulda sigara içilebileceğini belirtmişlerdir. Ancak sigara içen öğretmenlerin yaklaşık yarısı şehirlerarası otobüs, tren ve yurtiçi uçak seferleri gibi oldukça uzun bir süre ve hemen hiç açık havaya çıkılmadan birlikte bulunulan yerlerde sigara içilmesini özel koşulların sağlanması durumunda onaylamaktadırlar.

Sigara içmemiş annelerin de sigara içilmesine en çok karşı çıktıkları yerlerin başında hastane (% 97.9) ve okul (% 88.7) gelmektedir. Yine sigara içen ve içmeyen annelerin sigara içilmesine en az karşı çıktıkları yer lokantadır (sırası ile % 27.9 ve % 80.3) (Tablo IV.4.2).

TabloIV.4.1. Öğretmenlerin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler	Sigara içme durumu				Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*
Şehirlerarası otobüs (n= 254)	1	-	-	0.8	1	0.4
	2	17.5	35.7	49.6	91	35.8
	3	82.5	64.3	49.6	162	63.8
Tren (n= 254)	1	-	-	1.6	2	0.8
	2	27.8	42.9	59.7	116	45.7
	3	72.2	57.1	38.8	136	53.5
Yurtiçi uçak seferi (n= 252)	1	-	-	0.8	1	0.4
	2	18.6	35.7	43.3	83	32.9
	3	81.4	64.3	55.9	168	66.7
Restoran (n= 254)	1	-	3.6	11.6	16	6.3
	2	37.1	53.6	77.5	151	59.4
	3	62.9	42.9	10.9	87	34.3
İş yeri (n= 253)	1	-	-	3.9	5	2.0
	2	32.0	35.7	73.4	135	53.3
	3	68.0	64.3	22.7	113	44.7
Okul (n= 254)	1	-	-	0.8	1	0.4
	2	11.3	21.4	55.8	89	35.0
	3	88.7	78.6	43.4	164	64.6
Hastaneler (n= 253)	1	-	-	-	-	-
	2	2.1	14.3	10.9	20	7.9
	3	97.9	85.7	89.1	233	92.1

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.2. Annelerin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler		Sigara içme durumu			Toplam Sayı	%*
		Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor		
Şehirlerarası otobüs (n= 493)	1	-	3.0	2.0	4	0.8
	2	10.3	18.2	47.7	109	22.1
	3	89.7	78.8	50.3	380	77.1
Tren (n= 493)	1	-	3.0	2.0	4	0.8
	2	10.9	21.2	50.3	116	23.5
	3	89.1	75.8	47.7	373	75.7
Yurtiçi uçak seferi (n= 478)	1	0.3	6.1	2.1	6	1.3
	2	10.3	12.1	41.3	94	19.6
	3	89.4	81.8	56.6	378	79.1
Restoran (n= 484)	1	4.6	18.2	21.8	52	10.8
	2	15.1	21.2	50.3	127	26.2
	3	80.3	60.6	27.9	305	63.0
İşyeri (n= 482)	1	2.6	9.1	18.4	38	7.9
	2	15.6	18.2	46.2	121	25.1
	3	81.8	72.7	35.4	323	67.0
Okul (n= 493)	1	-	6.1	-	2	0.4
	2	7.1	6.1	23.5	59	12.0
	3	92.9	87.9	76.5	432	87.6
Hastane (n= 493)	1	0.3	6.1	-	3	0.6
	2	7.1	3.0	20.8	54	11.0
	3	92.6	90.9	79.2	436	88.4

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.3'te gazetecilerin toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri görülmektedir. Gazetecilerin hemen tamamı hastanede sigara içilmesine karşıdır sigara içmeyenlerin % 96.8'i, içenlerin % 94.2'si). Yine sigara içmeyen gazetecilerin büyük çoğunluğu okulda da sigara içilmesine karşı iken, sigara içen gazeteciler arasında okulda sigara içilmesine onaylamayanların oranı % 78.3'e düşmektedir. Sigara içen gazetecilerin çok azı lokanta ve işyerinde sigara içilmesine karşıdırlar.

Sporcular da benzer şekilde en fazla okul ve hastanede sigara içilmesine karşıdırlar. Ancak sigara içen sporcular özel koşullar sağlanmasındurumunda sayılan diğer toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesine karşı olmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo IV.4.4).

Sanatçılar arasında sigara içmeyenlerin çok büyük bir çoğunluğudiger gruplardan farklı olarak, hakkında soru sorulan tüm toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesine karşıdırlar (Tablo IV.4.5). Ancak yine, araştırma sırasında sigara içen sanatçıların yaklaşık yarısı okul ve hastane dışındaki diğer yerlerde özel koşullar sağlandığında sigara içilebileceğini söylemektedirler.

Doktorlar lokanta dışında, % 73.6 ile % 100.0 arasında değişen oranlarda, toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesini onaylamamaktadırlar. Sigara içen doktorların yaklaşık dörtte üçü lokanta ve işyerinde özel koşullar sağlanırsa sigara içilebileceğini düşünmektedirler. Sigara içen doktorların taşıma araçları içinde sigara içilmesine en çok karşı oldukları araç % 70.9 ile uçaktır (Tablo IV.4.6).

Ortaokul ve lise öğrencilerinin büyük çoğunluğu hastanede sigara içilmesine karşıdır. Sigara içmeyen öğrenciler arasında, lise öğrencilerinde daha az olmak üzere, okul da sigara içilmesinin uygun görülmediği yerlerden biridir. Ancak lise öğrencileri sigara içen veya içmeyen grupta okulda sigara içilmesini ortaokul öğrencilerinden daha fazla onaylamaktadırlar (Tablo IV.4.7 ve IV.4.8).

Tablo IV.4.3. Gazetecilerin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler	Sigara içme durumu				Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*	
Şehirlerarası otobüs (n= 108)	1	-	-	4.3	3	2.8
	2	25.0	28.6	56.5	49	45.4
	3	75.0	71.4	39.1	56	51.9
Tren (n= 108)	1	3.1	-	4.3	4	3.7
	2	21.9	42.9	65.2	55	50.9
	3	75.0	57.1	30.4	49	45.4
Yurtiçi uçak seferi (n= 105)	1	-	-	4.5	3	2.9
	2	16.1	28.6	44.8	37	35.2
	3	83.9	71.4	50.7	65	61.9
Restoran (n= 107)	1	3.1	-	13.2	10	9.3
	2	46.9	42.9	70.6	66	61.7
	3	50.0	57.1	16.2	31	29.0
İşyeri (n= 106)	1	9.4	-	16.4	14	13.2
	2	34.4	42.9	65.7	58	54.7
	3	56.3	57.1	17.9	34	32.1
Okul (n= 108)	1	3.1	-	4.3	4	3.7
	2	6.3	-	17.4	14	13.0
	3	90.6	100.0	78.3	90	83.3
Hastane (n= 107)	1	3.2	-	1.4	2	1.9
	2	-	-	4.3	3	2.8
	3	96.8	100.0	94.2	102	95.3

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.4. Sporcuların toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler		Sigara içme durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*
Şehirlerarası otobüs (n= 144)	1	2.4	-	8.2	6	4.2
	2	20.7	53.8	51.0	49	34.0
	3	76.8	46.2	40.8	89	61.8
Tren (n= 137)	1	1.3	-	16.4	6	4.4
	2	23.4	66.7	54.2	52	40.0
	3	75.3	33.3	35.4	79	57.6
Yurtiçi uçak seferi (n= 136)	1	1.3	-	8.3	5	3.7
	2	13.2	58.3	47.9	40	29.4
	3	85.5	41.7	43.8	91	66.9
Restoran (n= 138)	1	9.1	16.7	28.6	23	16.7
	2	35.1	66.7	40.8	55	39.8
	3	55.8	16.7	30.6	60	43.5
İşyeri (n= 140)	1	9.0	8.3	20.0	18	12.8
	2	34.6	58.3	42.0	55	39.3
	3	56.4	33.3	38.0	67	47.9
Okul (n= 139)	1	3.8	-	2.1	4	2.9
	2	3.8	25.0	10.4	11	7.9
	3	92.4	75.0	87.5	124	89.2
Hastane (n= 139)	1	2.6	-	2.0	3	2.2
	2	1.3	25.0	8.2	8	5.7
	3	96.1	75.0	89.8	128	92.1

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.5. Sanatçıların toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler		Sigara içme durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*
Şehirlerarası otobüs (n= 128)	1	-	-	6.8	4	3.1
	2	8.0	31.6	40.7	34	26.6
	3	92.0	68.4	52.5	90	70.3
Tren (n= 124)	1	2.0	-	7.1	5	4.0
	2	8.2	36.8	59.8	40	32.3
	3	89.8	63.2	41.1	79	63.7
Yurtiçi uçak seferi (n= 125)	1	2.0	-	8.8	6	4.8
	2	6.1	26.3	45.6	34	27.2
	3	91.9	73.7	45.6	85	68.0
Restoran (n= 127)	1	2.0	5.3	15.5	11	8.7
	2	20.0	36.8	58.6	51	40.2
	3	78.0	57.9	25.9	65	51.2
İşyeri (n= 128)	1	-	-	11.9	7	5.5
	2	14.0	26.3	50.8	42	32.8
	3	86.0	73.7	37.3	79	61.7
Okul (n= 122)	1	-	-	3.7	2	1.6
	2	2.0	5.3	20.4	13	10.7
	3	98.0	94.7	75.9	107	87.7
Hastane (n= 123)	1	-	-	3.6	2	1.6
	2	4.1	-	16.4	11	9.0
	3	95.9	100.0	80.0	110	89.4

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.6. Doktorların toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler	Sigara içme durumu				Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*	
Şehirlerarası otobüs (n= 237)	1	-	-	1.9	2	0.8
	2	7.7	7.0	37.9	49	20.7
	3	92.3	93.0	60.2	186	78.5
Tren (n= 237)	1	-	-	1.9	2	0.8
	2	23.1	23.3	52.9	86	36.1
	3	76.9	76.7	45.2	150	63.0
Yurtiçi uçak seferi (n= 236)	1	1.1	-	2.9	4	1.7
	2	4.4	7.0	26.2	34	14.4
	3	94.4	93.0	70.9	198	83.9
Restoran (n= 237)	1	1.1	-	3.8	5	2.1
	2	40.0	39.5	79.8	136	57.4
	3	58.9	60.5	16.3	96	40.5
İşyeri (n= 237)	1	-	-	3.8	4	1.7
	2	26.4	18.6	73.1	108	45.4
	3	73.6	81.4	23.1	126	52.9
Okul (n= 237)	1	-	-	1.0	1	0.4
	2	-	2.3	12.5	14	5.9
	3	100.0	97.7	86.5	223	93.7
Hastane (n= 237)	1	-	-	1.9	2	0.8
	2	1.1	-	16.3	18	7.6
	3	98.9	100.0	81.7	218	91.6

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.7. Ortaokul öğrencilerinin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler	Sigara içme durumu				Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*	
Şehirlerarası otobüs (n= 499)	1	0.7	-	5.6	4	0.8
	2	28.3	29.2	38.9	144	28.9
	3	71.0	70.8	55.6	351	70.3
Tren (n= 464)	1	1.9	5.3	16.7	12	2.6
	2	34.9	31.6	27.8	160	34.5
	3	63.2	63.1	55.6	292	62.9
Yurtiçi uçak seferi (n= 469)	1	1.8	-	7.1	9	1.9
	2	25.4	23.5	-	115	24.5
	3	72.8	76.5	92.9	345	73.6
Restoran (n= 467)	1	18.5	23.8	38.9	91	19.5
	2	41.1	33.3	16.7	186	39.8
	3	40.4	42.9	44.4	190	40.7
İşyeri (n= 462)	1	24.3	35.0	55.6	120	26.0
	2	38.9	40.0	11.1	175	37.9
	3	36.8	25.0	33.3	167	36.1
Okul (n= 502)	1	1.3	-	16.7	9	1.8
	2	0.9	4.5	5.6	6	1.2
	3	97.8	95.5	77.8	487	97.0
Hastane (n= 505)	1	0.4	-	-	2	0.4
	2	1.5	-	-	7	1.4
	3	98.1	100.0	100.0	496	98.2

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

*Sütun yüzdesi

Tablo IV.4.8. Lise öğrencilerinin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler	Sigara içme durumu				Toplam	
	Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%*	
Şehirlerarası otobüs (n= 541)	1	1.4	-	13.8	26	4.8
	2	27.2	31.8	48.7	181	33.5
	3	71.4	68.2	37.5	334	61.7
Tren (n= 526)	1	1.7	4.5	16.7	32	6.1
	2	35.3	50.0	54.7	218	41.4
	3	63.0	45.5	28.6	276	52.5
Yurtiçi uçak seferi (n= 518)	1	1.1	4.5	13.7	25	4.8
	2	27.7	40.9	50.7	180	34.8
	3	71.2	54.5	35.6	313	60.4
Restoran (n= 529)	1	13.8	27.3	55.6	139	26.3
	2	48.9	27.3	35.1	233	44.0
	3	37.3	45.5	9.3	157	29.7
İşyeri (n= 526)	1	15.2	18.2	48.7	131	24.9
	2	45.5	54.5	39.3	232	44.1
	3	39.3	27.3	12.0	163	31.0
Okul (n= 527)	1	2.5	14.3	27.9	53	10.1
	2	9.7	9.3	24.5	73	13.8
	3	87.8	76.2	47.6	401	76.1
Hastane (n= 536)	1	0.5	5.4	-	10	1.9
	2	4.7	12.8	4.3	37	6.9
	3	94.8	81.8	95.7	489	91.2

1: İçilebilir

2: Özel koşullar sağlanırsa içilebilir

3: Kesinlikle içilmemelidir

* Sütun yüzdesi

Sigara alışkanlığına bağlı olmaksızın, milletvekillerinin büyük bir çoğunluğu okul ve hastanede sigara içilmesine karşıdır. Taşıt araçları gözönüne alındığında sigara içmeyen milletvekilleri % 84.0'dan % 96.0'a varan oranlarda sigara içilmesinin önüne geçilmesini isterken sigara içen milletvekillerinin yalnız yarısı uçakta sigara içilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Sigara içen milletvekillerinin % 68.8'i otobüste, % 81.3'ü de trende özel koşullarda sigara içilebileceğini belirtmişlerdir (Tablo IV.4.9).

Tüm araştırma gruplarında sigara içme alışkanlığı oldukça yaygın olmakla birlikte araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu okul ve hastanelerde sigara içilmemesi, taşıt araçları ve lokantalarda ise özel koşullarda sigara içilmesine izin verilmesi görüşünde olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırma gruplarının sokakta sigara içilmesine ilişkin görüşleri Tablo IV.4.10-IV.4.18'de özetlenmiştir. Sokakta sigara içme, içenin cinsiyeti belirtilerek sorulmuştur. Değişik oranlarda olmakla birlikte, tüm gruplarda erkeklerin sokakta sigara içmeleri daha olağan karşılanmaktadır.

Hiç sigara içmemiş öğretmenlerin % 5.2'si erkeklerin, % 4.1'i kadınların sokakta serbestçe sigara içebileceklerini belirtirken, halen sigara içen öğretmenlerin % 20.3'ü erkeklerin, % 13.4'ü de kadınların sokakta sigara içebileceklerini belirtmektedirler.

Anneler, sigara içme durumları ne olursa olsun, kadınların sokakta sigara içmelerini onaylamamaktadırlar.

Gazeteciler eğer sigara içmiyorsa kadın ve erkeğin sokakta sigara içmelerini eşit oranda (% 29.0 ve % 22.6) onaylarken, sigara içen gazetecilerde erkeğin sokakta sigara içmesini doğal bulanların oranı (% 44.1), kadınların sigara içmesini doğal bulanların oranından (% 29.4) 1.5 kat fazladır.

Tablo IV.4.9. Milletvekillerinin toplu olarak bulunulan kapalı yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşleri (Ankara, 1996)

Görüşler		Sigara içme durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş, bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Şehirlerarası otobüs (n= 60)	1	-	-	6.3	1	1.7
	2	11.5	22.2	68.8	18	30.0
	3	88.5	77.8	25.0	41	68.3
Tren (n= 59)	1	-	-	-	-	-
	2	16.0	22.2	81.3	21	35.6
	3	84.0	77.8	18.8	38	64.4
Yurtiçi uçak seferi (n= 58)	1	-	-	-	-	-
	2	4.0	11.1	46.7	10	17.2
	3	96.0	88.9	53.3	48	82.8
Restoran (n= 60)	1	-	-	18.8	3	5.0
	2	42.3	44.4	68.8	30	50.0
	3	57.7	55.6	12.5	27	45.0
İşyeri (n= 60)	1	-	-	18.8	3	5.0
	2	26.9	33.3	56.3	22	36.7
	3	73.1	66.7	25.0	35	58.3
Okul (n= 60)	1	-	5.6	-	1	1.7
	2	-	-	-	-	-
	3	100.0	94.4	100.0	59	98.3
Hastane (n= 59)	1	-	5.9	-	1	1.7
	2	-	5.9	6.3	2	3.4
	3	100.0	88.7	93.9	56	94.9

Sporcularda da sigara içme, sokakta sigara içilmesini onaylamada bir kriter gibi görülmektedir. Ancak yine, kadınların sokakta sigara içmesi sigara içen grupta da onaylanmamaktadır.

Sigara içmeyen sanatçılar sigara içenin cinsiyetine bakılmaksızın, sokakta sigara içilmesini onaylamamaktadır. Ancak diğer grupların aksine, sigara içen sanatçılar arsında kadının sokakta sigara içmesini onaylayanların oranı daha yüksektir.

Kendileri sigara içtikleri halde erkeklerin sokakta sigara içmesini en az onaylayan gruplar doktorlar ve milletvekilleridir. (sırası ile % 18.6 ve % 18.8). Ancak sigara içen doktorların % 15.8'ı kadınların sokakta sigara içmesini doğal bulurken, milletvekillerinde bu oran % 6.3'e düşmektedir.

Sokakta serbestçe sigara içilmesi konusunda en büyük onay ortaokul ve lise öğrencilerinden gelmiştir. Araştırma sırasında sigara içen ortaokul öğrencilerinin % 38.9'u erkeklerin, % 25.0'ı kadınların, lise öğrencilerinin ise % 68.8'i erkeklerin, % 39.2'si kadınların sokakta sigara içmesini onaylamaktadır. Hiç sigara içmemiş öğrencilerde de ortaokul ve lise öğrencisi olmak onaylama oranını çok değiştirmemektedir. Sigara içmeyen ortaokul öğrencilerinin % 27.3'ü, lise öğrencilerinin % 28.7'si erkeklerin sokakta sigara içmesini onaylamaktadırlar. Sigara içmeyen ancak kadınların sokakta sigara içmesini onaylayan ortaokul öğrencilerinin oranı % 15.2, lise öğrencilerinin oranı da % 16.3'tür.

Tablo 4.10. Öğretmenlerin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 250)			Kadın (n=249)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	5.2	41.2	53.2	4.1	28.9	67.0	
İçmiş bırakmış	12.0	44.0	44.0	16.0	24.0	60.0	
Halen içiyor	20.3	39.1	40.6	13.4	32.3	54.3	
Toplam	Sayı	34	101	115	25	75	147
	%	13.6	40.4	46.0	10.0	30.1	59.8

Tablo 4.11. Annelerin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 485)			Kadın (n=490)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	36.0	20.5	43.5	3.9	6.1	90.0	
İçmiş bırakmış	18.7	34.4	46.9	3.0	12.1	84.8	
Halen içiyor	41.4	33.1	25.5	8.8	15.5	75.7	
Toplam	Sayı	177	122	186	26	46	418
	%	36.5	25.2	38.3	5.3	9.4	85.3

Tablo 4.12. Gazetecilerin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 106)			Kadın (n=106)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	29.0	22.6	48.4	22.6	22.6	54.8	
İçmiş bırakmış	28.6	14.3	57.1	28.6	14.3	57.1	
Halen içiyor	44.1	33.8	22.1	29.4	30.9	39.7	
Toplam	Sayı	41	31	34	29	29	48
	%	38.7	29.2	32.1	27.4	27.4	45.3

Tablo 4.13. Sporcuların sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 136) 1			Kadın (n=145) 2			
	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	24.3	41.9	33.8	14.8	30.9	54.3	
İçmiş bırakmış	30.8	30.8	38.5	11.5	32.7	55.8	
Halen içiyor	46.9	28.6	24.5	16.7	25.0	58.3	
Toplam	Sayı	45	49	42	20	45	80
	%	33.1	36.0	30.9	13.8	31.0	55.2

Tablo 4.14. Sanatçıların sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n =116)			Kadın (n=117)			
	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	8.9	26.7	64.4	6.7	20.0	73.3	
İçmiş bırakmış	46.4	23.2	30.4	6.3	31.3	62.5	
Halen içiyor	20.0	33.3	46.7	32.1	25.0	42.9	
Toplam	Sayı	33	30	53	22	28	67
	%	28.4	25.9	45.7	18.8	23.9	57.3

Tablo 4.15. Doktorların sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 236)			Kadın (n=235)			
	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce İçebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	11.0	34.1	54.9	7.7	29.7	62.6	
İçmiş bırakmış	18.6	16.3	65.1	18.6	16.3	65.1	
Halen içiyor	18.6	43.1	38.3	15.8	35.6	48.5	
Toplam	Sayı	37	82	117	31	70	134
	%	15.7	34.7	49.6	13.2	29.8	57.8

Tablo 4.16. Milletvekillerinin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 60)			Kadın (n=69)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	3.8	46.2	50.0	-	42.3	57.7	
İçmiş bırakmış	5.6	38.9	55.6	-	16.7	83.3	
Halen içiyor	18.8	37.5	43.8	6.3	18.8	75.0	
Toplam	Sayı	5	25	30	1	17	42
	%	8.3	41.7	50.0	1.7	28.3	70.0

Tablo 4.17. Ortaokul öğrencilerinin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 60)			Kadın (n=69)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	27.3	44.4	28.3	15.2	32.4	52.4	
İçmiş bırakmış	75.0	18.8	6.2	22.2	11.1	66.7	
Halen içiyor	38.9	16.7	44.4	25.0	50.0	25.0	
Toplam	Sayı	133	191	127	73	149	241
	%	29.5	42.4	28.1	15.8	32.2	52.0

Tablo 4.18. Lise öğrencilerinin sigara içme durumu ve sokakta sigara içilmesi hakkındaki görüşlerine göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigara içme durumu	Erkek (n = 60)			Kadın (n=69)			
	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	Serbestce içebilir	Önemsiz	İçmemeli	
Hiç içmemiş	28.7	45.2	26.1	16.3	35.4	48.3	
İçmiş bırakmış	59.1	22.7	18.2	31.8	40.9	27.3	
Halen içiyor	68.8	24.3	6.9	39.2	28.4	32.4	
Toplam	Sayı	2116	196	104	122	175	223
	%	41.3	38.4	20.3	23.5	33.6	42.9

Araştırmaya katılan kişilerin bazı durumlarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri de sorulmuştur. Bu durumlar şöyledir: "Doktor hasta muayene ederken", "işyerinize gelen tanımadığınız biri", "sporcuların sigara içmesi", öğretmenlerin öğrenci önünde sigara içmesi" ve "taksi şoförü yolcu taşırken". Bütün gruptaki kişilerin hemen hemen tamamı yakın bir bölümü doktorların hasta muayene ederken, öğretmenlerin öğrencilerin göreceği yerlerde ve sporcuların her durumda sigara içmemeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Yine tüm gruplarda sigara içenler içmeyenlere göre daha yüksek oranlarda taksi şoförlerinin yolcu taşırken sigara içmelerini onaylamışlardır (Tablo IV.4.19-IV.4.27). Sigara içen öğretmenler ve gazetecilerin yaklaşık yarısı işyerlerine gelen tanımadıkları birinin sigara içmesini onaylamaktadır.

Tablo 4.19. Öğretmenlerin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 252)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	- 100.0	1.6 98.4	2 250	0.8 99.2
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 213)	İçebilir İçmemelidir	8.4 91.6	8.0 92.0	41.0 59.0	52 161	24.4 75.6
Sporcular (n=240)	İçebilir İçmemelidir	2.1 97.9	- 100.0	2.6 97.4	5 235	2.1 97.9
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 252)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	- 100.0	0.8 99.2	1 251	0.4 99.6
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 237)	İçebilir İçmemelidir	4.4 95.6	7.4 92.6	21.7 78.3	32 205	13.5 86.5

Tablo 4.20. Annelerin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüş	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 492)	İçebilir	-	-	1.3	2	0.4
	İçmemelidir	100.0	100.0	98.7	490	99.6
Sporcular (n=484)	İçebilir	0.7	3.1	1.4	5	1.0
	İçmemelidir	99.3	96.9	98.6	479	99.0
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 493)	İçebilir	0.6	-	2.0	5	1.0
	İçmemelidir	99.4	100.0	98.0	488	99.0
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 479)	İçebilir	4.2	21.2	17.9	45	9.4
	İçmemelidir	95.8	78.8	82.1	434	90.6

Tablo 4.21. Gazetecilerin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 106)	İçebilir	3.1	-	4.8	4	3.8
	İçmemelidir	96.9	100.0	95.2	102	96.2
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 90)	İçebilir	21.4	-	55.2	38	42.2
	İçmemelidir	78.6	100.0	44.8	52	57.8
Sporcular (n=98)	İçebilir	3.1	-	5.1	4	4.1
	İçmemelidir	96.9	100.0	94.9	94	95.9
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 105)	İçebilir	3.1	-	15.2	11	10.5
	İçmemelidir	96.9	100.0	84.8	94	89.5
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 98)	İçebilir	6.9	-	24.2	17	17.3
	İçmemelidir	93.1	100.0	75.8	81	82.7

Tablo 4.22. Sporcuların bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 140)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	- 100.0	- 100.0	- 100.0	- 100.0
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 128)	İçebilir İçmemelidir	21.4 78.6	36.4 63.6	42.6 57.4	39 89	30.5 69.5
Sporcular (n=133)	İçebilir İçmemelidir	1.3 98.7	- 100.0	26.7 73.3	13 120	9.8 90.2
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 136)	İçebilir İçmemelidir	3.9 96.1	18.2 81.8	12.2 87.8	11 125	8.1 91.9
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 125)	İçebilir İçmemelidir	15.1 84.9	36.4 63.6	34.1 65.9	29 96	23.2 76.8

Tablo 4.23. Sanatçıların bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 127)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	- 100.0	1.8 98.2	1 126	0.8 99.2
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 117)	İçebilir İçmemelidir	2.1 97.9	5.6 94.4	33.3 66.7	19 98	16.2 83.8
Sporcular (n=121)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	- 100.0	2.0 98.0	1 120	0.8 99.2
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 124)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	5.6 94.4	7.3 92.7	5 119	4.0 96.0
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 217)	İçebilir İçmemelidir	- 100.0	5.3 94.7	11.5 88.5	7 115	5.7 94.3

Tablo 4.24. Doktorların bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 234)	İçebilir	-	-	3.0	3	1.3
	İçmemelidir	100.0	100.0	97.0	231	98.7
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 215)	İçebilir	3.4	4.8	12.8	16	7.4
	İçmemelidir	96.6	95.2	87.2	199	92.5
Sporcular (n=231)	İçebilir	2.2	-	-	2	0.9
	İçmemelidir	97.8	100.0	100.0	232	99.1
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 234)	İçebilir	2.2	-	-	2	0.9
	İçmemelidir	97.8	100.0	100.0	232	99.1
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 217)	İçebilir	2.3	2.3	11.4	13	6.0
	İçmemelidir	97.7	97.7	88.6	20.4	94.0

Tablo 4.25. Milletvekillerinin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 60)	İçebilir	-	-	-	-	-
	İçmemelidir	100.0	100.0	100.0	60	100.0
İşyerinize gelen tanımadığınız birisi (n= 56)	İçebilir	-	5.6	21.4	4	7.1
	İçmemelidir	100.0	94.4	78.6	52	92.9
Sporcular (n=60)	İçebilir	-	-	-	-	-
	İçmemelidir	100.0	100.0	100.0	60	100.0
Öğretmen öğrenci önünde (n = 60)	İçebilir	-	-	-	-	-
	İçmemelidir	100.0	100.0	100.0	60	100.0
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 58)	İçebilir	-	5.6	-	1	1.7
	İçmemelidir	100.0	94.4	-	57	98.3

Tablo 4.26. Ortaokul öğrencilerinin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n= 505)	İçebilir	0.4	-	-	2	0.4
	İçmemelidir	99.6	100.0	100.0	503	99.6
Sporcular (n=421)	İçebilir	7.8	21.1	-	34	8.1
	İçmemelidir	92.2	78.9	100.0	387	91.9
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 487)	İçebilir	3.8	-	6.3	18	3.7
	İçmemelidir	96.2	100.0	93.7	469	96.3
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 435)	İçebilir	21.9	15.0	43.8	98	22.3
	İçmemelidir	78.1	85.0	56.2	431	77.7

Tablo 4.27. Lise öğrencilerinin bazı koşullarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri ve sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Görüşler	Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Doktor hasta muayene ederken (n = 536)	İçebilir	0.3	-	2.1	4	0.8
	İçmemelidir	99.7	100.0	97.9	532	99.2
Sporcular (n=461)	İçebilir	7.4	21.1	23.7	58	12.6
	İçmemelidir	92.6	78.9	76.3	403	87.4
Öğretmenler öğrenci önünde (n = 511)	İçebilir	9.1	20.0	29.1	77	15.1
	İçmemelidir	90.9	80.0	70.9	434	84.9
Taksi şoförü yolcu taşırken (n= 464)	İçebilir	21.2	47.4	63.9	160	34.5
	İçmemelidir	78.8	52.6	36.1	304	65.5

Sigara reklamlarına en çok karşı çıkan gruplar hiç sigara içmemiş anneler (% 94.3), sanatçılar (% 88.9) ve milletvekilleridir (% 88.0). Sigara içmemelerine rağmen gazeteciler, sporcular ile ortaokul ve lise öğrencileri sigara reklamlarının yapılabileceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Gruplarda sigara içen kişiler ise sigara içmeyenlere göre belirgin biçimde daha fazla sigaranın herhangi bir ticari mal gibi reklamının yapılmasının sakıncalı olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 4.28. Öğretmenlerin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar	Sigara İçme Durumu			Toplam		
	Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%	
Sigara Reklamı (n= 245)	Yapılabilir Sakıncalı	18.5	7.4	30.2	57	23.3
	ama yapılabilir	2.2	-	6.3	10	4.1
	Yapılmamalı	78.2	92.6	63.5	177	72.2
	Diğer	1.1	-	-	1	0.4
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 251)	Uygun	52.6	51.9	47.2	125	49.8
	Yararsız	47.4	48.1	52.8	126	50.2
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=236)	Rahatsız olmam ama içilmesin	25.8	32.1	57.4	108	42.5
	Doğal Koşullar uygun	-	3.6	19.4	26	10.2
	olursa içilebilir içilmesin	1.0	3.6	6.2	10	3.9
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 234)	Uygun	95.8	96.8	84.4	226	90.4
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	2.7	1	0.8
	Gerek yok	4.2	3.2	12.9	22	8.8

Tablo 4.29. Annelerin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 478)	Yapılabilir	5.0	18.8	24.8	57	11.9
	Sakıncalı ama yapılabilir	0.7	-	-	2	0.4
	Yapılmamalı	94.3	81.2	75.2	419	87.7
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 485)	Uygun	74.8	66.7	50.3	324	66.8
	Yararsız	25.2	33.3	49.7	161	33.2
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=490)	Doğal	1.3	-	25.7	42	8.6
	Rahatsız olmam ama içilmesin	12.2	29.0	54.0	127	25.9
	Koşullar uygun olursa içilebilir	-	-	3.4	5	1.0
	İçilmesin	86.5	71.0	16.9	316	64.5
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 484)	Uygun	96.4	96.8	84.4	41.9	92.8
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	2.7	4	0.8
	Gerek yok	3.6	3.2	12.9	31	6.4

Tablo 4.30. Gazetecilerin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 100)	Yapılabilir Sakıncalı ama yapılabilir	46.9	33.3	40.3	42	42.0
	Yapılabilir	-	-	3.2	2	2.0
	Yapılmamalı	53.1	66.7	56.5	56	56.0
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 107)	Uygun	40.6	42.9	45.6	47	43.9
	Yararsız	59.4	57.1	54.4	60	56.1
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=107)	Doğal	3.1	-	23.5	17	15.9
	Rahatsız olmam ama içilmesin	31.3	42.9	54.4	50	46.7
	Koşullar uygun olursa içilebilir	-	14.3	10.3	8	7.5
	İçilmesin	65.6	42.9	11.8	32	29.9
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 104)	Uygun	100.0	100.0	77.6	89	85.6
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	45	12	2.9
	Gerek yok	-	-	17.9	3	11.5

Tablo 4.31. Sporcuların sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n=134)	Yapılabilir Sakıncalı ama yapılabilir	46.8	41.7	48.9	63	47.0
	Yapılabilir	3.9	-	-	3	2.3
	Yapılmamalı	49.3	58.3	51.1	68	50.7
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 143)	Uygun	57.8	38.5	44.7	74	51.7
	Yararsız	42.2	61.5	55.3	69	48.3
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=137)	Doğal	1.3	-	15.2	8	5.8
	Rahatsız olmam ama içilmesin	27.8	33.3	45.7	47	34.3
	Koşullar uygun olursa içilebilir	1.3	-	4.3	3	2.2
	İçilmesin	69.6	66.7	34.8	79	57.7
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 137)	Uygun	95.0	100.0	90.9	129	94.2
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	2.3	1	0.7
	Gerek yok	5.0	-	6.8	7	5.1

Tablo 4.32. Sanatçuların sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 120)	Yapılabilir	11.1	31.6	55.4	42	35.0
	Sakıncalı ama yapılabilir	-	-	1.8	1	0.8
	Yapılmamalı	88.9	68.4	42.8	77	64.2
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 128)	Uygun	60.8	63.2	67.2	82	64.1
	Yararsız	39.2	36.8	32.8	46	35.9
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=128)	Doğal	-	-	24.1	14	10.9
	Rahatsız olmam ama içilmesin	17.6	42.1	39.7	40	34.3
	Koşullar uygun olursa içilebilir	-	-	10.3	6	4.7
	İçilmesin	82.4	57.9	25.9	68	53.1
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 125)	Uygun	94.0	94.7	78.6	109	87.2
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	3.6	2	1.6
	Gerek yok	6.0	5.3	17.8	14	11.2

Tablo 4.33. Doktorların sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 229)	Yapılabilir	21.8	31.0	27.0	59	25.8
	Sakıncalı ama yapılabilir	4.6	-	2.0	6	2.6
	Yapılmamalı	73.6	69.0	71.0	164	71.6
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 230)	Uygun	55.2	72.5	60.2	139	60.4
	Yararsız	44.8	27.5	39.8	91	39.6
Bulunulan ortamda i(okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=236)	Doğal	-	-	9.8	10	4.2
	Rahatsız olmam ama içilmesin	17.6	20.9	66.7	93	39.4
	Koşullar uygun olursa içilebilir	-	-	4.9	5	2.1
	İçilmesin	82.4	79.1	18.6	128	54.3
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 234)	Uygun	98.9	100.0	87.4	222	94.1
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	-	-	4.8	5	2.1
	Gerek yok	1.1	-	7.8	9	3.8

Tablo 4.34. Milletvekillerinin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 58)	Yapılabilir Sakıncalı ama	8.0	23.5	12.5	8	13.8
	yapılabilir	4.0	5.9	-	2	3.4
	Yapılmamalı	88.0	70.6	87.5	48	82.8
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 58)	Uygun	69.2	76.5	73.3	42	72.4
	Yararsız	30.8	23.5	26.7	16	27.6
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=60)	Doğal	-	-	18.8	3	5.0
	Rahatsız olmam ama içilmesin	15.4	38.9	68.8	22	36.7
	İçilmesin	84.6	61.1	12.5	35	58.3
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 59)	Uygun	100.0	100.0	100.0	59	100.0

Tablo 4.35. Ortaokul öğrencilerinin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 401)	Yapılabilir Sakıncalı ama yapılabilir	49.9	33.3	73.3	205	50.1
	Yapılmamalı	8.2	-	-	31	7.6
	Diğer	41.4	66.7	13.3	169	41.3
		0.5	-	13.3	4	1.0
Paket üzerine uyarıcı yazı (n= 458)	Uygun	39.9	52.6	50.0	186	40.3
	Yararsız	60.1	47.4	50.0	272	59.7
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=488)	Doğal Rahatsız olmam ama içilmesin	1.3	4.4	29.4	12	2.5
	Koşullar uygun olursa içilebilir	19.0	21.7	52.9	99	20.3
	İçilmesin	0.4	-	-	2	0.4
		79.3	73.9	17.7	375	76.8
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 465)	Uygun Sigara içenlere ortam sağlanmalı	91.6	84.2	70.6	421	90.5
	Gerek yok	-	-	5.9	1	0.2
		8.4	15.8	23.5	43	9.3

Tablo 4.36. Lise öğrencilerinin sigara reklamı, paket üzerindeki uyarı yazısı ve toplu bulunulan yerlerde sigara yasağına ilişkin görüşlerinin sigara içme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Koşullar		Sigara İçme Durumu			Toplam	
		Hiç içmemiş	İçmiş bırakmış	Halen içiyor	Sayı	%
Sigara Reklamı (n= 470)	Yapılabilir Sakıncalı ama yapılabilir	44.0	55.0	68.1	243	51.7
	Yapılmamalı	6.8	5.0	2.8	26	5.5
	Diğer	49.2	40.0	28.4	200	42.6
		-	-	0.7	1	0.2
Paket üzerine uyarıcı yazı (n=519)	Uygun	32.7	33.3	29.5	165	31.8
	Yararsız	67.3	66.7	70.5	354	68.2
Bulunulan ortamda (okul, ev vb.) sigara içilmesi (n=535)	Doğal	2.2	19.0	41.9	74	13.8
	Rahatsız olmam ama içilmesin	24.0	23.8	36.5	147	27.5
	Koşullar uygun olursa içilebilir	1.1	-	2.7	8	1.5
	İçilmesin	72.7	57.2	18.9	306	57.2
Toplu yerlerde sigara yasağı (n = 513)	Uygun	93.4	78.3	73.9	449	87.5
	Sigara içenlere ortam sağlanmalı	0.6	4.3	0.7	4	0.8
	Gerek yok	6.0	17.4	25.4	60	11.7

Sigara içmeyen anneler dışında, diğer gruplar sigara paketi üzerine uyarıcı yazı yazılmasını çok yararlı bulmamaktadırlar.

Tüm gruplarda sigara içmeyenlerin çoğunluğu bulunulan ortamda sigara içilmemesini isterken, sigara içenlerin bu durumdan fazla rahatsız olmadıkları belirlenmiştir.

Toplu yerlerde sigara içilmesinin yasaklanmasını hemen hemen bütün gruplar % 84.4-% 100.0 oranlarında onaylarken, sigara içen gazetecilerde bu oran % 77.6'ya, sanatçılarda % 78.6'ya, ortaokul öğrencilerinde % 70.6'ya, lise öğrencilerinde de % 73.9'a düşmektedir.

IV.5. Araştırma Gruplarının Sigarayı Bırakmaya İlişkin Düşünceleri

Araştırma kapsamına alınan gruplardaki kişilerin sigarayı bırakmayı düşünme durumları Tablo IV.5.1.-IV.5.9'da görülmektedir. Sporcu ve milletvekilleri dışında kalan gruplardaki sigara içenlerin hemen hemen tamamı en az bir kez sigarayı bırakmayı düşündüğünü belirtmiştir. Sigara içen sporcuların % 21.6'sı, milletvekillerinin ise % 21.4'ü sigarayı bırakmayı hiç düşünmediğini belirtmiştir. Sigara içenler % 28.3 ile % 53.3 arasında değişen oranlarda ise sigarayı bırakmayı sık sık düşündüklerini söylemişlerdir.

Sigarayı bırakmayı gruplardaki sigara içenlerin çoğu düşünmüşken, sigarayı bırakmayı deneyenlerin oranı gruptan gruba farklılık göstermektedir. Sigarayı bırakmayı en az bir kez düşündükleri halde öğretmenlerin % 29.4'ü, annelerin % 34.9'u, sanatçıların % 50.0'ı ve doktorların da % 40.3'ü sigarayı bırakmayı hiç denemediklerini belirtmişlerdir. Sporcuların % 51.4'ü, milletvekillerinin % 57.1'i, ortaokul öğrencilerinin % 40.0'ı ve lise öğrencilerinin % 43.6'sı sigarayı bırakmayı birkaç kez denediklerini belirtmişlerdir. Sigara içen kişiler bırakmayı düşünmekte, ancak bu düşüncelerini her zaman hayata geçirememektedirler.

Tablo IV.5.1. Halen sigara içen öğretmenlerin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	Toplam %
Hiç	-	-	-	-	0-
Bir kez	37.5	62.5	-	16	18.8
Birkaç kez	28.0	44.0	28.0	25	29.4
Sık sık	27.3	34.1	38.6	44	51.8
Toplam	Sayı	25	36	24	85
	%	29.4	42.4	28.2	100.0

Tablo IV.5.2. Halen sigara içen annelerin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%	
Hiç						
Bir kez	45.8	50.0	4.2	24	27.9	
Birkaç kez	28.0	44.0	28.0	25	29.1	
Sık sık	36.7	23.3	40.0	30	34.9	
Toplam	Sayı	30	36	20	86	
	%	34.9	41.9	23.3		100.0

Tablo IV.5.3. Halen sigara içen gazetecilerin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				Topam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%	
Hiç	100.0	-	-	1	1.7	
Bir kez	25.0	50.0	25.0	4	6.9	
Birkaç kez	32.1	42.9	25.0	28	48.3	
Sık sık	16.0	32.0	52.0	25	43.1	
Toplam	Sayı	15	22	21	58	
	%	25.9	37.9	36.2		100.0

Tablo IV.5.4. Halen sigara içen sporcuların son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%	
Hiç	-	-	-	-	-	
Bir kez	25.0	75.0	-	4	13.8	
Birkaç kez	62.5	12.5	25.0	8	27.6	
Sık sık	29.4	-	70.6	17	58.6	
Toplam	Sayı	11	4	14	29	1
	%	37.9	13.8	48.3		100.0

Tablo IV.5.5. Halen sigara içen sanatçıların son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%	
Hiç	-	-	-	-	-	
Bir kez	20.0	80.0	-	5	10.9	
Birkaç kez	23.1	30.8	46.2	13	28.3	
Sık sık	38.5	30.8	30.8	13	28.3	
Toplam	Sayı	23	13	10	46	
	%	50.0	28.3	21.7		100.0

Tablo IV.5.6. Halen sigara içen doktorların son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Toplam	
				Sayı	%
Hiç	-	-	-	-	-
Bir kez	77.8	22.2	-	9	13.4
Birkaç kez	48.1	29.6	22.2	27	40.3
Sık sık	23.3	16.7	60.0	30	44.1
Toplam	Sayı	27	16	24	67
	%	40.3	23.9	35.8	100.0

Tablo IV.5.7. Halen sigara içen milletvekillerinin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı				
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Toplam	
				Sayı	%
Hiç	-	-	-	-	-
Bir kez	-	100.0	-	2	18.2
Birkaç kez	50.0	25.0	25.0	4	36.4
Sık sık	40.0	20.0	40.0	5	45.5
Toplam	Sayı	4	4	3	11
	%	36.4	36.4	27.3	100.0

Tablo IV.5.8. Halen sigara içen ortaokul öğrencilerinin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı					
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	Toplam %	
Hiç	100.0	-	-	1	6.7	
Bir kez	33.3	66.7	-	3	20.0	
Birkaç kez	33.3	66.7	-	3	20.0	
Sık sık	-	25.0	75.0	8	53.3	
Toplam	Sayı	3	6	6	15	1
	%	20.0	40.0	40.0		100.0

Tablo IV.5.9. Halen sigara içen lise öğrencilerinin son bir yıl içinde sigarayı bırakmayı düşünme sıklığına göre deneme sıklığı yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Sigarayı bırakmayı düşünme sıklığı	Sigarayı Bırakmayı Deneme Sıklığı					
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	Toplam %	
Hiç	100.0	-	-	6	4.5	
Bir kez	42.9	47.6	9.5	21	15.8	
Birkaç kez	11.1	55.6	33.3	45	33.8	
Sık sık	4.9	27.9	67.2	61	45.9	
Toplam	Sayı	23	52	58	133	1
	%	17.3	39.1	43.6		100.0

Sigara içenler % 16.2 ile % 38.8 arasında değişen oranlarda sigara içmekten pişmanlık duymadıklarını söylemişlerdir (Tablo IV.5.10). Sigara içtiği için sık sık pişmanlık duyduğunu belirtenlerin oranı en yüksek milletvekilleri (% 57.1), orta okul öğrencileri (% 56.3), sporcular (% 51.4) ve lise öğrencileri (% 51.0) arasındadır.

Tablo IV.5.10. Araştırma gruplarında halen sigara içen kişilerin sigara içmekten pişmanlık duyma durumuna göre yüzde dağlılımı (Ankara, 1996)

Gruplar	Pişmanlık duyma			Toplam	
	Hiç	Bazen	Sık sık	Sayı	%
Ortaokul ğrencileri	25.0	18.8	56.3	16	100.0
Lise ğrencileri	16.8	32.2	51.0	143	100.0
Öğretmenler	18.2	44.6	37.2	121	100.0
Anneler	23.3	33.6	43.2	146	100.0
Doktorlar	23.0	31.0	46.0	87	100.0
Sporcular	16.2	32.4	51.4	37	100.0
Sanatçılar	38.8	32.7	28.6	49	100.0
Gazeteciler	20.3	33.3	46.4	69	100.0
Milletvekilleri	21.4	21.4	57.1	14	100.0

Sigarayı bırakmak için yardım almayı isteme durumu Tablo IV.5.11'de verilmiştir. Sigarayı bırakmak için yardım olanağı sağlınsa böyle bir yardımı isteyip istemedikleri sorulan sigara içen kişilerin, gruplara göre değişmek üzere, beşte bir ila üçte biri bu konuda fikirleri olmadığını belirtmişlerdir. Ancak yine gruplara göre % 32.6 ile % 59.4 arasında değişen oranlarda böyle bir yardımı isteyeceklerini bildirmişlerdir.

Tablo IV.5.11. Araştırma gruplarında halen sigara içen kişilerin sigarayı bırakmak için yardım almayı isteme durumuna göre yüzde dağılımları (Ankara, 1996)

Gruplar	Sigarayı bırakmak için yardım almayı isteme			Toplam	
	Evet	Hayır	Fikri yok	Sayı	%
Ortaokul ğrencileri	21.4	42.5	35.7	14	100.0
Lise ğrencileri	22.2	52.1	25.6	117	100.0
Öğretmenler	32.5	38.3	29.2	120	100.0
Anneler	29.0	51.0	20.0	145	100.0
Doktorlar	33.7	32.6	33.7	86	100.0
Sporcular	29.7	45.9	24.3	37	100.0
Sanatçılar	28.3	39.6	32.1	53	100.0
Gazeteciler	18.8	59.4	21.7	69	100.0
Milletvekilleri	20.0	53.3	26.7	15	100.0

V.1.Araştırma Gruplarının Sigara İçme Alışkanlıkları

Öğretmen, anne, sporcu, sanatçı, gazeteci, doktor, milletvekili, ortaokul ve lise öğrencisi 9 grup üzerinde, toplam 2 503 kişiyi kapsayan bu çalışmada adı geçen grupların sigara içme alışkanlıkları, bazı kişisel özelliklere göre sigara içme durumlarındaki farklılaşmalar, sigara içmeye ilişkin bazı davranışlar, sigara içme durumuna göre sigara içmeye ilişkin bazı görüşler ve sigarayı bırakmaya ilişkin düşünceler ve davranışlar incelenmiştir. Araştırmaya katılan çeşitli gruplardan görüşülen kişi sayıları Tablo .IV.1.1'de verilmiştir.

Görüşülen grubun niteliğine bağlı olarak yaş ortalamaları değişmektedir. Ancak kişiler genelde 30'lu yaşlardadırlar. Milletvekilleri ve sporcular hariç, tüm gruplarda kadın/erkek oranı benzerdir. Öğrenciler arasında evli olan yoktur. Sporcuların % 22.8'i, gazetecilerin de % 47.7'si evlidir. Diğer gruplarda evli olmayanlar azınlıktadır. Anneler ile evli milletvekillerinin ortalama 2.8, gruplarda diğer evli olan kişilerin ortalama 1 çocuğu vardır (Tablo IV.1.2).

Araştırma kapsamına alınan gruplarda sigara içenlerin yüzdesi % 3.5 ile (ortaokul öğrencileri) % 63.9 (gazeteciler) arasında değişmektedir. 1983 yılında Ankara'da yapılan bir çalışmada ortaokul 3. Sınıf öğrencilerinde sigara içenlerin yüzdesi % 9, lise 3. Sınıf öğrencilerinde ise % 37.6 olarak bulunmuştur . 1990 yılında İstanbul'da gecekondü bölgelerinde yapılan bir çalışmada ise ilkököl çocuklarının % 25'inin sigarayı denedikleri belirlenmiştir. Çeşitli illerde orta öğrenim öğrencileri arasında yapılan araştırmalarda ise sigara içme sıklığı, erkek ve kız öğrencilerde farklı oranlarda olmak üzere, % 9.5 ile % 52.4 arasında bulunmuştur .

1989 yılında Edirne'de orta öğrenim öğretmenleri arasında yapılan araştırmada erkek öğretmenlerde sigara içme hızı % 62.4, kadın öğretmenlerde % 33.8 bulunmuştur. Hindistan'da bir üniversitedeki akademik personel üzerinde yapılan bir çalışmada erkek öğretmenlerin % 21.4'ünün sigara içtiği belirlenmiştir.

1988'de Elazığ'daki hekim ve diş hekimleri arasında erkeklerin % 54.9'unun, kadınların % 39.5'inin sigara içtiği belirlenmiştir. Yine 1988 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından yaptırılan bir çalışmaya göre öğretmenlerin % 47.5'i, doktorların % 52.5'i (hemşirelerin de % 51'i) sigara içmektedir. 1985 yılında Endonezya'da yapılan bir araştırmaya göre doktorların % 36'sı sigara içmektedir. Fransa'da kardiyologlar üzerinde 1993 yılında yapılan bir çalışmada doktorların % 27'sinin sigara içtikleri belirlenmiştir. İspanya-Cordoba'da bir üniversite hastanesinde çalışan doktorlar üzerinde yapılan bir çalışmada tütün kullanma hızı % 42 olarak bulunmuştur .

DSÖ'nün 1986 yılı tesbitlerine göre Avrupa'da bazı ülkelerde ortaokul çağında sigara içme oranı erkeklerde % 3.5 ile % 25.0, kızlarda % 1.3 ile % 23.3 arasında değişmektedir. Lise çağındaki çocuklarda ise bu oranlar erkeklerde % 12.7 ile % 41.7, kızlarda % 13.8 ile % 37.6 arasındadır . İspanya-Barcelona'da 13-18 yaş arası öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada cinsiyet farkı olmaksızın, öğrencilerin % 28.6'sının her gün sigara içtiği saptanmiştır .

Araştırmada öğretmenlerin yarısının (% 50.8), annelerin üçte birinin (% 30.2) ve doktorların da yaklaşık yarısının (% 43.9) halen sigara içtikleri belirlenmiştir. Bu kişiler ergenliğin başlangıcında olan öğrenciler için model olabilecek kişilerdir. Ortaokul öğrencileri arasında sigara içme sıklığı düşük bulunmuşsa da, bu çocuklar liseye geldiklerinde yüksek oranda sigaraya başladıkları görölmektedir. Araştırmaya katılan yaklaşık üç lise öğrencisinden biri (% 28.3) sigara içmektedir. 1994 yılında Sierra Leone'de ortaokul öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada sigara içme hızı % 3.2 olarak bulunmuştur .

Araştırma gruplarının sigaraya başlama yaşları incelendiğinde, en genç araştırma grupları olan ortaokul ve lise öğrencileri dişında, diğer gruplardaki kişilerin yaklaşık olarak üniversiteye başlama döneminde ya da lise bittikten sonra sigaraya başladıkları görölmektedir (Tablo IV.1.4). Ancak lise öğrencilerinde ortalama sigaraya başlama yaşi 14.2, ortaokul öğrencilerinde ise 12.4'tür. Kişiler artık çok erken yaşlarda sigara ile tanışmakta, bu da sigaranın sağlık üzerinde yapacağı olumsuz etkileri artırmaktadır. Sigara reklamlarının daha çok genç nüfusu hedef aldığı düşünöldüğünde, bu grubun daha yüksek risk altında olduğu görölebilir.

Günde içilen sigara sayısı ortalaması doktorlar ve milletvekillerinde 20'nin üzerindedir. Bunu gazeteciler (17.1±7.4) ve sanatçılar (17.5±6.3) izlemektedir. Ancak öğrenciler dışındaki tüm araştırma gruplarında içilen sigara sayısı ortalama olarak 10'un üzerindedir. Ortaokul öğrencilerinde ortalama 3.4±3.4 olan günde içilen sigara sayısı, yaklaşık iki yıl sonra (lisede) iki katına (7.4±7.3) çıkmaktadır. Sigaranın sağlığa olan zararlarının günde içilen miktar ile de doğru orantılı olduğu bilinmektedir.

V.2. Araştırma Gruplarının Bazı Özelliklerine Göre Sigara İçme Alışkanlıkları

Bireylerin sigara içme durumunun bazı kişisel özelliklerden etkilenebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle araştırma gruplarındaki kişilerin bazı özelliklerine göre sigara içme durumları incelenmiştir. Hemen hemen tüm gruplarda sigara içen kadınların oranı erkeklerden düşük, yaşamı boyunca sigara içmemiş olan kadınların oranı erkeklerden yüksektir. Tüm dünyada da, bazı istisnalar hariç, sigara içen erkekler kadınlardan fazladır. Sporcular dışında kalan gruplarda daha önce sigara içmiş ve bırakmış olan erkeklerin oranı kadınlardan yüksektir. Çalışma kapsamına alınan gruplarda erkekler ve kadınlar arasında en yüksek oranda sigara içen grup gazetecilerdir sırası ile % 67.7 ve % 57.8). Erkeklerde bu grubu % 53.3 ile sanatçılar, % 51.2 ile doktorlar, kadınlarda ise % 53.8 ile öğretmenler ve %33.9 ile doktorlar izlemektedir. Değişen oranlarda olmakla birlikte, ortaokul ve lise öğrencileri arasında da erkek öğrenciler kızlardan daha fazla sigara içmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 5. Ve 7. Sınıflarda okuyan Kızılderili öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada erkek öğrencilerin kızlardan daha fazla sigara içtikleri saptanmıştır. Sierra Leone'de ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre de erkek öğrenciler kız öğrencilerden anlamlı derecede daha fazla sigara içmektedirler. Gençler tarafından özdeşim kurulup model alınabilecek en yakın kişilerden olmaları nedeni ile, öğretmenlerin yüksek oranlarda sigara içmelerinin öğrenciler üzerinde olumsuz etki yapacağı düşünülmektedir.

Yaşa göre sigara içme alışkanlıkları incelendiğinde, yaşla ters orantılı olarak, hiç sigara içmemiş olanların oranı azalmakta, halen sigara içenlerin oranı

artmaktadır. Yaş dağılımında üst sınır 45'in üzerinde olan öğretmenler, anneler, gazeteciler ve sanatçılarda 45 yaşa dek sürekli artan sigara içme hızı, bu yaştan sonra düşmektedir. Kırklı yıllar uzun yıllardır sigara içenlerde sigaranın olumsuz etkilerinin ortaya çıktığı yaşlardır. Bu dönemde kişilerin sağlık sorunları nedeni ile ya da hekim tavsiyesi ile sigarayı bırakmış olmaları söz konusu olabilir. Çünkü yine yukarıda bahsedilen gruplarda 45 yaş üstünde sigara içmiş bırakmış olanların oranı da diğer yaşlardan yüksektir.

Gruplarda sigara içme hızı değişik yaşlarda yoğunlaşmıştır. 40-44 yaştaki öğretmenlerin, % 65.5'i, 30-34 yaştaki annelerin % 37.0'i, 35-44 yaştaki gazetecilerin % 68.2'si, 30 yaş ve üstündeki sporcuların % 50.0'i, 35-44 yaştaki sanatçıların % 55.8'i, 35-39 yaştaki doktorların % 61.5'i, 39 yaş ve altındaki milletvekillerinin % 41.7'si sigara içmektedir. Fransa'da kardiyologlar arasında yapılan bir çalışmada hiç sigara içmemiş kardiyologların (% 33) genç yaş grubunda (29-45 yaş), ileri yaştakilerden (% 21) daha fazla olduğu bulunmuştur. İspanya'da bir üniversite hastanesinde yapılan çalışmada 36-45 yaş arasındaki doktorların en yüksek tütün kullanma prevalansına sahip oldukları belirlenmiştir .

Ortaokul ve lise öğrencileri arasında artan yaşla birlikte sigara içenlerin oranı da artmaktadır. 13 yaşındaki ortaokul öğrencilerinin yalnızca % 1.0'ı sigara içerken, 15 yaşında bu oran % 10.9'a, 16-18 yaşta % 25.0'a yükselmektedir. Lise öğrencilerinde de benzer bir durum göze çarpmaktadır. 14 yaşındaki lise öğrencilerinin % 23.1'i sigara içerken, 18 yaşında bu oran % 59.0'a, 19-20 yaşında ise % 83.3'e yükselmektedir. Hollanda'da yapılan bir çalışmada sigara içenlerin yüzdesinin 21 yaşa dek arttığı, bu yaştan sonra yaklaşık olarak aynı kaldığı gösterilmiştir. Sierra Leone'de ortaokul öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da sigara içme hızının yaşla birlikte arttığı gösterilmiştir .

Araştırma gruplarına göre sigaraya başlama yaşları değişkenlik göstermektedir. Ondokuz yaş ve altındakiler ile 20 yaş ve üstündekiler arasında sigaraya başlama yaşı açısından belirgin bir fark görülmektedir. Yirmi yaşından küçüklerde sigaraya başlama yaşı 15 yaş ve altında olanların oranı % 63.6 iken, 20 yaş ve üstündekilerde çoğunluğun 16 yaşında veya daha sonra sigaraya başladığı

belirlenmiştir. Yine 19 yaş ve altındakiler arasında 12 yaşından önce sigaraya başlayanların oranı da (% 12.6) diğer yaşlarda daha yüksektir. 20 yaşından küçük olan kişilerin sigaraya başlama yaşlarının Türkiye'de yabancı sigara ithaline izin verildiği döneme rastlaması ilgi çekicidir. Sigara ithalinin serbest bırakıldığı dönemdeki yoğun reklam kampanyalarının bunda rol oynayabileceği düşünülmektedir. Araştırma kapsamına alınan yetişkinlerin, doktorlar dışında, sigaraya başlama yaşları 16 yaş ve üstünde yoğunlaşırken, doktorların yaklaşık üçte birinin (% 33.3) 15 yaşında, % 38.7'sinin de 16 yaş ve üstünde sigaraya başladıkları belirlenmiştir. Araştırma popülasyonunun genç yaşlarını temsil eden ortaokul öğrencilerinde ise sigaraya başlama yaşının oldukça erken yaşlara kaydığı görülmektedir. Sigara içen her iki ortaokul öğrencisinden biri sigaraya 13 yaşından önce başladığını bildirmiştir. Sigara içen yaklaşık her beş lise öğrencisinden de dördü 16 yaşından önce sigaraya başlamaktadır. 14 yaş ve altında sigaraya başlayan lise öğrencilerinin oranı % 45.0'dır. Öğrencilere en yakın yaşlarda olan sporcularda ise (ort. 23.7 ± 5.4) 14 yaş ve altında sigaraya başlayanların oranı % 13.8'dir. Bu sonuçlar sigaraya başlama yaşının giderek düşmekte olduğunu ve sigaray konusundaki eğitimlerde hedef kitlenin giderek ilkokul ve ortaokul öğrencileri olması gerektiğini göstermektedir.

Sigara içme süresi hakkındaki bilgiler araştırma sırasında sigara içen veya daha önce sigara içmiş ve bırakmış olan kişilerden toplanmıştır. Sigaraya başlama yaşına paralel olarak sigara içme süreleri gruplarda değişkenlik göstermektedir. Genç yaştaki araştırma grupları olan öğrenciler ve sporcular dışındaki gruplar içinde son 1 yıl içinde sigaraya başlamış kişiler çok azdır.

Öğretmenlerin % 52.4'ünün, annelerin % 65.6'sının, sporcuların % 68.0'ının, ortaokul öğrencilerinin % 97.3'ünün ve lise öğrencilerinin de % 77.0'ının günde yarım paketten az sigara içtikleri belirlenmiştir. Gazeteciler (% 56.7), sanatçılar (% 42.4) ve doktorlar (% 40.3) günde 1.5-2 paket sigara içmemektedirler. Milletvekillerinin ise % 40.0'ünün günde bir paketten fazla sigara içtiği saptanmıştır. Ortaokul öğrencileri arasında günde bir paket veya daha fazla sigara içen yoktur.

Gruplardaki kişilerin çoğunluğunun yarım paket sigara içmesi sigarayı bıraktırma yönündeki çabaların verimli, olumlu sonuç verebileceğini düşündürülebilir.

Sigara içen beş ortaokul öğrencisinden yaklaşık dördünün (% 78.4) günde beş ya da daha az sigara içmesi bu gruba sigara konusunda yapılacak müdahalelerin önemini daha da artırmaktadır.

Ülkemizde sigara ithaline izin verilmesinden sonraki dönemde (1986-90) sigara alışkanlığı olan kişilerin yerli sigaralardan yabancı sigaralara marka değiştirip değiştirmedikleri de çalışmada incelenmiştir. Sigara ithaline izin verilmesinden sonra en fazla sanatçılar arasında marka değiştiren olmuştur (% 10.4). Öğretmenler, gazeteciler, milletvekilleri ve öğrenciler arasında marka değişikliği bildiren olmamıştır. Marka değiştirmediklerini belirten kişiler sigara ithaline izin verildiği dönemde ya yabancı sigara içmektedirler, ya da bir marka değişikliği yaptılarsa bu dönemden sonra yapmışlardır. Marka değişikliği yaptığını belirten sanatçıların % 28.4'ü 10 yıldan uzun süredir sigara içmektedir.

Sigara içen öğretmenler, anneler ve ortaokul öğrencileri yerli, sporcular, gazeteciler, sanatçılar, milletvekilleri ve lise öğrencileri yabancı marka sigaraları tercih etmektedirler.

V.3. Sigara içmeye ilişkin bazı davranışlar

Araştırma gruplarına yöneltilen iki grup soru ile sigara içme davranışlarına ilişkin bazı özellikler ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. İlk grup sorularda kişilerin araştırma tarihinden önceki son hafta içinde çeşitli durumlarda sigara içip içmedikleri sorulmuştur. İkinci grup sorularda ise sigara içmeye ilişkin bazı görüşlere katılıp katılmadıkları irdelenmiştir.

Araştırma katılan kişilerden sigara içmekte olanlar gruplara göre değişik oranlarda olmak üzere, son hafta içinde sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Son hafta içinde evde sigara içenlerin yüzdesi ortaokul öğrencilerinde en azdır (% 58.8). Her 10 öğretmenden, anneden ve gazeteciden 9'u son hafta içinde sigara içmiştir. Yetişkinlerin evde ve/veya çocuklarının yanında sigara içmeleri çocukları için olumsuz

model olmaları açısından önemlidir. Öğretmenlerin % 68.0'ı da son hafta içinde öğrencilerinin görebileceği yerde sigara içmişlerdir.

Sigara içenler iş yerlerinde çalışırken de sigara içmekte, ancak daha çok iş arasında sigara içmeyi tercih etmekteydiler.

Anneler arasında son haftada otobüste ve yolda yürürken sigara içenlerin oranı gruplar arasında en düşüktür (sırası ile % 12.3 ve % 2.8). Diğer gruplarda da yolda yürürken sigara içme son hafta içinde en az yapılan davranışlardandır.

Araştırma gruplarındaki kişilerin değişik ruh hallerinde de sigara içtikleri de belirlenmiştir. Dikkat çekici olan hem öfkelenince, hem de neşelenince yüksek oranda sigara içtiğini belirten kişilerdir. Doktorlar ve milletvekilleri dışında kalan gruplarda öfke, neşe ve sıkıntı gerekçeleri ile yaklaşık eşit oranda sigara içilmektedir (Tablo IV.3.1- IV.3.9).

Araştırma kapsamına alınan gruplardaki kişiler değişen oranlarda, son hafta içinde tanımadıkları bir kişiye sigara ikram ettiklerini belirtmişlerdir. Türk kültüründe ikramın önemli bir yeri vardır ve tanımadığı bir kişiye herhangi bir şey (sigara, yiyecek, vb.) ikram etmek, yolculuk benzeri koşullarda arkadaşlığı veya sohbeti başlatmak için sıklıkla başvurulan bir yol olmaktadır.

Ortaokul öğrencileri dışında kalan araştırma gruplarında sigara içen kişiler genellikle yemeklerden sonra, içki, çay veya kahve içerken sigara içtiklerini, yarıdan çoğu arkadaşları ile birlikte iken daha çok sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Ancak yine, milletvekilleri dışında kalan kişiler, sigara içmeyen arkadaşlarının yanında sigara içmediklerini vurgulamaktadırlar. Ülkemizde yemek yemek önemli bir sosyal olaydır. Pek çok önemli sorun yemek sırasında çözümlenebilmekte veya çözümlenen sorunların ardından bir kutlama yemeği verilebilmektedir. Birlikte yemek yemek dostlukları pekiştirici, yeni arkadaşlıklar kurulmasında da etkili bir sosyal aktivitedir. Birlikte sigara içmek veya sigara ikram etmek de yemek yemek gibi dostlukları pekiştirici rol oynayabilir. Sigara içen kişiler için yemeğin ardından sigara içmek, yemek yeme prosedürünü tamamlayan bir davranıştır. Sigara içen arkadaşları ile

birlikte daha çok sigara içtiğini belirten kişilerin, sigara içmeyen arkadaşlarının yanında sigara içmediklerini belirtmeleri dikkat çekicidir.

Araştırmaya katılan kişiler hem öfkeli, hem de neşeli olduklarında sigara içtiklerini belirtmişlerdir. Birbirine zıt iki farklı ruhsal durumda aynı davranış sergilenmektedir. Kişiler normal ruh hallerinin dışındaki durumlarda sigara içmeyi kendilerini rahatlatıcı bir unsur olarak görüyor, bir ödül gibi algılıyor olabilirler.

Sigara içenlerin sigara dumanını içine çekmeyi sevdiklerini belirtmeleri, bu kişilere yönelik, sigarayı bırakmaya yardım etkinliklerinin planlanmasında gözönünde bulundurulması gereken bir nokta olarak görülmektedir.

V.4. Araştırma Gruplarının Sigara İçme Durumuna Göre Sigara İçmeye İlişkin Bazı Düşünceler

Araştırma gruplarında toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesine ilişkin görüşlerin, kişilerin sigara içme durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. Tüm gruplarda ve sigara içsin içmesin hemen herkesin sigara içilmesini sakıncalı bulduğu yer okul ve hastanedir. Ancak sigara içen öğretmenlerin % 55.8'i özel koşullar sağlandığında okulda sigara içilebileceğini belirtmişlerdir. Özel bir yer ayrılrsa bile öğrencilerin karşısında model olabilecek kişiler olan öğretmenlerin sigara içmeyi sürdürmek istemeleri dikkat çekicidir. Sigara içen lise öğrencilerinin de % 24.5'i özel koşullar sağlanırsa okulda sigara içilebileceğini, % 27.9'u ise okulda serbestçe sigara içilebileceğini belirtmiştir.

Sigara içenlerin dahi büyük bir çoğunluğu hastane ve okullarda sigara içilmesini doğru bulmamaktadır. Sigara içen kişiler, tren, otobüs, uçak, restoran gibi toplu bulunulan yerlerde belirli koşullar sağlandığında sigara içilebileceğini düşünmektedirler. Sigara içmeyen kişiler ise toplu bulunulan hemen her yerde sigara içilmesinin önlenmesinden yana olduklarını ifade etmişlerdir.

Hastane çalışanları üzerinde yapılan bir çalışmada, çalışanların hastane içinde sigara içilmesinin kısıtlanmasını istedikleri, ancak yasaklanmasından yana olmadıkları belirlenmiştir (sigara içmeyenlerin % 89.0'ı, sigara içenlerin % 80.2'si). Kanada Ontario'da sigara içen ve içmeyen kişiler üzerinde yapılan toplum bazlı bir çalışmada hastanelerde sigara içilmesinin yasaklanması fikri büyük çoğunluk tarafından desteklenmiştir.

Sigara içen kişiler toplu taşıma araçlarında sigara içilmesinin tamamen engellenmesine karşıdırlar. Tüm gruplarda ayrı ayrı olmak üzere, sigara içenlerin yaklaşık yarısı özel koşullar sağlanırsa taşıt araçlarında sigara içilebileceğini belirtmişlerdir. Hem sigara içen, hem de içmeyenlerin sigara içilmesine en çok karşı çıktıkları taşıt aracı uçaktır. Toplu taşıma araçlarında sigara içenlere özel koşullar sağlanması ayrı bir bölüm ayrılması şeklinde olabilmektedir. Nitekim çift katlı otobüslerin üst katları sigara içenlere ayrılabilmekte, trenlerde sigara içilmeyen kompartmanlar tahsis edilebilmektedir. Ancak uçak gibi aynı mekanın paylaşılması zorunlu olan taşıt araçlarında sigara içen ve içmeyen yolcuların bir arada ve sigara içmeyenlerden tamamen ayrılmış olmaları olanak dışıdır. Bu durumda da içilen sigaranın dumanından pasif içicilerin etkilenmemesi olanaksız hale gelmektedir.

Lokanta ve işyerleri sigara içilmesinin en çok onaylandığı yerler olarak belirtilmiştir. Araştırma gruplarında sigara içmeyen kişiler yine bu mekanlarda sigara içilmesini fazla onaylamasalar da, en esnek oldukları toplu bulunan yerler olarak bu iki mekanı ifade etmişlerdir. Sigara içen kişiler ise ya bu yerlerde sigara içilmesinde sakınca görmemekte, ya da daha çok özel koşullar sağlandığında sigara içilebileceğini belirtmektedir. Her iki mekanın fizik koşullar açısından daha geniş olabilmeleri, işyerinin kişilerin günlerinin önemli bir bölümünü geçirdikleri bir mekan olması bu sonucu doğurmuş olabilir.

Cinsiyete göre sokakta sigara içmenin hoş karşılanıp karşılanmadığı incelendiğinde, hem gruplar arasında, hem de grup içinde sigara içme durumuna göre farklılıklar belirlenmiştir. Anneler kadınların sokakta sigara içmesine karşıdırlar. Diğer gruplarda, annelerde daha düşük oranlarda olmak üzere, kadınların sokakta sigara

içmesini onaylamamaktadır. Sokakta sigara içmenin daha çok bir erkek davranışı olarak algılandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan kişilerin bazı durumlarda sigara içilmesine ilişkin görüşleri de öğrenilmiştir. Bu durumlar şöyledir: "Doktor hasta muayene ederken", "işyerinize gelen tanımadığınız biri", "sporcuların sigara içmesi", "öğretmenlerin öğrenci önünde sigara içmesi" ve "taksi şoförü yolcu taşırken". Hemen tüm gruplardaki kişilerin birleştikleri nokta doktorların hasta muayene ederken ve öğretmenlerin öğrencilerinin önünde sigara içmemeleri gerektiğidir. Ancak sigara içen gazetecilerin % 15.2'si, lise öğrencilerinin de % 29.1'i öğretmenlerin öğrenci önünde sigara içmesinde sakınca görmemektedir. Araştırma kapsamına alınan sporculardan ve lise öğrencilerinden halen sigara içenler dışında kalan diğer gruplardaki kişiler sporcuların da sigara içmesini onaylamamaktadır. Sigara içen sporcuların % 26ç7'si, lise öğrencilerinin de % 23.7'si sporcuların sigara içmesinde bir sakınca görmemektedir. Oysa spor yapan bir kişinin sigara içmesi durumunda akciğer kapasitesindeki azalmadan dolayı performansı düşebilecektir.

Sigara içmeyen öğretmenlerin % 8.4'ü, gazetecilerin % 21.4'ü, sporcuların % 21.6'sı, sanatçıların % 2.1'i, doktorların % 3.4'ü işyerlerine gelen tanımadıkları birinin sigara içmesini hoş karşılamaktadırlar. Sigara içmeyen milletvekillerinden hiç biri işyerlerine gelen tanımadıkları bir kişinin sigara içmesini onaylamadıklarını belirtmişlerdir. Ancak aynı gruplarda sigara içen kişilerin bu durumu onaylama yüzdeleri daha yüksektir (sırası ile % 41.0, % 55.2, % 42.6, % 33.3, % 12.8). Sigara içen milletvekilleri arasında işyerinde sigara içilmesini onaylayanların oranı da % 21.4'tür. Kişilerin kendileri sigara içtikleri durumda diğer sigara bağımlılarına karşı daha hoş görülüyor oldukları düşünülmektedir.

İçinde kısa süreli bulunulsa da, çok küçük bir mekan olan takside şoförün sigara içmesinin onaylanmayacağı düşünülmüştür. Ancak sigara içilmesi hakkında görüş sorulan durumlar içinde takside sigara içilmesi özellikle sigara içen kişiler tarafından, sigara içilmesi onaylanan durumların başında gelmektedir. Özellikle ortaokul ve lise öğrencileri bu durumdan en az rahatsız olan gruplardır. Sigara içen

ortaokul öğrencilerinin % 43.8'i, lise öğrencilerinin de % 63.9'u taksit şöförlerinin seyir esnasında yolcu yanında sigara içmesini sakıncalı bulmamaktadırlar.

Sigara içen lise öğrencileri hemen her durumda sigara içilmesini yüksek oranlarda onaylamaktadır. Bunun nedeni, kendileri de sigara içen bu gençlerin toplumda diğer sigara içen yetişkinler tarafından kabul görme arzusu olabilir.

Sigara reklamlarının, özellikle gençler açısından özendirici olması nedeni ile, araştırma grupları tarafından onaylanmayacağı düşünülmüştür. Sigara içmeyen anneler başta olmak üzere, sigara içmeyen sanatçılar ve milletvekilleri sigara reklamlarına en çok karşı olan gruplardır. Diğer gruplardaki sigara içmeyen kişiler sigara reklamlarına karşı daha ılımlı yaklaşmaktadırlar. Ancak sigara içen ortaokul ve lise öğrencileri ile sanatçılar reklamlarda bir kısıtlama taraftarı değildirler (sigara içen ortaokul öğrencilerinin % 73.3'ü, lise öğrencilerinin % 68.1'i ve sanatçıların % 55.4'ü). Hiç sigara içmeyen ortaokul öğrencilerinin % 49.9'u, lise öğrencilerinin ise % 44.0'ı sigara reklamlarının sakıncası olmadığını belirtmektedirler. Diğer gruplarda sigara içen kişiler de % 12.5 ile % 48.9 arasında değişen oranlarda sigara reklamlarının diğer ticari mallar gibi rahatça yapılabileceğini belirtmişlerdir. Yukarıda da belirtildiği gibi, sigara reklamlarından en çok etkilenebilecek kişiler olan ortaokul ve lise öğrencilerinin bu konudaki kısıtlamaya karşı olmalarının dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Tüm gruplarda sigara paketleri üzerine uyarıcı yazı yazılmasının (sigara içmeyen anneler dışında) yararlı olmadığı belirtilmiştir. Kişiler, sigara içenlerin paket üzerindeki uyarılardan etkilenmeyeceğini düşünmektedirler. Gruplardaki kişiler sigara paketleri üzerindeki uyarı yazılarının bu hali ile yararsız olduğunu düşünmüş olabilirler. Ülkemizde sigara paketleri üzerindeki uyarı yazıları çok ufak harflerle yazılmıştır ve paketin yan yüzünde yer almaktadır.

Toplu olarak bulunulan yerlerde sigara içilmesinin yasaklanmasını grupların tümü onaylamaktadır. Ancak sigara içen kişiler toplu bulunulan yerlerdeki sigara yasağına % 6.8 (sporcular) ile % 25.4 (lise öğrencileri) arasında değişen oranlarda karşıdırlar. Özellikle sigara içenlerin bu yasağa karşı olmaları Türkiye Büyük Millet

Meclisi (TBMM) tarafından yeni kabul edilmiş olan “toplu bulunulan yerlerde sigara içilmemesine” ilişkin yasanın uygulanması sırasında karşılaşılabilecek güçlüklerin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu çalışmada milletvekilleri ile görüşmelerin yapıldığı sırada adı geçen yasa da TBMM’nde görüşülmekteydi. Araştırmanın veri toplama formu tüm milletvekillerine dağıtılmıştı. Yasa görüşmeleri sırasında böyle bir çalışmanın da yapılıyor olmasının, yasanın kabulünde olumlu yönde bir rol oynamış olabileceği düşünülmektedir. Avustralya’da toplumun sigara yasağına karşı tutumunu belirlemek amacı ile yapılan bir çalışmada araştırmaya katılan kişilerin % 20’si sigaranın yasaklanması gerektiğini, % 65’i de sigara içilmesi için özel yerler ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. Sigara içmeyenler, içenlerden daha yüksek oranda sigaranın yasaklanmasını düşünmektedir.

Tüm gruplarda sigara içmeyenler % 65.6-% 86.5 arasında değişen oranlarda buldukları ortamda sigara içilmesine karşı olduklarını belirtmişlerdir. Beş yüz kırk yedi sigara içmeyen kolej öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada, bu öğrencilerin büyük çoğunluğu çevrelerinde sigara içilmesinden rahatsız olduklarını ve sigara içen bir kişi ile yaşamaları durumunda, kalınacak “dumansız” bir yer arzuladıklarını belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin % 92’si üniversitede sınıflarda sigara içilmesinin yasaklanmasını istemektedirler.

Sigara içenlerde bu oranların % 11.8 ile % 34.8 arasında değiştiği saptanmıştır. Kendisi de sigara tiryakisi olan kişilerin kendilerine yönelik bir kısıtlama ile karşılaşabileceklerini düşündüklerinden ya da zaten sigara dumanından rahatsız olmadıklarından, bulunulan ortamda sigara içilmesine karşı çıkmadıkları düşünülmektedir.

V.5. Araştırma gruplarının sigarayı bırakmaya ilişkin düşünceleri ve davranışları

Çeşitli gruplarda sigara içmekte olan kişilerin sigarayı bırakmaya ilişkin düşünce ve davranışlarının öğrenilmesinin sigarayı bıraktırmaya yönelik yapılabilecek çalışmalar açısından aydınlatıcı olacağı düşünülmüştür. Bu amaçla kişilere son bir yıl

içinde sigarayı bırakmayı düşünüp düşünmedikleri ve bırakmayı deneme durumları sorulmuştur.

Sigara içen öğretmenler, sporcular, sanatçılar, doktorlar, milletvekilleri ve anneler son bir yıl içinde en az bir kez sigarayı bırakmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Sigara içen ortaokul öğrencilerinin % 6.7'si, lise öğrencilerinin de % 4.5'i sigarayı bırakmayı hiç düşünmemektedir.

Sigarayı bırakmayı düşünmelerine karşın, bırakmayı hiç denemeyenlerin oranı oldukça yüksektir. Ancak öğretmenlerin % 70.6'sı, annelerin % 65.1'i, gazetecilerin % 74.1'i, sporcuların % 62.1'i, sanatçıların % 50.0'ı, doktorların % 59.7'si, milletvekillerinin % 63.6'sı, ortaokul öğrencilerinin % 80.0'ı ve lise öğrencilerinin de % 82.7'si sigarayı bırakmayı en az bir kez denediklerini belirtmişlerdir.

Sigarayı bırakmayı düşünenlerin büyük çoğunluğu gerekçe olarak sağlığa zararlı olduğunu ve ileride sağlığa yapabileceği zararları göstermişlerdir.

Sigara içenlerin çoğunluğu (% 61.2 ile % 83.8 arasında değişen oranlarda) sigara içtiklerinden dolayı pişmanlık duyduklarını ifade etmekle birlikte dünyaya bir daha gelecek olsalar muhtemelen sigara içeceklerini belirtmişlerdir. Doktorlar arasında sigara içmekten dolayı "sıklıkla" pişmanlık duyanların oranının çok fazla olmayışı (yarıdan az) ve dörtte birinin sigara içmekten hiç pişmanlık duymadıklarını belirtmesi dikkat çekicidir. Sigaranın zararlarının bütün dünyada bilinmesine ve hemen her ülkede sigara karşıtı etkinliklerin doktorlar tarafından başlatılmış olmasına rağmen Türkiye'de doktorlar arasında da sigara alışkanlığı hala oldukça yaygındır.

Dünyaya yeniden gelseler kesinlikle sigara içmeyeceğini belirtenlerin oranı en yüksek anneler (% 40.9) ve ortaokul öğrencileri (% 100.0) arasındadır. Kişilere yeniden şans tanındığında bile sigara içmeme konusunda kararlı olmamaları, bu gruplardakilerin sigarayı bırakma konusunda çok başarılı olamayacaklarını düşündürmektedir. Ancak sigarayı bırakmayı düşünen kişiler sigarayı bırakmak için yardım alma fikrine olumlu yaklaşmaktadırlar. Sigarayı bırakmayı sık sık düşünen öğretmenlerin & 65.1'i, annelerin % 79.3'ü, gazetecilerin % 68.0'ı, sporcuların %

70.6'sı, sanatçıların % 61.5'i, doktorların % 58.6'sı, milletvekillerinin % 60.0'i, ortaokul öğrencilerinin % 60.0'ı ve lise öğrencilerinin de % 58.5'i sigarayı bırakmak için yardım almayı istediklerini belirtmişlerdir. Sigarayı bırakma yönünde yapılacak olan kampanyalarda bu hususun gözönünde bulundurulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de sigara konusundaki etkinlikler 1980'lerden bu yana çok sayıda kuruluş ve gönüllü dernekler tarafından yapılagelmektedir. Sağlık Bakanlığı 1987 yılında sigara ile savaş konusunda ilk adımı atmıştır. O tarihten bu yana, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesindeki Zararlı Alışkanlıklar Şube Müdürlüğü bu konuda çeşitli etkinlikler yapmaktadır. Çok sayıda kuruluşun ve gönüllü derneklerin katılımı ile 1993 yılında Birinci Ulusal Sigara Kongresi yapılmıştır. Bu kongrenin ardından kongreye katılan 25 kuruluş ve derneğin bir araya gelmesi ile Sigara ve Sağlık Ulusal Komitesi oluşturulmuştur. Ulusal Komite üyeleri arasında Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türk Tabipleri Birliği gibi kuruluşların yanı sıra Halk Sağlığı Kurumu, Toraks Demeği ve sigara konusu ile ilgili çeşitli dernek ve gönüllü kuruluşlar yer almaktadır. Ulusal Komitenin bütün üyeleri Türkiye'de sigaranın sağlık üzerindeki zararlı etkileri konusuna dikkat çekmek amacı ile çok sayıda konferans, toplantı, paneller, radyo ve televizyon programlarına katılmış, çeşitli bilimsel dergilerde ve gazetelerde konu ile ilgili yazılar yazmışlardır.

Yine Ulusal Komite üyeleri sigara konusunda duyarlı olan milletvekilleri ile görüşmeler yapmak suretiyle 1991 yılında (daha önce) veto edilmiş olan Sigara Yasası'nın yeniden Parlamento gündemine alınması için çaba göstermişlerdir. Bu amaçla Cumhurbaşkanı ve TBMM Başkanı ziyaret edilmiş, siyasi partilerin grup başkan vekilleri ile görüşülmüştür.

Bu çalışmalar sürerken IDRC ile işbirliği halinde bu araştırma planlanmıştır. Araştırmanın amaçlarından birisi (amaç e ve fde belirtildiği gibi) toplumun bu konudaki duyarlılığını artırarak parlamento gündeminde bulunan tasarının yasalaşmasına katkıda bulunmaktır. Bu amaçla toplumdaki değişik kesimlerden kişilerin yanı sıra Parlamentodaki milletvekillerinin tamamının da araştırma kapsamına alınması hedeflenmiştir. Veri toplama aşamasında milletvekillerinden

bilginin nasıl alınacağı konusunu tartışmak ve genel olarak araştırma konusunda bilgi vermek amacı ile TBMM başkanı ve siyasi parti grupları ziyaret edilmiştir. Ayrıca, parlamentodaki doktor olan milletvekilleri ve araştırmacıların tanıdığı milletvekilleri ile görüşülerek kendilerinden yardım ve destek istenmiştir. Bu yolla milletvekillerinin konuya olan ilgilerinin artması da hedeflenmiştir.

Milletvekillerinden bilgi toplanması amacı ile her birine anket formu posta ile gönderilmiştir. Bu yolla yeterli bilgi toplanamayınca milletvekilleri Parlamentoda ziyaret edilmek suretiyle anketi yanıtlamaları yeniden istenmiştir. Sonuç olarak toplam 550 milletvekilinin hepsinden bilgi alınamamakla birlikte, bu süreç içinde Parlamento gündeminde bulunan tasarinın yasalaşmış olması da olumlu bir gelişme olarak kaydedilmiştir. Sigara Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra, özellikle sigara reklamlarının yasaklanması ve bazı kapalı yerlerde sigara içilmemesi konusunda olumlu gelişmeler gözlenmiştir. Bu aşamada gözleme dayalı olan bu saptamaların değerlendirilmesi amacı ile bu araştırmanın sürdürülmesinde yarar umulmaktadır. Böylece yasa hükümlerinin ne oranda uygulanmakta olduğunu öğrenme olanağı bulunabilecektir.

VI. Sonuç ve Öneriler

VI.1. Sonuç

Toplumun değişik kesimlerinden 9 ayrı grupta toplam **2503** kişinin katıldığı bu çalışmanın ortaya koyduğu sonuçtan Türkiye’de sigara içme alışkanlığının halen oldukça yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Değişik gruplarda erişkin yaşlardaki kişilerin % 30-63’ lük bölümü düzenli olarak sigara içmektedir. Yaşları 13 dolayında olan ortaokul öğrencilerinin % 8.2’ sinin sigarayı denemiş olması ve bunların % 3.5’inin de düzenli olarak sigara içiyor olması bu açıdan önemli bir bulgudur. Bu gruptaki çocuklar ortalama olarak 12 yaşında sigaraya başlamışlardır ve günde ortalama 3 sigara içmektedirler. Daha sonraki yaşlarda hem sigara içenlerin yüzdesi hem de günde içilen sigara sayısının hızla arttığı izlenimi alınmaktadır. Ortaokul öğrencilerinden 3 yaş daha büyük olan lise öğrencilerinde sigara içme alışkanlığı % 28’e ulaşmakta ve bu çocuklar günde ortalama 7 sigara içmektedirler. Ortaokul öğrencilerinin 12 yaşında sigaraya başlamalarına karşılık lise öğrencilerinin 14 yaşında sigaraya başlamış olmaları, sigaraya başlama yaşının ve çocukların sigara ile tanışmalarının daha erken (küçük) yaşlara doğru değişmekte olduğu izlenimini vermektedir. Nitekim öğrencilerden birkaç yaş daha büyük olan sporcular (yaş ortalaması 23 yıl) 17 yaşında sigaraya başlamışlardır. Daha büyük yaşlarda olan (35-39 yıl) öğretmenler, anneler, doktorlar, sanatçılar ise çoğunlukla 20 yaşından sonra sigaraya başlamış olduklarını ifade etmişlerdir.

Sigaraya başlama yaşının giderek daha küçük yaşlara doğru değişmesi, ülkedeki sigara savaşında çocukların sigaradan korunması konusuna çok dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sigara içme alışkanlığı öğretmenler dışındaki gruplarda erkeklerde daha fazladır. Kadınlarda sigara alışkanlığı erkeklere göre daha az olmakla birlikte, meslek sahibi olan ve çalışan kadınlarda, çoğunluğu ev kadını olan anneler grubuna göre daha

fazladır. Bu durumda kadının toplumda statü kazanması ve ekonomik güce kavuşması ile sigara alışkanlığı edinmesi arasında ilişki olduğu düşünülebilir. Çocukların yanı sıra kadınlar arasında da sigara alışkanlığının yaygınlaşmakta olması, sigaraya karşı etkinliklerde üzerinde durulması gereken bir diğer noktadır.

Düzenli olarak sigara içenlerle karşılaştırıldığında sigarayı terketmiş olanların sayısı oldukça düşüktür. Bu bulgu, sigara alışkanlığının kolaylıkla vazgeçilemeyen bir alışkanlık olduğu anlamına gelmektedir. Sigara savaşında iki önemli strateji, sigara alışkanlığını hiç edinmemek ve sigara içmekte olanlara bu alışkanlıklarından vazgeçmeleri için destek olmaktır. Herne kadar sigara alışkanlığından vazgeçmek kolay değilse de, sigara içenlere yönelik düzenli eğitim programları ve destek ile bu kişilere sigarayı bırakma konusunda yardım edilmelidir. Esasen sigara içmekte olanların önemli bir bölümü bu alışkanlıklarından memnun değildirler. Araştırmada, sigara içenlerin 2/3 - 4/5'lik bölümü, sık sık veya ara sıra olmak üzere sigara içmekten dolayı pişmanlık duyduklarını (regret) ifade etmişlerdir. Yine araştırmaya katılanların % 32.6 ila % 59.4'lük bölümü, sigarayı bırakmak için yardım kabul edeceklerini ve tekrar dünyaya gelmiş olsalar sigara içmemeyi tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Sigara içenlerin marka tercihlerinde yabancı marka sigaraların da yerli sigaralar kadar, hatta bazı gruplarda daha fazla miktarda tercih ediliyor olması ülkenin sigara politikası bakımından önem taşımaktadır. Ülkeye yabancı sigara ithalinin yasak olduğu dönemlerde yabancı sigara tüketimi çok düşüktü. Ancak 1986 yılında ülkeye yabancı sigara ithaline izin verilmesi ve sigara reklamlarının yapılmaya başlanması, özellikle yabancı sigaraların içiminde artmaya yol açmıştır. Sigara içmekte olanların bir bölümü 1986 yılını izleyen 5 yıllık dönemde içmekte oldukları sigarayı yabancı marka sigara ile değiştirmişlerdir. Bu değişikliğin en çok 6-15 yıldan beri sigara içmekte olanlar arasında olması, yabancı sigara ithalinin serbest hale geldiği dönemle uyusmaktadır. Sigara alışkanlığının azalmakta olduğu gelişmiş ülkelerde üretilen sigaraların gelişmekte olan ülkelerde pazarlandığı bilinmektedir.

İnsanların toplu olarak buldukları yerlerde sigara içilmesinin kısıtlanması konusunda sigara içenler ve içmeyenlerin en duyarlı oldukları yerler hastaneler ve okullardır. Bazı gruplardaki kişilerin yarısından çoğu, bazılarında ise tamamına yakın bir bölümü bu yerlerde sigara içilmesinin kesinlikle kısıtlanması görüşünü benimsemişlerdir. Zaten bazı durumlarda sigara içilmesi ile ilgili görüşler olarak da, gruplarda sigara içenlerin tamamı veya tamamına yakın bir bölümü, bir doktorun hasta muayene ederken veya bir öğretmenin öğrencilerin önünde sigara içmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin üçte ikisinin ve doktorların da yarısının son haftada kendi çocuklarının önünde sigara içmiş olmaları, beklentilerle veya tutumlarla davranışların tamamen uyumlu olmadığı anlamına gelmektedir.

Sokakta yürürken sigara içilmesi genellikle kabul gören bir davranış değildir. Ancak bu konuda da cinsler arasında farklılık gözlemlenmektedir. Araştırmaya katılanların hepsi kadınların sokakta sigara içmesini, erkeklerin içmesine göre daha düşük oranlarda doğal karşıladıklarını belirtmişlerdir. Sigara içmek daha çok erkeklerin bir davranışı olduğu için, kadınların sokakta sigara içmeleri de daha az oranda kabul görmektedir. Kadınların sokakta sigara içmesini doğal karşılamayanların yüzdesinin anneler grubunda ve çoğunluğu kadın olan öğretmenler grubunda fazla olması da dikkat çekicidir.

Öğrenciler dışındaki bütün gruplar sigara reklamlarının kısıtlanması görüşündedirler. Yine bütün gruplar tarafından, sigara paketlerinin üzerindeki "health warning" in yararlı olduğu belirtilmiştir. Türkiye'de sigara üretim ve satışının devlet tekelinde olduğu dönemde sigara reklamının yapılması söz konusu değildi. Bu konudaki tekelin kaldırılmasından ve ülkeye yabancı sigara ithaline izin verilmesinden sonra yapılmaya başlanan sigara reklamlarının, diğer reklamlarda olduğu gibi çocuklar tarafından daha çok benimsenmesi, çocukların sigaraya başlamaları bakımından önem taşımaktadır. Çocukların sigara alışkanlığını edinmelerini kolaylaştırıcı rolü olan sigara reklamlarının yasaklanması gereklidir. Bütün gruplarda, katılanların yarısı veya daha fazlası sigara paketleri üzerindeki uyarı yazısını yararlı

bulmakla birlikte, hem öğrencilerin hem de diğer gruplardaki kişilerin önemli bir bölümü bu uyarı yazısının yararsız olduğu görüşündedirler. Esasen bu uyarıların şimdiki hali ile çok yararlı olduğu da söylenemez. Zira uyarı yazısı sigara peketinin yan tarafına ve güçlükle okunacak bir şekilde yazılmıştır. Bu uyarı yazısının da daha göze çarpacak ve dikkat çekecek şekilde yazılması gereklidir.

İnsanların toplu olarak buldukları yerlerde sigara içilmesinin kısıtlanmasının da bütün gruplarda katılanların tamamına yakın bir bölümü tarafından yararlı bulunmuş olması olumludur. Sigara içmekte olanların da bu görüşe katılmaları, bu konuda konulacak olan kısıtlamaların kolaylıkla kabul edileceği anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak sigara içme yetişkinler ve lise öğrencileri arasında yaygın olan bir alışkanlıktır. Araştırmaya katılan kişilerin büyük bir çoğunluğu hastane ve okullarda sigara içilmesinin kesinlikle yasaklanması gerektiğini belirtmişlerdir. Sigaraya başlama yaşı giderek düşmektedir ancak sigara içenler sigara içtiklerinden dolayı pişmanlık duymakta ve tekrar dünyaya gelseler bir daha sigara içmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar sigara epidemisine karşı güç ve cesaret vermektedir.

VI.2. Öneriler

Bu çalışmanın sonunda geliştirilen öneriler üç ana başlık altında toplanmıştır. Bu öneriler şöyledir:

A. Çocuklarla ilgili öneriler:

Erişkinlerin sigara içmeleri gençlere olumsuz model olmaktadır. Özellikle öğretmenler, anneler, sporcular ve doktorların sigara içmeleri özdeşim kurulacak modeller olmaları açısından özellikle önemlidir. Gençleri bu sağlığa zararlı alışkanlıktan koruyabilmek için erişkinlerin sigara içme alışkanlığından vazgeçmelerini sağlayacak önlemler alınmalıdır.

Özellikle çocuklar sigara reklamlarından önemli ölçüde etkilenmektedirler. Çocuklara sigara içirmeye yönelik pazarlama baskılarına direnme yeteneği geliştirilmelidir.

Belediyeler çocuklara sigara satışının önlenmesi ile ilgili aktivitelerde yer almalıdır.

Sportif olayların desteklenmesi de dahil olmak üzere, her çeşit sigara reklamı ve tanıtımı yasaklanmalıdır.

Çocuklara sigara satışı yasaklanmalıdır. Çocukların ileride sigaraya başlamalarında önemli bir rol oynayabileceğinden, ebeveynler çocuklarına sigara satın aldirmamaları konusunda eğitilmelidirler.

Öğrenciler sigaranın sağlık, performans, fizik görünüş, kişisel bütçe, ülke ekonomisi ve toplum açısından uzun ve kısa vadeli etkileri konusunda bilgilendirilmelidirler.

Gençler okullarda ve toplumdaki sigaraya karşı yürütülen aktiviştelere katılmaları için cesaretlendirilmelidirler.

Araştırma sonuçlarına göre doktorlar ve öğretmenler arasında sigara içme alışkanlığı yaygındır. Sigara içen doktor ve öğretmenler hastaların, toplumun ve öğrencilerin yanında sigara içmeyerek iyi örnek olmalıdırlar.

B. Toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesine ilişkin öneriler

Gençlerin devam ettikleri çeşitli eğlence yerlerinde sigara içilmesi yasaklanmalı ve gençler bu uygulamaları izlemek için yöreklendirilmelidirler.

Sağlıkla ilgili tüm kuruluşlarda sigara içilmemesi ve sağlık personelinin bu konuda örnek olması gerekmektedir.

Tüm resmi ve özel kuruluşlar çalışanlarının sigaranın zararlı etkilerinden kurtulmaları için önlemler almalı, sigarayı bırakmak isteyen elemanlarının özel yardım programlarından yararlanması sağlanmalıdır.

Toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesinin kısıtlanmasına karşı toplumun duyarlılığı artırılmalı, sigara içmeme davranışının bir sosyal norm olarak yerleşmesine çalışılmalıdır.

Toplu bulunulan yerlerde sigara içilmesini yasaklayan yasaya uyulması bir vatandaşlık bilinci olarak herkese benîösetilmeli, yasanın kapsamının genişletilmesi için TBMM'ne baskı grupları oluşturulmalıdır.

C. Sigaranın bırakılması ve eğitime ilişkin öneriler

Sigarayı bırakmak isteyenlere sağlık kuruluşlarında profesyonel yardım olanağı sağlanmalıdır.

Halk sağlığı eğitimi sırasında sigaranın zararları, bırakma yolları ve sigaraya başlanmasının önlenmesi gibi konulara da yer verilmelidir.

Ulusal düzeyde örgütlenmiş tıp ve sağlık kuruluşları hem sigara ile mücadele çalışmaları yapmalı, hem de bu konuda çalışmalar yapan diğer resmi ve sivil örgütleri desteklemelidirler.

Tüm sivil toplum örgütleri sigara ile savaş konusunda birer eylem grubu oluşturmalı ve toplumu bilgilendirici, sigara içmemeye ya da bırakmaya özendirici ortak eylemler düzenlemelidirler.

Bu çalışmanın ikinci aşaması bize Sigara Yasası'nın uygulaması ve kişilerin sigara içme tutum ve davranışlarına olan etkileri konularını inceleme olanağı sağlayacaktır.

VII. KAYNAKLAR

1. Abul Bangura, S., Lisk, R.D.: Tobacco and Cannabis Smoking in Secondary School Pupils in Bo, Sierra Leone. West Afr J Med. 1995 Jul-Sep;14(3):157-60.
2. Ariza i Cardenal, C., Nebot i Adell, M: The Factors Associated With Tobacco Use in a Sample of Schoolchildren at the Primary and Secondary Levels. Gac Sanit. 1995 Mar-Apr; 9(47):101-9. (Abstract)
3. Ashley, M.J.; Bull, S.B.; Pederson L.L.: Support Among Smokers and Nonsmokers for Restriction on Smoking. Am J Prev Med. 1995 Sep-Oct;11(5)283-7.
4. Aşut, Ö.: Hekim ve Sigara.Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara,1993.
5. Bağcı, A.T., Akdağ, F., Özbek, Z., Kılıç, F., Yatsı, P., Bilir, N.: Ankara Yenice Bölgesi'ndeki İki İşyerinde Çalışan İşçilerin Sigara İle İlgili Bazı Tutum ve Davranışları. Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 3, Temmuz-Eylül 1996.
6. Bağcı, T., Bilir, N.: Şehirlerarası Otobüste Çalışan Personelin Sigara İçme Alışkanlığı ve Otobüslerinde Sigara İçilmesine Karşı Tutumları. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Haftası, 4-10 Mayıs 1997, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu.
7. Barış, Y.İ.: Overwhelming Tobacco Epidemic in Turkey. European Medical Association Smoking or Health, October 1993, No. 4, 2-3.
8. Bellagio Statement on Tobacco and Sustainable Development. Can Med Assoc J. Oct. 15, 1995: 153 (8), 1109-1110.

9. Bilir, N.: Sigara İle Savaşın Neresindeyiz? (Where We Are In The Fight Against Smoking?). Hacettepe Medical Bulletin, 1997, 28:14-17.
10. Chollat-Traquet, C.: Evaluating Tobacco Control Activities, Experiences and Guiding Principles. WHO, Geneva, 1996.
11. Crofton, J.: A Future Disaster For Turkey's Children. October 1995, İhsan Doğramacı Lecture 1995. Hacettepe Inst. of Child Health.
12. Cunningham, R.: Smoke and Mirrors. The Canadian Tobacco War. International Development Research Centre, Ottawa, Canada, 1996.
13. Davis, S.M., Lambert, L.C., Cunningham Sabo, L., Skipper, B.J.: Tobacco Use: Baseline Results From Pathways to Health, A School Based Project for Southwestern American Indian Youth. Prev Med. 1995 Sep;24(5):454-60.
14. Dedeoğlu, N., Dönmez, L., Aktekin, M.: Tobacco Use Among Health Personnel in Antalya. Turkish Journal of Smoking and Health. 1994; 1: 7-11.
15. Demircan, C., Önder, Y., Emirler, N., Deniz, R., Oktar, F., Şahin, B.: Opinions of the Health Personnel Working For Ondokuz Mayıs University School of Medicine Regarding Some Measures Included in the Tobacco Prevention Bill. Turkish Journal of Smoking and Health. 1994; 1(2): 60-3.
16. Doll, R., Hill, A.B.: Mortality in Relation to Smoking: Ten Years' Observations of British Doctors. Brit Med J , 1964, 1, 1399-1410.
17. Doll, R., Peto, R., Wheatley, K., Gray, R., Sutherland, I.: Mortality In Relation to Smoking: 40 Years' Observation on Male British Doctors. Brit Med J, 1994, 309: 901-10.
18. Egnerova, A., Tvarozkova, A.: Do Slovakia's Health Professionals Set A Good Example? Monitor, Fall/Winter 1995, Vol. 3, Issue 2:7.

- 19.Environmental Tobacco Smoke in the Workplace. Lung Cancer and Other Health Effects. Current Intelligence Bulletin 54. June 1991, DHHS (NIOSH) Publication No. 91-108.
- 20.Erkan, F., Sabuncu, H., Ertuğrul, E.C.: Smoking Patterns in A Medical School in İstanbul. European Medical Association Smoking or Health, October 1993, No. 4,
- 21.Giovino, G.A., Eriksen, M.P., McKenna, J.W.: The Vital Diversity of Tobacco Control Research. American Journal of Public Health, September 1992, Vol. 82, No. 9, 1203-1205.
- 22.Hines, D.: Non-smoking College Students' Attitudes Toward Smokers and Smoking. Psychol Rep. 1996 Jun;78(3 Pt 1):860-2.
- 23.Horasan, E., Sezer, E.: Cigarette Smoking Prevalence Among 8th Grade Students in Elazığ- Turkey, 1993. Turkish Journal of Smoking and Health. 1995;2(1): 17-26.
- 24.Horasan, E.: Smoking and Smoking Cessation Among Teachers in Menderes-İzmir, 1994. Turkish Journal of Smoking and Health. 1994; 1(2): 52-9.
- 25.Kocabaş, A.: Türkiye'de Sigara İçme Alışkanlığı., Sigara ve Sağlık. Araştırma-İnceleme Dizisi. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:2464. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi:636. Araştırma-İnceleme:41. İstanbul, 1994, s. 15-18.
- 26.Kocabaş, A.: Orta Dereceli Okul Öğrencilerinde Sigara İçme Alışkanlığı. Ankara Tıp Mecmuası, 41:33-40, 1988.
- 27.Kumar, A., Mohan, U., Jain, V.C.: Academicians' Attitudes and Beliefs Towards Anti-smoking Measures. Public Health. 1996 Jul;110(4):241-6.

28. Mengnal Luque, P., Perula de Torres, L.A., Redondo Sanchez, J. et al.: Evolution in Consumption of and Attitude Towards Tobacco Towards Physicians at the Regional Hospital "Reina Sofia", Cordoba. *Gac Sanit.* 1996 Jan-Feb; 10(52):18-24. (Abstract)
29. Montner, P., Bennet, G., Brown, C., Green, S.: Smoking Policy and Cessation in an Annercity Hospital. *J Natl Med Assoc.* 1996 Jan;88(1): 43-7. (Abstract)
30. Ögüş, C., Özdemir, T., Okyar, M., Artvinli, M.: Effects of Cigarette Price Increase on Smoking Habits of Intern Medical Doctors at Akdeniz University Medical Faculty. *Turkish Journal of Smoking and Health.* 1995; 2(1): 27-9.
31. Ölüm İstatistikleri (İl ve İlçe Merkezlerinde) 1990. Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Ekim 1992.
32. Perry, C.L., Kelder, S.H., Murray, M.M., Klepp, K.I.: Communitywide Smoking Prevention: Long-Term Outcomes of the Minnesota Heart Health Program and the Class of 1989 Study. *AJPH.* September 1992, Vol. 82, No. 9, 1210-43.
33. Pershagen, G., Hrubec, Z., Svensson, C.: Passive Smoking and Lung Cancer in Swedish Women. *American Journal of Epidemiology.* Vol 125, No. 1, 17-24.
34. Pierce, J.P.: International Comparisons of Trends in Cigarette Smoking Prevalence. *AJPH* February 1989, Vol. 79, No. 2, 152-7.
35. Philips, A., de Savigny, D., Law, M.M.: As Canadians Butt Out, The Developing World Lights Up. *Can Med Assoc J.* Oct. 15, 1995; 153(8) 1111-14.
36. Saltık, A. ve ark.: 5100 Orta-Lise Öğrencisinde Sigara Epidemiyolojisi ve Spielberg Anksiyete Puanları İlişkisi. İkinci Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, İstanbul, 22-25 Mayıs 1990.

- 37.Saltık,A. ve ark.: Edirne Merkez Orta Dereceli Okul Öğretmenlerinde Sigara İçimi Epidemiyolojisi ve Spielberger Testiyle Ölçülen Anksiyete Puanlama İlişkisi. İkinci Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, İstanbul, 22-25 Mayıs 1990.
- 38.Schofield, M.J., Edwards, K.: Community attitudes to bans on smoking in licenced premises. Aust J Public Health. 1995 Aug; 19(4): 399-402.
- 39.Sezer, R.E. ve ark.: Elazığ İli'nde Görev Yapan Hemşire ve Ebelerin Sigara Konusundaki Tutum ve Davranışları. Sigara Alarmı, Sayı:2, Haziran 1992, s. 9.
- 40.Sezer, R:E : Sigara ve Doktorlar. XIX. Tüberküloz ve Göğüs Hastalıkları Kongresi, 12-14 Eylül 1991, Sivas, 86-89, 1991.
- 41.Sezer, R. E.: Ankara'nın Ortaokul, Lise ve Lise Dengi Okullarında Sigara İçme Durumu ve Sigaraya Başlama Nedenleri (1983). Doğa Bilim Dergisi, 8(3):375-384,1984.
- 42.Smoking Control Strategies in Developing Countries. Report of a WHO Expert Committee. Technical Report Series 695, WHO Geneva, 1983.
- 43.Tessier, J.F., Thomas, D., Nejari, C., Beloungne, D.,Freour, P.: Attitudes of French Cardiologists Towards Smoking. Arch Mal Coeur Vaiss. 1996 Mar;89(3):341-7. (Abstract)
- 44.Twisk, J.W.. van Lenthe, F.J., Kemper, H.C., van Mechelen, W.: The Longitudinal Development of Smoking Behaviour in Men and Women Between 13 and 27 Years and the Relationship with Biological Risk Factors for Cardiovascular Diseases. Ned Tijdschr Geneesk, 1995 Sep. 2;139(35):1790-3. (Abstract)
- 45.Tuomilehto, J.: Zimmet, P., Taylor, R., Bennet, P., Wolf, E., Kankaanpaa, J.: Smoking Rates in Pacific Islands. Bulletin of the World Health Organisation, 64 (3): 447-456 (1986).

VIII. EKLER

VIII.1. Anket Formu

SİGARA İÇME KONUSUNDAKİ DAVRANIŞLAR VE TUTUMLAR ARAŞTIRMASI

ANNE ANKET FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA, 1996

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma ile toplumumuzun değişik kesimlerindeki kişilerin sigara içme davranışları ve tutumları incelenecektir.

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan "sigara" ile ilgili bir çok çalışmaya ışık tutabilecek olan araştırmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

LÜTFEN AŞAĞIDAKİ UYARILARI OKUDUKTAN SONRA SORULARI YANITLAYINIZ !

1. Anket sorularının tümünü, anket formundaki uyarıları gözönünde bulundurarak yanıtlayınız.
2. Anket formunu doldururken tercihan kurşun kalem kullanınız.
3. a. Yanıtlarınızı yazarak vermeniz istenen sorularda, yanıtlarınızı soru bitiminde veya sorunun altında (.....) şeklinde boş bırakılan alanlara yazınız.
b. Yanıtların seçenekler halinde soru altında belirtildiği sorularda, size uygun yanıtın başında bulunan numarayı (veya numaraları) daire içine alarak yanıtınızı belirtiniz. Eğer yanıtlar arasında size uygun bir seçenek yoksa "Diğer" seçeneğini seçerek bu seçeneğin yanında bulunan (.....) şeklindeki boş alana yanıtınızı açıkça yazınız.
c. Tablo şeklindeki sorularda yanıtınızı size uygun olan kutuya çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz.
4. Sayfaların sağ kenarındaki kutular yanıtların daha sonra bilgisayarda işlenmesi amacıyla konulmuştur. Bu kutulara kesinlikle hiçbir şey yazmayınız, herhangi bir işaret koymayınız.

1. No:.....

2. Adınız Soyadınız :

3. Cinsiyet:

4. Yaşınız :

5. Adresiniz:.....

Tel :.....

6. Okulunuzun adı :.....

7. Sınıfınız :.....

8. Mesleğiniz :

9. Herhangi bir işte çalışıyorsanız (ne işle meşgulsünüz) :.....

10. Eğitiminiz:

1. Okur-yazar değil
2. Okur-yazar
3. İlkokul mezunu
4. Ortaokul mezunu
5. Lise mezunu

6. Yüksekokul mezunu

11. Medeni durumunuz :

1. Bekar
2. Evli

3. Diğer

12. Kaç çocuğunuz var ? : tane

13. Kardeşiniz var mı ?

1. Yok
2. Vartane

14. Arkadaşlarınız arasında sigara içen var mı ?

1. Yok
2. Var
3. Bilmiyorum

15. Evinizde aile bireyleri arasında sigara içen var mı / varmıydı ? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

1. Hayır
2. Annem içer/içerdi
3. Babam içer/içerdi
4. Kardeşim içer/içerdi

5. Diğer (.....)

16. İnsanların toplu olarak buldukları kapalı ortamlarda, araç ve yerlerde sigara içilmesini nasıl karşılıyorsunuz ?

Yer	Hiç sakınca yok, serbestçe içilebilmeli	Özel koşullar sağlanırsa (havalandırma vb.) içilebilir	Kesinlikle içilmemeli	Fikrim yok
Şehirler arası otobüs				
Tren				
Yurt içi uçak seferleri				
Lokanta, kafeterya				
İş yeri, ofis				
Okul				
Hastane				

17. Bir kişinin sokakta yürürken sigara içmesini nasıl karşılıyorsunuz ?

Her cinsiyet için uygun şıkkı işaretleyiniz.

	Erkek	Kadın
Kimse karışmaz, herkes serbestçe içebilir		
Doğru bulmam ama bence önemi de yok		
İçilmemeli		
Fikrim yok		

18. Aşağıdaki durumlarda sigara içilmesi ile ilgili görüşleriniz nedir ?

DURUMLAR	Gayet doğal içebilir	İçilmemelidir	Düşünmedim / karışmam / fikrim yok
Doktor hasta muayene ederken			
İş yerinize gelen tanımadığınız bir kimse (Ev kadınlarına sormayınız)			
Sporcuların sigara içmesi			
Öğretmenlerin öğrenci önünde sigara içmesi			
Taksi şoförü yolcu taşıyorken			

19. Sigara reklamlarını nasıl karşılıyorsunuz ?

- Her ticari mal gibi yapılabilir, gayet doğaldır
- Kesinlikle yapılmamalıdır
- Düşünmedim fikrim yok
- Diğer

20. Bulunduğunuz ortamda (okul, ev, işyeri, vb.) sigara içilmesini nasıl karşılırsınız ?

1. Gayet doğaldır, beni etkilemez, hatta hoşuma da gider
2. İçilmemesini tercih ederim ama rahatsız olmam
3. Rahatsız olurum, içilmemesini isterim
4. Fikrim yok
5. Diğer

21. Sigara paketleri üzerine, sigaranın sağlığa zararlı olduğu konusunda uyarıcı yazı yazılmasını nasıl karşılıyorsunuz ?

1. Uygun buluyorum
2. Herhangi yarar olmaz, gerek yoktur
3. Bilmiyorum/ hiç düşünmedim/ fikrim yok
4. Diğer

22. Bazı ülkelerde toplu yerlerde sigara içilmemesi için bu konuda konulmuş yasaklar vardır, bunu nasıl karşılıyorsunuz ?

1. Uygun buluyorum
2. Gerek yoktur
3. Bilmiyorum/ hiç düşünmedim/ fikrim yok
4. Diğer

23. Hiç sigara içtiniz mi veya halen sigara içiyor musunuz ?

1. Hiç içmedim
2. Ara sıra içerim
3. Sürekli içerim
4. Eskiden içerdim bıraktım (.....yıl önce)

Yanıt "hiç içmedim" ise soru 35'e atlayınız.
20-34. sorular yalnızca daha önce sigara içmiş bırakmış
veya halen sigara içenlere sorunuz.

Yanıtınız "hiç içmedim" ise soru 35'e atlayınız.
20-34. sorular yalnızca daha önce sigara içmiş bırakmış
veya halen sigara içen kişiler tarafından doldurulacaktır.

24. Sigara içmeye kaç yaşında başladınız ?

25. Toplam kaç yıl sigara içtiniz / içiyorsunuz ? yıl

26. Günde ortalama günde kaç tane sigara içerdiniz / içiyorsunuz ? tane /

27. Başlangıçtan beri hep aynı sigarayı mı içtiniz / içiyorsunuz ?

1. Evet, aynı sigarayı içiyorum/içtim
2. Hayır, değiştirdim

Sigara markası	Süre (yıl)
..... yıl
..... yıl
..... yıl
..... yıl

Daha önce sigara içip bırakmış kişiler için 35. soruya atlayınız.
24-34. soruları yalnızca halen sigara içenlere sorunuz.

Daha önce sigara içip bırakmış iseniz 35. soruya atlayınız.
24-34. sorular yalnızca halen sigara içen kişiler tarafından doldurulacaktır.

28. Halen içtiğiniz sigaranın markası nedir ?.....

29. Son bir yıl içinde hiç sigarayı bırakmayı düşündünüz mü ?

1. Hayır hiç düşünmedim (soru 29'a atlayınız)
2. Evet bir kez düşündüm
3. Evet bir kaç kez düşündüm
4. Evet sık sık düşünürüm

30. Düşündünüz ise hangi nedenlerle ? (Birden fazla şık işaretlenebilir)

1. Hastalık nedeniyle (hastalığın adını yazınız
2. Sağlığıma zarar verdiğini hissettiğim için (nefes darlığı, vb.)
3. İleride sağlığıma zarar verir düşüncesi ile (en çokhastalığı / hastalıkları olmasından kaygı duyuyorum.)
4. Çocukların sağlığına zarar verir düşüncesi ile
5. Diğer nedenlerle (Açıklayınız

31. Son bir yıl içinde hiç sigarayı bırakmayı denediniz mi ?

1. Hayır hiç denemedim (soru 29'a atlayınız)
2. Evet bir kez denedim
3. Evet bir kaç kez denedim

32. Denedinizse hangi nedenlerle ? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).

1. Hastalık nedeniyle (hastalığın adını yazınız
2. Sağlığıma zarar verdiğini hissettiğim için (nefes darlığı, vb.)
3. İleride sağlığıma zarar verir düşüncesi ile (en çokhastalığı / hastalıkları olmasından kaygı duyuyorum.)
4. Çocukların sağlığına zarar verir düşüncesi ile
5. Diğer nedenlerle (Açıklayınız

33. Aşağıdaki ifadeleri katılıyor musunuz ?

İfadeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Gereksiz
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir						
Öfkeli heyecanlı zamanlarda sakinleşmek için sigara içerim						
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim						
Yemeklerden sonra sigara içerim						
Rahat zamanda, dinlenirken sigara içerim						
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder						
İçki ile birlikte sigara içerim						İçki içmem
Maç seyredirken sigara içmeyi severim						Maç seyretmem
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim						
Bir sigaram yanarken farkında olmadan yenisini yakarım						
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim						Kahvaltı etme alışkanlığım yoktur
Sigara içmekten pişmanlık duyarım						
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım						
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım						
Tanımadığınız insalarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır						
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem						
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim						
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem						
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim						

34. Sigara içtiğinizden dolayı hiç pişmanlık duydunuz mu ?

1. Evet sık sık
2. Bazen (örneğin hastalık sırasında vb.)
3. Hayır

35. Dünyaya yeniden gelmiş olsanız yine sigara içmeyi seçer miydiniz ?

1. Kesinlikle içerdim
2. Muhtemelen içerdim
3. Muhtemelen içmezdim
4. Kesinlikle içmezdim

36. Sigara ile ilgili olduđunu dűşündüğünüz herhangi bir sađlık sorununuz var mı ?



1. Evet (Belirtiniz)

2. Hayır

37. Son haftadaki sigara içme davranışınızla ilgili özellikleri uygun boşluğa (X) işareti koyarak belirtiniz.

Davranışlar	Evet	Hayır	Gereksiz	
Evde sigara içtiniz mi ?				
Çocuklarınızın yanında içtiniz mi ?			Çocuğu yok/yanında değil	
İş yerinde çalışırken/ evde iş yaparken sigara içtiniz mi ?				
İş yerinde / evde iş aralarında sigara içtiniz mi ?				
Lokantada, kafeteryada sigara içtiniz mi ?			Son haftada lokantaya gitmedi	
Şehirler arası otobüslerde sigara içtiniz mi ?			Son haftada şehirler arası otobüse binmedi	
Yolda yürürken sigara içtiniz mi ?				
Öfkelenip sigara yaktınız mı ?				
İçki ile birlikte içtiniz mi ?			Son haftada içki içmedi	
Neşelenip sigara içtiniz mi ?				
Sıkıntıdan sigara içtiniz mi ?				
Tanımadığınız birisine sigara ikram ettiniz mi ?				

38. Sigarayı bırakmak için size yardımcı olacağını söylesem, bırakmak için bize katılır mısınız ?

1. Hayır

2. Evet

3. Fikrim yok / düşünmedim

39. Bugüne kadar hiç sigara satın aldınız mı ? (kendiniz ya da bir başkasına).

1. Evet
2. Hayır

3. Hatırlamıyor

40. Çevrenizde veya arkadaşlarınız arasında alkol ve sigaradan başka herhangi bir ilaç veya madde kullanma veya koklama (Örneğin sürekli uyku hapi veya sakinleştirici ilaç alma, uhu, tiner, yapıştırıcı vs koklama gibi) alışkanlığı olan var mı ?

1. Hayır (TEŞEKKÜR EDEREK GÖRÜŞMEYİ BİTİRİNİZ)
2. Evet (Evet ise)

Bu tür alışkanlığı olan kaç kişi biliyorsunuz (.....Kişi)
Hangi ilaç veya maddeler kullanılıyor ?

.....
.....
.....
.....

(TEŞEKKÜR EDEREK GÖRÜŞMEYİ BİTİRİNİZ)

Güvenilirlik	İYİ	ORTA	KÖTÜ

Table VIII.2.1. Öğretmenlerin sigara ile ilgili bazı tutmlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 121)	7.4	14.9	35.6	41.3	0.8
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n=123)	24.4	30.9	23.6	17.9	3.2
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 117)	19.7	26.5	14.5	39.3	-
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 122)	47.6	24.6	13.9	13.9	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 121)	29.8	27.3	23.1	19.0	0.8
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardımcı eder (n= 116)	7.8	15.5	22.4	50.9	3.4
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 92)	42.4	25.0	9.8	22.8	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 85)	13.0	18.8	18.8	43.5	5.9
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 120)	34.2	33.3	10.8	21.7	-
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 114)	5.3	4.4	7.0	83.3	-
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 120)	5.0	2.5	8.4	83.3	0.8
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 122)	25.4	22.1	18.9	32.8	0.8
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 115)	-	-	2.6	94.8	2.6
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 121)	7.4	9.9	18.2	64.5	-
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 121)	3.3	5.0	12.4	79.3	-
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 121)	-	3.3	5.8	90.1	0.8
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 123)	30.1	30.9	18.7	20.3	-
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 124)	29.1	15.3	25.0	29.8	0.8
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 120)	15.0	19.2	25.8	38.3	1.7

Table VIII.2.2. Annelerin sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı
(Ankara, 1996)

Bazı önergeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 146)	22.6	23.3	18.5	35.6	-
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 147)	38.8	36.7	10.2	14.3	-
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 145)	22.1	15.9	16.6	45.5	-
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 147)	51.7	29.9	7.5	10.9	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 145)	43.4	29.0	13.8	13.1	0.7
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder (n= 147)	8.8	12.2	20.4	58.5	-
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 77)	27.3	16.9	3.9	51.9	-
Maç seyredirken sigara içmeyi severim (n= 68)	14.7	7.3	10.3	66.2	1.5
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 145)	52.4	20.7	9.7	17.2	-
Bir sigaram yanarken farkında olmadan yenisini yakarım (n= 145)	5.5	2.1	4.8	87.6	-
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 145)	9.7	4.8	12.4	73.1	-
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 144)	31.9	16.0	25.0	27.1	-
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 145)	2.8	2.1	5.5	89.0	0.7
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 146)	8.2	6.2	9.6	76.0	-
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 147)	2.0	3.4	6.1	87.1	1.4
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 144)	2.8	4.9	4.9	87.5	-
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 146)	46.6	33.6	10.3	9.6	-
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 146)	41.1	18.5	26.7	13.7	-
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 147)	27.9	20.4	12.2	38.8	0.7

Table VIII.2.3. Gazetecilerin sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 65)	4.6	10.8	36.9	46.2	1.5
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 67)	22.4	44.8	19.4	13.4	-
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 68)	25.0	30.9	16.2	27.9	-
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 69)	62.3	27.5	2.9	7.2	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 66)	34.8	21.2	25.8	18.2	-
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardımcı eder (n= 65)	10.8	16.9	23.1	49.2	-
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 62)	50.0	32.3	9.7	8.0	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 56)	19.6	35.7	5.4	35.7	3.6
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 67)	38.8	34.3	10.4	16.4	-
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 66)	6.1	3.0	13.6	71.2	-
Sabah kahvaltıda önce sigara içerim (n= 62)	11.3	8.1	12.9	67.7	-
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 67)	23.9	16.4	14.9	43.3	1.5
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 61)	-	-	4.9	95.1	-
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 64)	9.3	7.8	18.8	64.1	-
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 63)	7.9	3.2	15.9	71.4	1.6
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 65)	1.5	3.1	4.6	90.8	-
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 66)	22.7	34.8	22.7	19.7	-
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 66)	24.2	19.7	33.3	19.7	3.0
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 69)	23.2	21.7	29.0	23.2	2.9

Table VIII.2.4. Sporcuların sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 43)	9.3	11.6	25.6	46.5	7.0
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 43)	16.3	41.9	11.6	27.9	2.3
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 39)	7.7	12.8	23.1	51.3	5.1
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 42)	50.0	21.4	4.8	21.4	2.4
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 42)	23.8	16.7	26.2	28.6	4.8
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardımcı eder (n= 40)	10.0	12.5	7.5	67.5	2.5
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 35)	45.7	11.4	14.3	28.6	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 37)	18.9	13.5	21.6	43.3	2.7
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 42)	35.7	19.0	7.2	38.1	-
Bir sigaram yanarken farkında olmadan yenisini yakarım (n= 39)	2.6	5.1	5.1	87.2	-
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 42)	7.1	4.8	11.9	76.2	-
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 42)	33.3	11.9	21.4	28.6	4.8
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 40)	5.0	5.0	7.5	77.5	5.0
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 42)	4.8	9.5	16.7	66.6	2.4
Tanımadığınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 41)	4.9	12.2	19.5	58.5	4.9
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 41)	4.9	2.4	7.3	80.5	4.9
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 41)	22.0	29.3	19.5	24.4	4.9
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 42)	35.7	23.8	16.7	19.0	4.8
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 42)	26.2	14.3	23.8	30.9	4.8

Table VIII.2.5. Sanatçıların sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 48)	8.3	16.7	29.2	41.7	4.1
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 50)	32.0	24.0	28.0	14.0	2.0
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 47)	14.9	29.8	12.8	40.4	2.1
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 51)	43.1	21.6	19.6	15.7	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 49)	30.6	32.7	18.4	16.3	2.0
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder (n= 49)	20.4	12.2	14.3	49.0	4.1
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 49)	36.7	30.6	14.3	18.4	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 36)	16.7	16.7	13.9	47.2	5.5
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 51)	43.1	29.4	11.8	15.7	-
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 49)	2.0	-	18.4	77.6	2.0
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 50)	18.0	16.0	12.0	52.0	2.0
Sigara içmekten pişmanlık duyanım (n= 48)	22.9	14.6	16.7	41.7	4.1
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 48)	-	4.2	2.1	93.7	-
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 53)	7.5	5.7	15.1	69.8	1.9
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 46)	8.7	8.7	19.6	63.0	-
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 48)	-	-	10.4	89.6	-
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 52)	23.1	19.2	30.8	26.9	-
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 50)	26.0	12.0	30.0	32.0	-
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 51)	21.6	29.4	13.7	33.3	2.0

Table VIII.2.6. Doktorların sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 89)	4.5	14.6	29.2	50.6	1.1
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 90)	14.5	43.3	18.9	22.2	1.1
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 87)	9.2	27.6	12.6	49.4	1.2
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 90)	37.8	43.3	6.7	12.2	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 88)	20.5	42.0	18.2	18.2	1.1
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder (n= 89)	9.0	21.3	15.7	51.7	2.3
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 78)	33.3	43.6	10.3	12.8	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 67)	11.9	31.4	16.4	35.8	4.5
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 88)	30.7	39.8	14.8	14.8	-
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 89)	4.5	5.6	13.5	76.4	-
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 83)	8.4	12.1	10.8	68.7	-
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 87)	27.6	25.3	13.8	32.2	1.1
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 87)	-	1.1	1.1	96.6	1.1
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 88)	2.3	17.1	15.9	63.6	1.1
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 86)	1.2	5.8	15.1	77.9	-
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 86)	-	2.3	3.5	94.2	-
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 90)	14.4	38.9	21.1	24.4	1.1
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 90)	23.3	31.1	24.4	20.0	1.1
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 89)	10.1	33.7	22.5	31.5	2.2

Table VIII.2.7. Milletvekillerinin sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 13)	-	23.1	30.8	46.2	-
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 14)	14.3	35.7	21.4	28.6	-
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 14)	14.3	35.7	14.3	35.7	-
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 14)	50.0	35.7	14.3	-	-
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 12)	8.3	25.0	41.7	25.0	-
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder (n= 13)	7.7	15.4	30.8	46.1	-
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 8)	62.5	37.5	-	-	-
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 11)	9.1	36.3	27.3	27.3	-
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 14)	35.7	35.7	-	28.6	-
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 12)	-	-	8.3	91.7	-
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 13)	7.7	-	15.4	76.9	-
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 14)	35.7	14.3	28.6	21.4	-
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 13)	-	-	-	100.0	-
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 14)	14.3	7.1	21.4	57.1	-
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 14)	-	-	42.9	57.1	-
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 14)	-	-	21.4	71.4	7.1
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 14)	21.4	21.4	21.4	35.7	-
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 13)	15.4	-	61.5	23.1	-
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 13)	7.7	23.1	23.1	46.2	-

Table VIII.2.8. Ortaokul öğrencilerinin sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 17)	11.8	-	29.4	47.1	11.8
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 18)	33.3	5.6	11.1	44.4	5.6
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 16)	-	6.2	18.8	62.5	12.5
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 14)	21.4	7.1	7.1	57.2	7.1
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 16)	25.0	25.0	18.8	25.0	6.2
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardım eder (n= 15)	6.7	-	-	86.6	6.7
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 12)	8.3	-	-	75.0	16.7
Maç seyrederken sigara içmeyi severim (n= 13)	15.4	-	15.4	53.8	15.4
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 17)	5.9	11.8	17.6	47.1	17.6
Bir sigaram yanarken farkında olamadan yenisini yakarım (n= 17)	-	5.9	5.9	76.5	11.7
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 18)	-	-	5.6	83.3	11.1
Sigara içmekten pişmanlık duyanım (n= 18)	16.7	11.1	22.2	38.9	11.1
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 17)	-	5.9	17.6	70.6	5.9
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 17)	-	-	17.6	76.5	5.9
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 18)	5.6	5.6	11.1	72.2	5.6
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 17)	-	-	11.8	82.3	5.9
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 18)	33.3	11.1	22.2	27.8	5.6
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 18)	44.4	16.7	5.6	27.8	5.6
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 17)	11.8	5.9	23.5	47.1	11.8

Table VIII.2.9. Lise öğrencilerinin sigara ile ilgili bazı tutumlarına göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bazı önermeler	Tamamen katılıyorum	Genellikle katılıyorum	Az katılıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok
Sigara sıkıntımı, mutsuzluğumu giderir (n= 138)	29.0	22.5	23.9	21.7	2.9
Öfkeli heyecanlı olduğum zamanlarda daha çok sigara içerim (n= 144)	47.9	21.5	12.5	16.7	1.4
İşlerim yoğun olduğu zaman daha çok sigara içerim (n= 138)	24.6	13.8	26.8	31.9	2.9
Yemeklerden sonra sigara içerim (n= 139)	51.8	16.5	10.1	19.4	2.2
Rahat zamanlarda, dinlenirken sigara içerim (n= 135)	44.4	17.8	19.3	14.8	3.7
Sigara, bir konu üzerinde dikkatimi toplamama yardımcı eder (n= 127)	12.6	5.5	22.0	56.7	3.2
İçki ile birlikte sigara içerim (n= 100)	33.0	6.0	12.0	43.0	6.0
Maç seyredirken sigara içmeyi severim (n= 123)	22.0	12.2	13.0	43.9	8.9
Çay veya kahve içerken sigara içmeyi severim (n= 139)	45.3	14.4	9.3	27.3	3.6
Bir sigaram yanarken farkında olmadan yenisini yakarım (n= 126)	6.3	3.2	8.7	78.6	3.2
Sabah kahvaltıdan önce sigara içerim (n= 138)	15.2	6.5	5.8	71.0	1.5
Sigara içmekten pişmanlık duyarım (n= 140)	28.6	8.6	27.1	30.0	5.7
Sigara içerken daha olgun görüldüğüme inanırım (n= 138)	8.7	5.1	13.0	68.8	4.4
Sigarayı farkında olmadan, otomatik olarak yakarım (n= 140)	14.3	5.0	8.6	63.6	8.6
Tanımadınız insanlarla bir arada bulunduğunuzda sigara içmek ilişki kurmayı kolaylaştırır (n= 141)	22.0	8.5	19.9	44.7	5.0
Sigara içmesem ellerimi nereye koyacağımı bilemem (n= 136)	8.1	3.7	8.1	73.5	6.6
Arkadaşlarla birlikte olunca daha çok sigara içerim (n= 145)	57.9	21.4	12.4	7.6	0.7
Sigara içmeyen arkadaşlarla olduğumda ben de sigara içmem (n= 144)	31.3	11.1	17.3	38.9	1.4
Sigara dumanını içime çekmeyi çok severim (n= 145)	40.7	15.9	20.0	19.3	4.1

VIII.3. Sigara bırakma davranışına ilişkin tablolar

Tablo VIII.3.1. Sigarayı bırakmayı düşünen öğretmenlerin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	37.5	62.5	-	16	18.8
Birkaç kez	28.0	44.0	28.0	25	29.4
Sık sık	27.3	34.1	38.6	44	51.8
Toplam	Sayı	25	36	24	85
	%	29.4	42.4	28.2	100.0

Table VIII.3.2. Sigarayı bırakmayı düşünen annelerin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	45.8	50.0	4.2	24	27.9
Birkaç kez	28.0	44.0	28.0	25	29.1
Sık sık	36.7	23.3	40.0	30	34.9
Toplam	Sayı	30	36	20	86
	%	34.9	41.9	23.3	100.0

Table VIII.3.3. Sigarayı bırakmayı düşünen gazetecilerin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	25.0	50.0	25.0	4	6.9
Birkaç kez	32.1	42.9	25.0	28	48.3
Sık sık	16.0	32.0	52.0	25	43.1
Toplam	Sayı	15	22	21	58
	%	25.9	37.9	36.2	100.0

Table VIII.3.4. Sigarayı bırakmayı düşünen sporcuların bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	25.0	75.0	-	4	13.8
Birkaç kez	62.5	12.5	25.0	8	27.6
Sık sık	29.4	-	70.6	17	58.6
Toplam	Sayı	11	4	14	29
	%	37.9	13.8	48.3	100.0

Table VIII.3.5 Sigarayı bırakmayı düşünen sanatçıların bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	20.0	80.0	-	5	10.9
Birkaç kez	23.1	30.8	46.2	13	28.3
Sık sık	38.5	30.8	30.8	13	28.3
Toplam	Sayı	23	13	10	46
	%	50.0	28.3	21.7	100.0

Table VIII.3.6 Sigarayı bırakmayı düşünen doktorların bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	77.8	22.2	-	9	13.4
Birkaç kez	48.1	29.6	22.2	27	40.3
Sık sık	23.3	16.7	60.0	30	44.8
Toplam	Sayı	27	16	24	67
	%	40.3	23.9	35.8	100.0

Table VIII.3.7 Sigarayı bırakmayı düşünen milletvekillerinin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	-	100.0	-	2	18.2
Birkaç kez	50.0	25.0	25.0	4	36.4
Sık sık	40.0	20.0	40.0	5	45.5
Toplam	Sayı	4	4	3	11
	%	36.4	36.4	27.3	100.0

Table VIII.3.8. Sigarayı bırakmayı düşünen ortaokul öğrencilerinin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	33.3	66.7	-	3	20.0
Birkaç kez	33.3	66.7	-	3	20.0
Sık sık	-	25.0	75.0	8	53.3
Toplam	Sayı	3	6	6	15
	%	20.0	40.0	40.0	100.0

Table VIII.3.9. Sigarayı bırakmayı düşünen lise öğrencilerinin bırakmayı deneme durumuna göre yüzde dağılımı (Ankara, 1996)

Bırakmayı düşünme	Bırakmayı deneme			Toplam	
	Hiç	Bir kez	Birkaç kez	Sayı	%
Bir kez	42.9	47.6	9.5	21	15.8
Birkaç kez	11.1	55.6	33.3	45	33.8
Sık sık	4.9	27.9	67.2	61	45.9
Toplam	Sayı	23	52	58	133
	%	17.3	39.1	43.6	100.0

